

ХАНДАЛГА

Буряад Республикын, Шэтын областиин, Агын болон Усть-Ордын Буряадай автономито округуудай хүндэтэ хүзэгшэд, бүхы эрхэтэд!

Буддын шажантай нангин шүтээн болодог Түбэд эмнэлгын Атласые манай арадай ерээдүйн үетэнэй ашагламжада бүрин бүтэн хүргэхын тула тэрэниие Россин Буддын шажанай заншалта Сангада бусааха хэрэгтэ туһалха гуйлтатайгаар танда ханданабди.

XIX зуунай эсэстэ Сүүгэл дасанай лама Сунуев Ширап хамба лама Агваан Доржиевай туһаламжаар Түбэд эмнэлгын Атласые Түбэднөө худалдажа асархан юм. Атлас худалдажа абаха мүнгэ зөөри хүзэгшэд, лама санаартанай дунда суглуулагдаһан байна.

1925 ондо хамба лама Агваан Доржиев Түбэд эмнэлгын Атласые Шулутайн (Асагадай) дасанда асараа нэн. Дасангуудые хандаргаха жэлнүүдтэ Атлас Буряад ороной түүхын музейн санда ороһон байгаа.

Мүнөө үедэ Буряад Республикын соёлой зургаанууд хүзэгшэд, ламанарай ханал хүсэлнүүдые тоонгүй, манай арадай онсо шухаг баялигы хилын саана гаргаха гэнэн ээлжээтэ нэдэлгээ үүсхэжэ байна.

Россин Президент Б.Н.Ельцинэй «Мүргэл шүтээнэй байшангуудые, бусад зөөриие шажанай эмхинүүдтэ дамжуулха тухай» 1993 оной апрелин 23-най захиралтын ёһоор, Түбэд эмнэлгын Атласые Россин Буддын шажанай Заншалта Сангын зөөридэ бусааха, тийхын тула тон түрүүн тэрэниие **хилын саана гаргуулхагүй гэнэн** манай эрилтэ дэмжэхьетнай гуйнабди.

Россин Буддын шажанай Заншалта Сангын дасангуудай шэрээтэнэр

(Заншалта Сангын хамбын хурал дээрэ 1998 оной мартын 20-до баталагдан абтаа. Хандалга дэмжэнэн хүзэгшэд нютаг нютагайнгаа дасангуудта гараа табиха аргатай байха. Улаан-Үдэдэ Дээдэ-Онгостойн дасанда, «Арьяа-Баала» нэгэдэлдэ - Ербанова, 6 - гар табилга эмхидхэгдэхэ).

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

Мартын 1-нээ захил эхилээ!

“Буряад үнэмнай” 1998 оной II хахадта гурбан захилтай байха:

1. “БҮРЯАД ҮНЭН” газетэ “ДҮХЭРИГ” ба “БИЗНЕС-ОЛЗОТЙОГО” хамта: 44 тух. 70 мунг.

Гурбан нарын сэн 22 тух. 35 мунг.

2. “ДҮХЭРИГ”:

ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ЧЕТВЕРГЭЭ ХОРИН НЮУР ДЭЭРЭ гараа: 24 тух.

Гурбан нарын сэн 12 тух.

3. “БИЗНЕС-ОЛЗО”:

ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ПЯТНИЦАДА 12 НЮУР ДЭЭРЭ гараа: 19 тух. 50 мунг.

Гурбан нарын сэн 9 тух. 75 мунг.

Ажаглалта: захилай сэнгүүд почтын сэнтэээ хамта.

РЕДКОЛЛЕГИ.

«КИРСАН-ШАТАР»

Мартын 22-то «Кирсан-шатар» гэнэн Байгалай хүүгэдэй шатарай түбэй дэргэдэ, «Хараасгай» редакцида шатарай кабинет нээгдээ.

Улаан-Үдэ хотын мэр Г. А. Айдаев, Россин Федерациин Президентын

Буряад Республикадахи бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ Б.В. Данилов амаршалгын үгэнүүдые хэлэһэн байна.

Антон Шомоев Жамсо Цыремпилов хоёр хонир-

холтой наада харуулжа, сугларагшадта найшаагдаа. А. Шомоев энэ турнирта илалта туйлаба.

А. БАТОМУНКУЕВАЙ фототекст.

ПРОДАЮТСЯ:

«Ниссан-Блюберд» 1987 г. V-1,8 л., бензин, КПП - механика - 15 т.р.
ТЕЛ.: 22-30-30.

УАЗ - 469Б. 1981 г. - 10 т.р.
ТЕЛ.: 21-58-08.

БАНКОВСКАЯ ГРУППА

СБС-АГРО

ПРЕДЛАГАЕТ ВСЕ ВИДЫ ВКЛАДОВ

ГУБЕРНСКИЙ, СРОЧНЫЙ, ПЕНСИОННЫЙ, ЦЕЛЕВОЙ НА ДЕТЕЙ И ДРУГИЕ.

СРОЧНЫЙ ВКЛАДЪ

СТАБИЛЬНЫЙ ДОХОД ТОЧНО В СРОК

- Начисляемый процент — до 24% годовых.
- Фиксированная процентная ставка.
- Заключение договоров сроком от 15 дней до 1 года.
- Размещение средств в рублях или в любой из семи основных валют мира.

Оформляется во всех отделениях СБС-АГРО, АГРОПРОМБАНКА, КРАСНОДАРБАНКА, ПЕТРАГРАПРОМБАНКА, САМАРААГРОБАНКА, ЗОЛОТО-ПЛАТИНА БАНКА, СБС-АГРО-РАДОГРАДА, БИКОМБАНКА, СИБИРСКОГО БАНКА.

Телефон справочной службы БГ СБС-АГРО в г. Улан-Удэ (3012) 26-99-33.

Лицензия №1295 от 9.12.1993 г. ЦБ РФ.

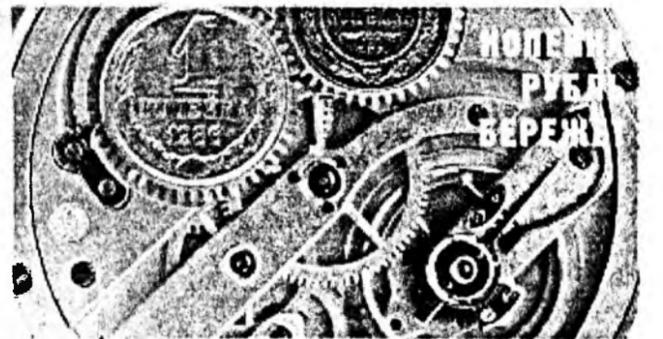
Минеральная вода Бурятия - целебная сила от самой природы

GORYACHINSK
ГОРЯЧИНСК
ПРИРОДНАЯ ЛЕЧЕБНО-СТОЛОВАЯ ВОДА
КРЕМНИСТАЯ СУЛЬФАТНО-НАТРИЕВАЯ
СКВАЖИНА №1/86

Эффективно применяется для лечения различных заболеваний желудка, печени и болезней обмена веществ. Рекомендована Томским НИИ курортологии и физиотерапии.

Свежесть, дарующая здоровье!

Республика Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. Пименова, 2
тел. (3012) 263411, 263698

ХАМБЫН ЭЭЛЖЭЭТЭ ХУРАЛ

Мартын 20-до Ивалгын дасанда Росин Буддын шажанай Заншалта Сангхын хүтэлбэрлэх зургаан болодог Хамбын Хуралай ээлжээтэ суглаан болобо.

Нэгдэх асуудалаар, байгша оной январин эхээр болохон Хамбын хуралнаа хойшо үнгэрэн үе соо хээн ажал тухай Хамба лама Дамба Аюшеев тоособо. Тнихэдэ тэрэ Бар жэлэй Сагаалганай урда тээ Росин 4 ехэ дасангуудай шэрээтэнэр: Агын - Анд-хамба Ц.Дондукбаев, Санкт-Петербургын - Б.Бадмаев, Сартуул-Гэгээтэйн - М.Чойонов, Хэжэнгын - А.Дугаров гэшэдэй Энэхэдэ ошохо, Гэгээн түрэлтэ Далай ламые бараалхан, хилын саанахи Түбэд захиргаанай үндэр тушаалтадтай уулзажа хөөрлэдэн тухай мэдээсэ.

Байгша оной зун-намарай үедэ манай орондо заларха урилга айлдажа, манай түлөөлэгшэдэй хадагуудые барихада, Далай лама урилгыг хүндэтэй дээрэ хүлээн

абаад, хадагуудые тогтоогоо. Заларха болзорын хожом тодорхойлогдох.

Удаань Түбэд эмнэлгын Атласые Америкэ абаашаха тухай асуудал хэлсэгдэ. Энэ асуудалаар гансал «Ахалар» жасын түрүүлэгшэ Данзан-Хайбзан Самаев абаашажа болохо гэжэ ханамжалаа. Аршаанай дасанай шэрээтэ Даша лама ханалаа барья. Бусад

шэрээтэнэр Атлас гадаада гаргалгыг буруушаагаад, энэ асуудалаар хүзэгшэд, бүхы эрхэтэдэ дэмжэлгэ эринэн хандалга баталаа.

Росин бүхы шажангуудай эмхинүүдтэ адляар Буддын шажанай Сангхашье нэшэлэй эрхэ сүлөө болон шажанай эмхинүүд тухай 1997 оной октябрь соо абтаган Росин шэнэ хууляар бүридхэлдэ шэнээр орохо ёһотой юм. Энэ асуудалда зорюулагдаган Росин Сангхын ээлжээтэ бэшэ Суганды апрелин хуушаар зарлаха гэхэн тогтоол баталагдаа.

Хуралда ерэн шэрээтэнэр буряад барилдаагаар Сагаалганда зорюулажа, заншалта Сангхын эмхидхэн түрүүшын мурьсөөндэ нутаг нутагайнгаа дасангуудай нэрлээ барилдаашадай командануудые асарая юм. Энэ мурьсөөн мартын 21-22-ой үдэрнүүдтэ амжалтаттайгаар үнгэрөө.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

Иосиф КОБЗОН: «ТУБШЭН ЗАНТАЙ, ХУРСА УХААТАЙ БУРЯАД ЗОНИИЕ ҺАЙШААНАБ...»

РОССИН Федерациин Гүрэнэй Дүүмын депутат И.Д.Кобзон Москваһаа Ага ошохо замдаа мартын 22-то Улаан-Үдэдэ тогтожо, Буряад Республикын Президент А.В.Потаповтай, удаань «Алхана» эблээй түлөөлэгшэдтэй уулзаһан байна. Аглаг хайхан Ага нутаг тоонтотой 8.000 гаран хүн «Алхана» эблээдэ нэгдэнхэй. Тэдэнэй дунда бэлгтэй бэрхэ эрдэмтэд, уран зохёолшод, дуушад, хэндэшье булигдахагүй бар хүсэтэй барилдаашад, спортын бусадшье зүйлнүүдээр түгэс амжалта туйлаһан спортсменүүд олон.

- Тула болон Москва дүтэ бусад газарнуудта намайе Росин Федерациин Гүрэнэй Дүүмын депутадта кандидаттаар дэбжүүлхэ дуратай байгаа, тээд би өөрөө түбшэн даруу зантай, хүбэлгэн онор буряад үндэһэтэнэй ажаһуудаг нутаг ороние шэлээб, - гээд Иосиф Давыдович хэлэнэ һэн.

Ондоо тээгүүр ябаханда, салн үгэнгүй, байра байдалнай ядуу тулюур гэхэнэ эхилээд, нэрэ хурагуй гомдожо эхилээд, харин буряад зон тинмэ бэшэ, тэдэнһээ гансал хургуули һудараа дээшлүүлхэ, соёлоо хүгжөөхэ тухай дуулахаш гэжэ хэлэһэнинь һайшаалтай байгаа. Агын округой захиргаанай толгойлогшо Банр

Баясхаланович Жамсуевтай хэлсэжэ, тойрогой түбье болбосон түхэлтэй болгохо холын хараатай шиндхэбэри абтанхай. «Алхана» эблээй-хид энэ дэмбэрэлтэ хэрэгтэ эдэбхитэнгээр хабаадажа захалаа. Бэлгтэй бэрхэ эрдэмтэдэй зохёон инвестиционно проектүүдэй пакет айлшанда барюулагдаа. Тойрогой экономикые һайжаруулхын тула түүхэй арһа, хүнэй, мяханай продукция болбосоруулан үйлэбэрлэхэ заводуудые бариха, национальна архитектура

һэргээхэ мэтэшэлэн олон түсэбүүд табигданхай.

И.Д.Кобзон хунгагшадай гуйлтаар буддын шажантанай дасан бариха талмай таһалжа үгэхыень Москвагай мэр Ю.Лужковто хандажа, зүбшэл абтаһан байна.

Хунгагшадайнгаа урда аймагтар харюусалгатай байһанаа мэдэржэ, үнэнхэни зүрхэнһөө оролдон, эрхэтэдэи байра байдал һэргээи һайжаруулха талаар ехэ ажал ябуулжа байһан депутадта амжалта, эдүүр энхые хүсэнбди.

Д.ЭРДЫНИЕВА.

ХУНГАГШАДЬАА ХУРАГ ДУУЛДАНА

Арадай Хуралай депутадууд округуудаараа хунгагшадтаяа уулзажа байна.

Захаамнай аймагаар Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семенов, комитедэй түрүүлэгшэнэр В.Б.Саганов - Түнхэнөөр, В.И.Марков Хойто-Байгалаар ябаад ерээ.

Салин түлэлгын, газарай болон хабарай тарилгын асуудалнуудай хажуутаар гүрэнэй талаһаа үгтэдэг мүнгэн урьһаламжын асуудалнууд депутадуудай урда табигдаба.

САЛИНГАА ХҮЛЭЭХЭ ГЭЭШЭ САГАЙ ШЭНЖЭ ЗАНДААЛ ДАА

Түнхэнэй аймагта бюджетээр хангагдаг салин хүүшын 4 нара соо үгтөөгүй байна.

Захаамин хотодохи хоёр хургуулин багшанар нёдондо жэлэйн-гээ салин хүсэд дүүрэн абаадүй.

БАХАНАНУУДАА БУЛТЫЕНЬ УНАГААЖАРХЁОГҮЙДӨӨ

Захаамнай тосхон хууринуудаар радио хүдэлхээ болиһоор үнинэй. Тнихэдэ үшөө зон буряад телевидени хэээ маандала хүржэ ерэхэ юм гэжэ асуудал табиһаар. Нэгэ хууринда радиогой хэдэн бахана хөншьеб тайража унагаагаад, түлээн болгохоёо шэрээд ябашоо юм ха.

Юундэ иимэ байдалда оронхойбибди гэхэдэ, хэлхэ холбоонийхид үринемнай түлэгтэ гэжэ аймагай захиргаанда эрилтэ табихаһаа ондоо юушые тодоруулбагүй. Уринь мүнөөдэр 600 миллион түхэригтэ хүрөөд байна. Утаһаар дамжадаг радиогой ажалые республика соо ягаад һайжаруулаха гэхэн асуудал республикын засагаархидай хаража үзэхын, олон жэлдэ хүтэлбэри болохоор концепци зохёохын тула Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.Семенов парламентын зүгһөө эдэбхи гаргахаяа мэдүүлбэ.

Захаамнай пивэ

«завались» болохонь гү?

Захаамнай пивэ хээээнһээ солотой суутай һэмнай. Тээд мүнөө пивын завод долоон хоногтоо хоёр үдэрын лэ ажаллана.

Гэбэшье шэнэ түхээрлгэ эндэ табигдажа байна. Республикын түбһөө 500 мянган модо холо оршодог хотынхид ягаад ондоо тээһээ, илангаяа Эрхүүһээ, худалдаанда нэбтэрһэн пивын наймаантай тэмсэжэ шадаха гэхэн бодон бултайнай ханаа зобооно.

Увоын машинаар ябаханда хүнгэншье

һаань, үбгэд, хүгшэднай яаха юм?

Захаамин хото ошоходоо, ПАП-2 гэхэн предприятиин автобусто хуугаа һаа, 95 түхэриг түлэхшэ. Тнихэдэ үмсын машина 80 түхэригөөр хүргэжэрхихэ аргатай. ПАП-2-то гүрэнэй тэдхэмжэ үгтэнэ. Хажуугаарнь хуулин ёһоор хүнгэлэлтэй пассажирнуудые ягаад хангаха гэхэн асуудал гараад ерэнэ. Иимэшүү һанаа зобууритдй юмэн аймаг бүхэнэй захиргаануудай урда шиндхэгдэхэ сагаа хүлээнхэй.

Газарай асуудал гараад лэ ерэнэ!

Элдүүрилэгдэдэг газараа хубаагаад туршахада нутаг бүхэндэ ондо ондоогоор хүртэхэ болоно. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» ажахын хүн 9 гектар эзэлхэ аргатай, тнихэдэ бэшэ захиргаануудайхидта оройдоол 3 гектар хубаагдахаар.

Аймагай түбэй зон болон бэшэ газар абахаар эрхэтэйшүүд ехэ газартай ажахынуудай хубида оролсохо байгаабди

гэхэн асуудал табина.

«Аршаан» курортдо ягаад газарын таһалжа үгэхэб, федеральна мэдэлтэй газарнуудые ягаад арендэдэ үгэхэб гэхэн даб дээрээ шиндхэжэрхихээр бэшэ асуудалнууд Түнхэнэй аймагта гараад ерэнэ.

Республикын газар хэрэглэмжын комитет энээндэ анхаралаа хандуулха болобо.

«БАМБААХАЙН ЖЭНГИНҮҮР ХОНХО»

Хоёрдохи жэлээ «Бамбаахайн жэнгинүүр хонхо» жэнгинэһээр лэ байна. хургуулин наһанай үхибүүдэй дунда үнгэргэгдэдэг энэ мурьсөөе Буряадай гүрэнэй телерадиокомпани болон «Буряад үнэн» сониний коллектив эмхидхэн үнгэргэнэ.

Республикын зиндаатай энэ конкурсдомнай Буряад ороной аймаг бүхэнэй үхибүүд өөһэдынгөө зохёон шүлэг, расказуудые эльгээжэ байдаг гээшэ.

Конкурсдо илагшад гарай бэлэгүүдтэ хүртэдэг, «Бамбаахайн» дамжуулгада хабаададаг, «Буряад үнэн» сониндо толилогдодог юм.

Мүн энэшье удаа мартын 20 болотор соносхогдоһон конкурсын дүнгүүд согсологдобо. Эхин классуудай хурагшадай дунда шүлэг зохёолгоор Хэжэнгын аймагай Ородой-Адагай дунда хургуулин Баирма Борохитова, Баргажанай аймагай Баянголой Нагаша Ламуева, Түнхэнэй аймагай Галбайн дунда хургуулин Жаргалма Озбонова гэшэд илажа гараһанда тоологдобо. Баргажанай аймагай Баянголой Саша Ламуев, Яруунын аймагай Мужыхын дунда хургуулин Шура Тьскеева гэшэд тусхай шанда хүртэхэ болоо.

Дунда классуудай хурагшад сооһоо Хэжэнгын Оюна Доржиева, Слава Хазагаев, Захаамнай аймагай Дабаатын дунда хургуулин Туяна Базарова, Мухар-Шэбэрэй аймагай Хошуун-Үзүүрэй Оюна Цыренова гэшэд шалгараа.

Харин ахамад классайхид сооһоо Хошуун-Үзүүрэй Намсалма Бадмаева, Дабаатын Люба Шойдорова, Могсохойно Бадма-Ханда Санжмитыпова, республикын 1-дхи лицей-интернадай Саяна Дондокова гэшэд илаа.

Уран зурагай мурьсөөндэ Нарһатын Сэсэгма Жамбалова, Улаан-Үдын 19-дэхи хургуулин Бата Доржогушаев, Онохойн дунда хургуулин Слава Хорганов, Галбайн Эдик Гомбоев, Эдик Шобонов, Улаан-Үдын 2-дохи хургуулин Ирина Бухаева, Дунда-Худанай дунда хургуулин Саян Содномов гэшэд илажа гараба. Мүн Яруунын аймагай Нарһата хууринда ажаһуудаг 3 наһатай Сойжена Цыдыпова тусхай шанда хүртэхэ болоо.

«Бамбаахайн жэнгинүүр хонхо» гэхэн республиканска 2-дохи конкурсдо илагшадые апрелин 11-дэ үглөөнэй 9 сагта Буряадай телевидениин буряад дамжуулгануудай студияда бэлэгүүдээ абахыень уринабди.

Д. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

будажа, хамаг ажалаа хамтаараа хэжэ байхань харагдадаг.
Урданай "Учитель" ("Багша") гэжэ амаралтын байшан мүнөө танигдахаар бэшэ саб гэмэ "Дээдэ-Онгостойн пансионат" гэжэ нэртэй болонхой. Хоёр-хоёр даххар гурбан томохон байшан соонь нэгэ доро 90

Шойбон Цырендоржиевич Цырендоржиев хоёр ингэжэ хэлэнэ:
- Эндэхи врачнууд болон хүдэлмэрилэгшэдынь бүхы шадалаараа оролдонол даа. Хамаг юумэнэй үнэтэй сэнтэй сагта энээнһээ үлүү хайн хангалга хаана байхаб. Амтатай хайнаар эдэлүүлхэһээ гадна, эдэб ургамалай эм (фитосбор) буйлуулжа, эзэгэйн шүүһэ,

Репортаж

НОГООН НАРЬАДАЙ ШЭНХИНЭЭН ДОРО

Буряад орондойнай бурханай үршөөһэн жэгтэй үзэсхэлэн хайхан газар нютагууд олон. Эгээл тинмэ нютагуудай нэгэн Дээдэ-Онгостой (Верхняя Березовка) гэхэдээ, алауу болохогүй. Энэ мнэй үннһөө хойшо Улаан-Үдэ хотын, мүн бүхы республикын зоной ержэ амардаг, сэнгэдэг газар гэжэ суутай байхан ааб даа.

гаран хүн байжа амарха, эмшэлүүлхэ аргатай. Хүнүүдэй нэгэ-нэгээрээ, хоёр хоёроороо байха зохидохон таалганыуд бини.

ургуулхан орооно, обёсой шүлэ гэхэ мэтые бэлдэжэ уулгахань юутэгүй.

Тэрэшэлэн эндэ амаржа байхан бусад ветеранууд пансионатай хүдэлмэрилэгшэдэй оролдосото ажалые онсолон тэмдэглэхэдээ, илангаяа ахалагша медсестра Эржема Павлова, массажист Елена Янхаева, физкультурын таагай мэргэжэлтэ Таисия Хандаева, тогоошод Людмила Бочкарева, Дынсема Точоева, официантканууд Ольга Ялалтынова, Светлана Смирнова гэгшэд тушаа баяр баясхалангай үгэнүүдые хэлээ һэн.

Тэндэһээ бусахаданай, мүнхэ ногоон нархан ой үбэлэй хүүлшын жабарта шэнхинэн, агаарын арюун тунгалаг, оршон

Үшөө юун тухай онсолон хэлэхэб гэхэдэ, урдынхидал эндэ хүнүүд мнин амараад, эдээдээ, ой соогуур ябажа сэнгээд байдаг бэшэ, эдэб эмшэлэгэ абаха, эм домдо хүртэхэ аргатай. Дүршэлтэй ахамад врач Н.Н. Ринчиноваһаа гадна дээдэ гарай мэргэжэлтэд: физиотерапевт Лидия Гавриловна Пичугина, аллерголог Эльвира Будаевна Базарова, шүдэнэй врач Анна Вадимовна Федорова, гинеколог Елена Анатольевна Батоева болон бусад үбшэнтэниие үзэнэ, эдэб янзын арга хэнэ. Дособгоо бүхы шухала түхээрлэгшүүдтэй хэдэн кабинетүүд бүхэлн үдэр соо хүдэлнэ.

тойрон аали намдуу, сэбэрхэн, дун сагаан саһан нюдэ харгуулан байба. Хабар-зун эндэ ямар гоё болохоб! Ой модон улам ногоорхо, гал ягаан тэрэнги сээглэхэ, ой соо хүхы донгодохо, эдэб шубууд ауу хүгжэмөө эдэлүүлхэ.

Эндэержэ амарха, сэнгэжээ, агаарыншые эм дом шэнгил!

М. НАМЖИЛОВ.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: врач А. Г. Пичугина арга хэнэ; пансионатай амаралтын нэгэ байшан; үдын хоолой үедэ. Авторай фото.

Мүнөө Үеын хүдөө ажахы ЖАРГАЛАНТА НЮТАГТА ЖАРГАА БУСАХА ГҮ?

Жараад-далаад онуудта би Сэлэнгын аймагай Тельманай нэрэмжэтэ колхоздо отделение эрхилэгшээр хүдэлөө һэм. Тэрэ үедэ энэ Жаргалантын ажахы алишые халбарингаа хүгжэлтөөр республика соогоо суурхажэ байгаа. 7 мянган эбэртэ бодо мал, 32 мянган хони, 600 мори үсхэбэриддэг бэлэйбди. Эрхим хаалишад Лидия Бадмаева, Владимир Гомбоев гэгшэд 4-5 мянган килограмм хү үнээн бүриһөө хаадаг һэн.

Гол халбаринуудһаа гадна мянган гахай тэжээдэг, тахяа олоор баридаг, мүн зүгын 90 бүлэтэй байгаабди.

Алишые халбаримнай колхозой кассада олзо оруулдаг бэлэй. Тинмэһээ үйлэдбэриез бүришые хайнаар хүгжөөхын тула хүсэтэй шэнэ техникэ олоор худалдан абаха шадалтай, хирпиисээр хүнэй комплекснуудые, гараж, МТМ бариха арга боломжотой һэмди. Гаиса үйлэдбэрин үндэһэ һуури бэхижүүлхэ бэшэ, мүн ажалшадан ажабайдалые хайжаруулха, тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо социальна удхатай барилга үргэнөөр ябуулдаг һэмди. Имагтал тэрэ үедэ шэнэ хургуули, больница, хүүгэдэй ясли-сад, гостиница, столово, магазинууд, культбазанууд баригдаа юм. Тэрэшэлэн Далайтан гэжэ гаварта үе сагай эрилтэдэ харюусама малшадай шэнэ түхэлэй һуурин, тэндэһээ холо бэшэ полевой стан барюулагдаа һэн. Нютагай аршаанда амаралтын гэрнүүд, клуб, столово бодохоогоо бэлэй.

Гүрэнэй дээдэ тушаалтан Д.Полянский, А. Шелепин, М.Соломенцев гэгшэдэй Буряад орондо залархада, тэдэнэрые манай жэшээтэ колхоз асараа һэн.

Жаргалантын хид үнэхөөроошые жаргалтай ажаһуудаг байгаа. Хоёр даххар клуб соогоо өөхороо хатарха, дуугаа ханхинуулахад...

Тэндэһээ би гаража ошоһоор хорин жэл болоод, хаяхана Жаргалантынгаа нүхэдтэ айшалаб. Хүдөөгэй мүнөөнэй байдалые хараад, урма зоригни залираа. Сталинградай байлдаанда нэрбүүлэгдэн мэтэ бүхы юумэн хандаргаданхай харагдабал даа. Мүнөөхи Далайтанай социалист түхэлэй һууринһаа юуныше үлөөгүй - бууса дээрэнэ бутархай хирпиисын үлэгдэлүүд лэ харагдана. Аршаанай амаралтын гэрнүүдыше хандаранхай. Холошые ошолтогүй. Колхозой түб һууринда столово, магазинууд, клуб хаагданхай. Сонхо, үүдэнүүдынь хадагданхай. Түрэхэ эхэнэртэй айл канистр соо бензин бэлдэнхэй байдаг. Машина оложо, Гусиноозёрскын

больница абаашадаг. Юун гэжэшэб даа! Колхозингуудай хэдэн үеын оролдосоор байгуулагдаһан зөөри баялыг хэдээн жэлэй туршада үгы хэгдэбэ ха юм. Хэн зэмэтэйб, хэн харюусахаб? Инмэ асуудалнуудые ганса би бэшэ, бидэнэр бүхыдөө хэнэй урда табихабиди?

Минни ханахада, ямаршые реформо, ямаршые хубилалтанууд болог лэ, зүгөөр бүрин бүтэн байһан эд зөөриез, жасаяа юундэ хайра гамгүйгөөр ус адхаба гэжэшэбиди? Хандаргаанай дүүрэнээр һэшхэлгүй зариман хамтын зөөриие хулуулсаһаншые байха. Эдэ бүгэдые олоной хөрхо нюдэн харажашые байбал, барандаа юрын ажаглагшан болоод лэ, эзэн эрхээ мэдүүлжэ шадаагүйбди.

Колхозой үйлэдбэри хамтын бэшэ болоо юм байна. Үсөөхэн мал хүрэгөө айлаар аредын гуримаар тараа жархинхай. Правлений мэдэлэй юумэн үгэжүүлгэ ганса тэряан ажал үлэнхэй. Теэд урданайхидал элбэг техникэ үгы, тэрэнинь хуушаранхай. Минеральна үгэжүүлгэ тухай үннэй мартанхай. Юуб гэхэдэ, хэрэгтэй бодос худалдажа абаха мүнэн үгы ха юм.

Жаргалантадахи нүхэдөөроо уулзахадамни, тэдэнэр зали урмагүй, мэгдэшэнхэй байнад. Олонхын ажалгүй. Энэ байдалһаа ямар аргаар мултаран гарахаб гэхэн асуудада хэншые харюусажа шадаһагүй, юундэшые үнэншэхээ болишонхой.

Өөрынгөө ханамшые хэлэхэ хүсэлэнгэб. Бутаржа үшөө халаагүй хамтын ажахые аршалжа алибаа туһаламжа үзүүлхэн шухала гэжэ хананаб. Хамтын ажахынуудта болон фермерүүдтэ хүнгэлэлтэй урьһаламжын кредит удаан болзорой бусаалтатайгаар үгэхэ һэн. Техникэ, үрэ, үгэжүүлгэ худалдажа абахадын, мүн лэ хүнгэлэлтын урьһаламжа хараалха байгаа. Хамтын ажахын жасада үлэнхэн техникэ, байра, эд зөөринүүдые бүридэлдөө тоолон абажа, саашадаа нэгэшые хадаһа хаяхагүй, харин байдалһаа нэргээхэ зорилго хүн бүхэнэй урда табигдаха ёһотой.

Ажаглахаданни, ганса Жаргалантада бэшэ, республикын бусадыше нютагуудта инмэ шахардуу байдал тохёолдоһон байна. Хүдөө нютагаа нэргээгээгүй һаа, Буряад орон өөдэлхэгүй, юуб гэхэдэ, манай үндэһэн яһатан имагтал хүдөө нютагта үндэһэтэй, тоонготой ха юм.

К. ТАХАНОВ,
ажалай ба дайнай ветеран.

ХЭН УДААДАХИБ?

Үнгэрэгшэ гарагай субботын үдэр Хэблэлэй байшангай конференц-зал соо "Түргэн шатараар Бурядай абсолютна чемпион" гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхын тула Денис Абашеев Антон Шомоев хоёрой хоорондо уулзалга үнгэрэгдэбэ.

Энэ нэрэ хүндые буяалдахын тула хэдэн мэдүүлгэнүүд оробошые, мүнөө байгаа чемпион Антон Шомоев юундэ Денисые шэлэбэ гэжэшэб? Юуб гэхэдэ, түрэл хотодоо ерээд байһан Денис Абашеевий амаралтын хаһа дүүржэ, тэрэ хайн сагта Москва ниидэхэ байгаа. Хоёрдохөөр, Денис оюутадай дунда хоёр дахин удаа дараалан Москва хотын чемпион болоһон юм. Мүн хаяхан Рязань хотодо үнгэрэгдэхэн уласхоорондын

мүрысөөн дээрэ Денис уласхоорондын мастерай нэрэ зэргэ дүүргэжэ, Тимур Иванов Сокто Намжилов хоёрой һүүлдэ Буряад орон дотор инмэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхэн гурбадахи Шатаршан болобо. Энэ ехэ баяраарнь тэрэнине Бурядай шатарай Федерацийн Президент, Буряад Республикадахи Россин Федерацийн Президентын бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ Б.В.Данилов амарцалаад, мүнэн шан барюулаа. Мүн лэ Денисые "Борис" фирмын директор, шатараар спортын мастерга кандидат Баир Доржиев амаршалаа.

Шатар

Тинмэһээ Антоной инмэ хүсэтэ шатаршантай уулзахада эрмэлзэхэниний ойлгосотой.

Түрүүшын арбан партида шатаршад ана-мана тэнсэжэ, 5:5 очкотойнууд болоо. Удаань Антон Шомоев нааданай утаһа барибэ гэжэ ханахаар байгаа (тэрэ 15:10 гэхэн тоотойгоор шүүжэ ябаа). Денис Абашеев үндэр нэрэ зэргээ гэршэлхэ гэхэндэ, наадаа эршэдүүлжэ, хэдэн парти шүүбэшые, һүүлэй һүүлдэ 14,5:15,5 гэхэн тоотойгоор шүүгдэхэ баатай байшоо. Антон Шомоев ээлжээтэ шатаршанише бүдэрүүлбэ. Хэн удаадахиб?

Т. ЛАМБАЕВ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наадаанда хабаадагшад.
М. ШАНТАКОВОЙ фото.

АГААРАЙ ДОЛГЁОР АЖАЛША

Усть-Ордагай округой радиогой ахамга редактор С.С.Салдамаев

«УСТЬ-ОРДА ХЭЛЭНЭ! АМАР САЙН, ХҮНДЭТЭ РАДИО-ШАГНАГШАД!» ГЭЭД, УСТЬ-ОРДАГАЙ ОКРУГОЙ РАДИО 30 ЖЭЛЭЙ СААДА ТЭЭ АНХА ТҮРҮҮШЫН ДАМЖУУЛАГАЯ ЭХИЛЭНЮМ.

Округой түб тосхоной Калининой гудамжаар оршодог хоёр дабхар модон гэр соо тинхэдэ радио байгуулагдаа хэн.

Партийна дээдэ хургуулийн хүүлшын курсада нуража байхад, Усть-Ордагай радиогой тухай шийдхэбэритэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой бэшэг намда харуулаа хэн. Хүүлээрнэ округийсэдкомой түрүүлэгшэ Трубочеев тэндэ редактораар хүдэлхыени дурадхаа бэлэй, - гээд, округой радиогой түрүүлшын редактор Арсений Алексеевич Бадиев хөөрэнэ.

Дээдэ хургуулийн урда тээ округой «Знамя Лениной» газетын редакторай орлогшоор хүдэлжэ байхан Арсений Алексеевич тинхэдэ абаһаар зүбшөөлөө үгөө. 1967 оной ноябрь нарада Усть-Ордагай округой радиогой редакциин мүнхэн гаргаша, штатна расписани А.А.Бадиевта барюулагдаад, ажалша коллектив байгуулагдажа эхилээ.

Радиогой эхин ажаябуулгада ехэ туһа хүргээн журналистнуудай нэгэн Гавриил Иванович Балханов болоно. Округой эрдэм нуралсалай таһагай инспекторээр хүдэлжэ байхадань, радиодо хүдэлхыень уриһан байнабди. Тэрэ жэл Эрхүүгэй гүрэнэй университет дүүргээд, Сергей Сократович Салдамаев радиодо хүдэлхээ ерэнэн юм. Буряад дамжуулгануудые Леонид Майдарович Цыремпилов ябуулагша бэлэй. «Буряад үнэн» газетэдэ хүдэлжэ байһанаа Усть-Орда ерээ хэн, - гээд, коллектив тухай Арсений Александрович хөөрөө хэн.

Утаһаар ябуулагдадаг түрүүлшын дамжуулгануудай эхинһээ хойшо радиодо хүдэлдэг Сергей Сократович Салдамаев хори гаран жэлэй туршада эндэ редактораар хүдэлнэ.

Минини нүхэр Сергей Сократович Баяндайн аймагай хатаараг гэхэ гү, али мүнөөнэй Нагалаг нотагта түрэнэн юм. Шажайн Салдамайн Сокрадай ехэ хүбүүннинь болоно. Нүхэнүүрэй, Гаханай дунда хургуулида нурахадаа, эрхим найнаар нурадаг хэн. нуралсалдаа оролдосотойгоор хандадаг нурагша дээдэ хургуулиа дүүргээд, Эрхүүгэй гүрэнэй университет дүүргээ юм. Нэгэтэ шэлэһэн мэргэжлэдэ үнэн сэхэ, ёһотойл журналист. Хаанашье яба-

хадан, тэбхэр хара хайрсагаа (диктофоноо) абаадлэябаха. Ходол юумэ бэшэжэл байгша. Урдаа табиһан түсэбоо заабол бээлүүлхэ гэжэ оролдодог. Ажалдаа эрилтэ ехэтэйшье һаа, номгон даруу зангаараа суг хамта хүдэлдэг зонойнгоо ажабайдалда ехэ анхал хандуулдаг, зүбшээ заабаринуудые үгэдэг юм, - гээд Михаил Мадаев нүхэр тухайгаа хэлээ хэн.

Үнэхөөрөөл, минини түрүүлшынхнээ Усть-Ордын радиогой боһоо алхан ороходомни, урдаһаамни аажамхан ябадалтай хүн гаража ябаа хэн. Ажалда орохо ханаатай байһанаа мэдүүлхэдэм, олон үгэ хэлэнгүй, хооргоо кабинетээ бусажа, яаралгүй хоорэддоо эхилээ бэлэй. Тэрэ гэнээр олон жэл үнгэрөө. Жэлэй нэгэ дахин Усть-Орда ошоходоо, ажалайнгаа түрүүлшын коллективтэй заабол уулзан гарадагби. Сергей Сократович үнөөхил зандаа, дулааханаар энэбхилэн, зоноо утгажа байдаг юм.

Мүнөө Усть-Ордагай радиодо 6 сурбалжалагша хүдэлнэ. Редакторай орлогшо Александр Павлович Сарапов радиодо хүдэлжэ эхилэнһээ хойшо хүдоо ажахы тухай бэшэдэг юм. Тэрэнэй материалнууд соо хүдоогэй хүлгөөтэ асуудалнууд ходол дайралдадаг гээшэ.

1980-яад оноор социалист мұрысоонэй ябуулагдаха үедэ хүн зон оролдосотойгоор ажалаа хэдэг хэн. Тэдэн тухай бэшэхэдэшье урматай хэн. Тэдэ гүрэн түрын ажабайдалай доройтоходо, хүдоогэйхид эгээл хүшэр байдалда ороо. Колхоз, совхозууд хандараа. Мүнөө Усть-Ордагай округто үмсын олон ажахынууд бии болонхой. Тэдэнэй олонхидын өһөдэн лэ арга шадалаар ажамидарна, - гэжэ Александр Павлович ажалайнгаа гол асуудалнууд тухай хөөрөө хэн.

Александр Павлович мүн лэ үнинэй радиодо хүдэлнэ. Багшанарай дээдэ хургуули дүүргэһэн А.П.Сарапов 2 жэл багшалһан юм.

Тинхэдээл би багша боложо шадасагүйб гэжэ мэдэрээ хэм, - гээд,

энэбхилэн, Александр Павлович хөөрэдэг. Элдэб арадай литература найн шудалһан журналист олон тоото шүүлүүдые сээжээр мэдэдэг юм. Ажабайдалай жама ёһын хүгжэлтэдэ философско удха шанар оруулан, ямар нэгэ юумэ хөөрэхэдэнь, ямар һонирхолтой гээшэб!

Александр Павлович Сарапов радиогой бусад ажалшадһаа нэгэл юумээрээ онсо илгаатый. Үгөөнэй 9 сагта радиогоор саг хэлэхэтэй сасуу ажалдаа орожо ердэг заншалтай. Үбдөөгүйл һаа, заабол 9 сагта жэншэдгүй байха.

Тинхэдээл ажалдаа хойнтожо ерэнэн хүнүүдые шэлэһингээ саанаһаа зэмэлэнги һодоор хаража нууха.

Ямарһые үйлэ хэрэгүүдтэ Александр Павловичэй сэсэн бодолтойгоор хандаагыень мэдэдэг суг хамта нэгэ таһагта хүдэлдэг Виталий Барбаев: «Энэ асуудалаар Та юун гэжэ һананаат?» - гээд заабол арсалдаата хоорэддөө эхилдэг юм.

Ород дамжуулгануудые бэлдэдэг таһагай журналист Виталий Барбаев Эрхүүгэй университет дүүргэһэн юм. Дээдэ хургуулийн хүүлээр олон жэл Виталий Эрхүү хотын телерадиокомпанида хүдэлһэн. Тинхэдээл түрэл түб тосхондонь өһөдэн телерадиокомпани байгуулаха үүсхэл ехэл дэмжэдэг, энэ асуудал түргэн саг соо шийдхэхэ һанамжаа мэдүүлнэ.

Мүнөө Усть-Ордагай радиогой сурбалжалагша тус тустаа авторска дамжуулгануудые ябуула. Виталий Барбаев «Новости плюс» гэжэ хүгжэм мэдээсэлэй дамжуулгануудые долоон хоногой нэгэ удаа гаргана.

Хүн зонинь социальна талаар хамгаалгын асуудалаар, эрдэм нуралсалай ажабайдал тухай дэлгэрэнги материалнуудые Татьяна Николаевна Татарникова ород хэлэн дээрэ бэлдэдэг юм. Экономическа асуудалнуудаар дамжуулгануудые залуу журналист Борис Вахрамеев ябуула.

«Средагай үдэр заатагүй командировкодо гарадагби». (Буряад таһагай сурбалжалагша С.Батороева, Н.Цыденова)

В.Барбаев: «Олондо мэдээсэл тарадаг хэрэгсэлнүүд гүрэнэй дүрбэдэхэ засаг гэжэ эшгэнэб»

Энхэргэн найхан зантай Евгения Борисовнагай түрэнэн үдэр. 1992 он

Усть-Орда тосхоной түб гудамжа

ПАНОРАМА

ЗОНОО АМАРШАЛАН...

«Долоон хоногтой хони-нууд», «Баян талын аялга», «Хэр байнаш, хүдөө нютаг», «Түрэл нютагай түрүү хүнүүд» гэдэг дамжуулганууд нара бүри гарадаг лэ зандаа.

Округой нуга нютагай хүндэтэ ажалай ба дайнай ветеранууд, багшанар, хурагшад буряад дамжуулгануудай гол геройнууд болоно бшуу. Эдэ дамжуулгануудые арба гаран жэлэй туршада Зоя Филипповна Юмдунова бэлдэдэг, агаарай долгинодо гаргадаг байһан бшуу. Буряадай багшанарай дээдэ хургуули дүүргээд, радиодо хүдэлжэ эхилһэн.

- Тиихэдэ «Усть-Ордагай үнэндэ» редактораар Семен Прокопьевич Елаев хүдэлдэг хэн. Манай радиодо дикторээр хүдэлөө. Хүтэлбэри доронь яарангүй, уран найханаар хэлэжэ хураа хэм. Яһала намайа хургадаг хэн даа, - гэжэ Зоя Филипповна хоёрэнэ.

Түрэл хэлэнэйнгээ онсо баялигыг шудалжа, аха нүхэрэйнгөө дүй дүршэл гүйсэд халажа абаһан З.Ф.Юмдунова залуу журналистнуудай радиодо хүдэлхээ эрхэдэнь, тэрэл жэшээгээр хандадаг, дэмжэдэг, туһалдаг байһан юм. Зоя Филипповна мүнөө «Усть-Ордын үнэн» газетэдэ хүдэлнэ.

1990 ондо Эрхүүгэй гүрэнэй университетэдэ буряад хэлэ бэшгэй таһаг аүүргээд, Намжилма Цыденова Усть-Ордагай радиодо хүдэлжэ захалһан юм. Хэбэд номхон Хэжэнгэ нютагай Намжилма даруу найхан зангаараа олондо гансата найшаагдаа. «Ахай, хаан-шинайш?» - гэхэдэнь, - «восточно яаб, восточно» гэжэ уриханаар энеэбхилэн, зугаагаа эхилдэг бшуу.

Угайнгаа заншалаар хүндэмүүшэ, түрэл арадайнгаа ёшо сахидаг Намжилма зүүн зүгэй эхэнэрэй жама ёһоор, сэсэн бодолтой, сагаан сэдхэлтэй хүн юм.

- Эрхүү буряадууд түрэл хэлээ мартанхай гэжэ зарим зон ханаа бээ. Теэд эндэхи хүдөө нютагаар ябаханда, Буряад ороной, Агын округой хүдөөдэл мэтэ, ажалша зон нютаг хэлэн дээрээ найн хоёрэлдэдэг. Урданай баян түхээ домогтой нууринууд олон юм. Тэдэниие шэнжэлэн үзбэл, хонирхолтой, - гэжэ Намжилма хоёрөө хэн.

Үнэхөөрөөл, ерэхэ зуун жэлдэ Усть-Ордагай округоо элитэ уран зохиолшод, поэтууд баһал урган гараха гэжэ найдахаар. Папа Түшемиловэй, Матвей Осодоевой, Аполон Тороевой ба бусад алдарт зонийнхо уран үгын үлхөө үргэлжэлүүлхэ залуу хүбүүд, басагад бии болохо аабза. Хүнэй наһанай сахариг хаань, Хүрдэ мэтээр эрьюулэн,

Холын холо үлэһэн Хүүгэн наһандаа бусахал хэм.

Хабтагай үргэн Хара-Шэбэрэйм Хойто Арын энгэртэ Хотон айлайнгаа дундахана

Хуушан буусадаа буухал хэм.

Хүхюун дорюун нүхэдөөрөө Хүл нюсэгөөр урилдан, Хүршын хүшэмэлэй саахануур

Хоргодолсон одоол мүлтихэл хэм.

Хургуулин шүргэ соо орожо, харуулхан хаһадаа айлшалха хэм.

Найхан эдир наһандаа харбайн гараа золгохол хэм -

гээд буряад дамжуулгануудай таһагай журналист Сэсэг Эрдынеевна Батороева бэшэһэн байна. Аялга дуунда дуратай аглаг найхан Ага нютагай басаган Харагана хадамда гаража, гэр бүлөөрөө түбхнэйһөөр үнинэй. Округой радиодо хоёрдохихи жэлээ хүдэлжэ байна.

Агаарай долгинодо абяа дамжуулдаг операторнуудһаа дамжуулгануудай шанар мүн лэ сэхэ дулдыдаха. Хамаг хаад абяануудые үгы болгожо, үлүү бүлүү үгэнүүдые арилгаха үүргэтэй оператор Мария Васильевна Табиханова радиодо олон жэл хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болонхой. Дамжуулга бүхэнэй эгээ түрүүшын шагнагша байхаһаа дамжуулгын монтаж хэжэ байха үедөө, тон түрүүн үнэн сэхэ сэгнэлгэ үгөөдхихэ.

Һанаанда таарамба бэшэ байгаал хаань, «Юун гэжэ дэмы хүүр зугаалнаб даа энэшни» гэжэ хэлээдхихэ. Буряад аялга дуунда дуратай Мария Васильевна сүлөө сагтаа операторска соогоо аалихан хүгжэм табиһан нуудаг юм. Олохон жэл радиогой оператораар Евгения Борисовна Балдынова хүдэлһэн, мүнөө наһанайнгаа амаралгада гаранхай. Налгай зөөлэн зантай Евгения Борисовнагай орондо залуу оператор Татьяна Северинова хүдэлнэ.

Ямаршые ажал хамтын хүсөөр хэгдэдэг гэшэ. Зааха зааханааршые хаа, өөрынгөө хуби хамтын ажалда оруулбал, хамта дээрээ ажал найн ябажал байха. Журналистнуудай эрээ марянаар бэшэһэн материалнуудыень тэрэ доронь машинка дээрэ сохёод үгэдэг Зинаида Сыреновнагай, үдэрһөө үдэр дардам харгыгаар урагша хойшоо ябадаг жолоошод Илья Петрович Муравьев Николай Петрович Труфанов хоёрой оролдосоһоо ажалай юрын үдэрнүүд ехэ наадгүйгөөр үнгэрнэл даа.

Гушан жэлэй хугасаа соо ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

Ерээдүй сагай олон түсэбүүдые табигданхай. Эгээл шухала асуудалынь гэхэдэ, Усть-Ордагай автономито округой телерадиокомпани байгуулгын асуудал болоно. Энэ жэл округой захиргаание толгойлогшо Валерий Геннадьевич Малеев 4 миллиард мөнгэ энэ асуудалаар гаргашалха тухайгаа хэлэһэн байна. Үнинэй бээлүүлхэ аад, мөнгэнэй үгы дээрэһээ энэ барилга хойшлуулагдана. Өөһэдын телерадиокомпани байгуулагдаа хаа, округой хүгжэлтэдэ ехэ нүлөө үзүүлхэ хэн.

АЖАЛЛАХАДААШЬЕ, АМАРХАДААШЬЕ БАРАНДАА

Хүхэ шоные хүлнүүдынь хооллууддаг гэдэгтэл адли, журналистнуудай ажалай үрэ дүн түргэн шамбай ябадалһаа, мүн лэ сэхэ дулдыдадаг гэшэ. Теэд бүхы тээ үрдихын тула бэе зүүр энхэ байха ёһотой бшуу. Усть-Ордагай радиогой журналистнууд энэ талаар гомдодоггүй. Жэл бүри журналистнуудай спартакиадада шангай нуурида гарадаг, үгышые хаа, түрүү нуури эзэлдэг заншалтай. Спартакиадада 6 аймагай газетэнүүдэй түлөөлэгшэд, түб тосхоной радиогой, газетын, округой захиргаанай хэблэлэй албанай команданууд сугларжа, спортивна мурьсөөнүүдые үнгэргэдэг, концерт наада харуулдаг юм.

Хюлгын саана радиогой шатаршад С.Салдамаев Н.Цыденова хоёр эрхим найнаар командаяа хамгаалдаг юм. Намжилма Цыденовагай хани нүхэр, хүсэ шадалтай Вячеслав Александров энэ командын нэгэдэхи номер болоно. Тэрэнтэй хамта жолоошон Н.Труфанов, оператор М.Табиханова гэгшэд канат таталгын мурьсөөндэ гурбуулаа жэрыгээд зогсбол, хэншые нууриһаань «һугалжа» шадахагүй. Хэдэн жэл олохон команданууд туршаһан, теэд аша үрэгүй. Хүнгэн атлет, теннисист В.Барбаев мүнөө үеын хатар ялас гэмээр гүйсэдхэхэ аргатай.

Хатар нааданда радиогойхид бэрхэ, хэн хэнниыншые дуулаха, хатарха дуратай. Булта сугларжа, суг хүдэлдэг зонийнгоо түрэнэн үдэр, ойн баяр шог зугаатайгаар тэмдэглэдэг юм.

Залгаа олон жэлнүүдтэ зондоо һүүлшын хонинуудые, баярай мэдээсэлнүүдые дамжуулжа байдаг радиогой журналистнар нарын сагта өөһэдын шэнэ байшантай боложо, мүнөө үеын түхээрлэгэнүүдтэй, телерадиокомпанигай болохо гэжэ найдая. Үшөө олон жэлнүүдтэ арадайнгаа баялиг үргэжэ, нютагаархидаа баясуулан, агаарай долгиноор ажалаа ябуулхыень хүсэнэб.

Е.ЦЫБЕНОВА.

А.Сарапов. Эгээл дуратай уран зохиолшогын Пушкин, Некрасов, Некрасов. Эгээл дуратай гуушан. Муслим Магомаев. 1960-аад оноор тэрэнэй гүйсэгхэн гуунууг зүрхэ сэргэхэжэ эгээл гүшөөр һангалдаг юм

Т.Татарникова: «Округой радиодо дахяад ержэ хүдэлхэ золгой байбаб»

«Зай, иигээд хамтаараа буулгая!» (зүүн гарһаа) С.С.Салдамаев, Н.Г.Цыденова, М.В.Табиханова, С.Э.Батороева, А.П.Сарапов

1992 он. Нэгэтэ... мартын эхээр. (зүүн гарһаа зогсоно) завхоз А. Суманов, жолоошон И. Муравьев, операторнууд М. Табиханова, Е. Балдынова, диктор Л. Алтаева, журналистнууд Е. Цыбенова, С. Сарапов, В. Барбаев)

ИНОГДА ПОЛЕЗНО ОГЛЯНУТЬСЯ...

«Он не бурят, он не русский, у него другая стихия. Он деятель культуры. Вы ему сделаете хорошо, а он вам - ничего хорошего. А вы там мучаетесь на окраинах России», - сказал по

местному телевидению лидер АДПР Владимир Жириновский во время предвыборной кампании Иосифа Кобзона в депутаты Государственной Думы от Агинского Бурятского округа. Вскоре Жириновский вновь выступил по телевидению и «уточнил» свою позицию: «Кобзон мой друг, большой друг. Если вы уроголосуете за Кобзона, у вас будет самый представительный депутат в Госдуме».

Недаром вспомнились эти контрастные по смыслу высказывания В.Жириновского. Сейчас проходят встречи избирателей с И.Кобзоном в округе. Каково начало пути «самого представительного депутата» в Госдуме? Об этом вероятно, мы расскажем в следующих номерах газеты.

А сейчас полезно бы оглянуться, вспомнить, как Кобзон "завоевывал" сердца агинцев. Для этого мы предлагаем выдержки из статьи Саяны Намсараевой (Журнал «Коммерсант» за 23 сентября 1997 г.)

ДЕПУТАТ БУРЯТ

Путь Иосифа Кобзона в избранники бурятского народа начался в марте этого года, когда в столице Агинского Бурятского округа - поселке Агинское - побывала во главе «с» президентом банка «БИН» Микаэлом Шишхановым и гендиректором финансовой корпорации «БИН» Евгением Марченко (целью гостей было обговорить с местной администрацией вопрос об открытии здесь филиала ФК «БИН» и детали соглашения о сотрудничестве; для начала округу был предложен льготный кредит в 12 млрд. рублей на весенние полевые работы). Вместе с финансистами в Агинское приехали зампред Госдумы Михаил Гучериев и певец Иосиф Кобзон.

Узнав о появлении в Агинском народного артиста, жители поселка пришли в сильнейшее волнение. Среди них пошли слухи, что приехал двойник Кобзона - именно в таком виде здесь раньше побывали «Ласковый май» и Вилли Токарев. Провинциальному поселку было трудно поверить в чудо, но двухча-

совой концерт певца в сопровождении Московского муниципального еврейского хора на пыльной сцене поселкового дома культуры сомнений не оставил: настоящий, живой Кобзон. Впрочем, жителей округа впереди ожидали еще более удивительные события. Как выяснилось, Кобзон привез агинчанам не только песни, но и деньги.

На нужды буд-

ЗОНА КОБЗОНА

Агинский Бурятский автономный округ находится не в Бурятии, а в Читинской области. Площадь территории округа - 19,6 тыс.км. Численность населения - 78,4 тыс. человек. Таким образом, плотность населения составляет 4 человека на 1 км. Однако жители рассредоточены по территории округа не равномерно, а скопились в 33 населенных пунктах. Национальный состав населения: 55% - буряты, 41% - русские, 4% - прочие.

В экономическом отношении Агинский Бурятский автономный округ является перспективным: впереди финансирование Орловского горнообогатительного комбината, разработка месторождений золота, вольфрама, тантала, получение обещанных дотаций из центра (сейчас округ является дотационным более чем на 90%). Средний уровень заработной платы - 382 тыс. руб. - один из самых низких среди субъектов федерации. Доход ниже прожиточного минимума имеют 80% населения.

дйского храма - 100 млн. рублей; Никольскому храму - 50 млн. рублей; окружной больнице - 35 млн. рублей плюс обещание выделить 100 тысяч долларов для приобретения медицинского оборудования; местному АТП - 10 автобусов. Во дворах, на рынке и поселковой площади начался активный обмен сведениями о том, кому и сколько Кобзон дал. И, главное, зачем. Житейская мудрость и провинциальная подозрительность к непонятной благотворительности не позволяли верить в искренность широких жестов. Певец уехал, оставив местных жителей в полном недоумении.

Второй раз в Агинский округ Кобзон прилетел в июле - на празднества по случаю 160-летия Агинской инородческой управы и 60-летия Агинского округа. За два дня, что Кобзон провел здесь, он сумел растопить суровые сердца агинчан. Он пел в сельских клубах, встречался с ветеранами и врачами, посещал буддийские и православные святыни, не скупился на комплименты насчет сдержанности, терпеливости, талантливости местного народа. А вдобавок ко всему вручил по 10 млн. рублей победителям конных скачек, самого любимого вида спорта в степной Аге...

«ДУХЭРИГЭЙМНАЙ» ЛИТЭ

Нэгэдугаар Далай лама
Гэндэн Дүб

Түбэдэй Цзан аймагай Шабтод нютагта 1391 ондо түрэхэн, Богдо Зонхобын шабьябаһан Гэндэн Дүб лама 1474 ондо наһанһаа нүгшэһэн хойноо зуун жэл болоод лэ нэгэдугаар Далай-лама байһан гэжэ нэрлэгдэһэн түүхэтэй. Тэрэ 1447 ондо Шигацзы гэжэ газарта Дашалһүмбэ гэжэ дасан барюулжа арамнайһан юм.

Хоёрдугаар Далай лама
Гэндэн Жамса

Далай лама хоёрдохиео эрьежэ мүндэлхэдөө, баһал Цзан аймагта 1475 ондо түрэхэн юм. Хоёрдугаар Далай лама байһан гэжэ мүн лэ нүгшэһэн хойноо нэрлэгдэһэн Гэндэн-жамса һасаһаа зуун модоной зайдэ оршодог Чокхоржол гэжэ дасан барюулһан түүхэтэй. Тэрэ 1542 ондо наһанһаа нүгшэһэн юм.

Гурбадугаар Далай лама
Содномжамса

Амиды наһандаа ёһотой тушаалаа эзэлһэн хүн гэхэдэ, гурбадугаар Далай лама Содномжамса болоно. Тэрэ 1543 ондо һасаһаа холо бэшэ түрэхэн юм. 1547 ондо Дрепунг гэжэ дасанда Далай ламын тушаал эзэлһэн намтартай. Тэрэ 1577 оной гал үхэр жэлэй арбан нэгэдэхи харын 27-ной үдэр хойто зүг шэглэжэ мордохон юм. Тэрэ 170 хоног харгы замда ябаад, 1578 оной зун Дотор Монголой Хүхэ хотодо оршодог Алтан хаанай үргөөдэ бууһан байна. Тиигэжэ Монголо Буддын шажан дэмжэхэ тухай Алтан хаанай зарлиг тунхаглагдаа һэн. Далай лама Содномжамса Монголодо 1588 он болотор байгаад, Түбэд ороноо бусажа ябатараа, харгыдаа наһанһаа нүгшэһэн юм.

Дүрбэдугаар Далай лама
Ёндонжамса

Дүрбэдэхи Далай ламын хүнэһэн Монголодо олдохон юм. Тэрэ Алтан-хаанай аша хүбүүн байһан гэшэ. 1601 ондо 12 наһатай байхадань, дүрбэдугаар Далай лама Ёндонжамсые Монголоһоо һаса асаржа, шэрээдэнь һуулһан гэдэг. Тэрэ 1617 ондо 28 наһатайдаа тагаалал болоһон юм. Бэеынй хайлуулжа, шарилайнь хахадые Дрепунг дасанда, нүгөө хахадынй Монголодо хадагалһан байна.

Табадугаар Далай лама
Агван Ловсанжамса

Тэрэ Урда Түбэдтэ 1617 ондо түрэхэн. 1625 ондо Панчен ламын һахилда хүртэһэн намтартай. 1643 ондо 18 наһатайдаа табадугаар Далай ламын һахилда хүртэжэ, Түбэд, Непал, Сикким оронудай толгойлогшоор табигдаһан байна. Тэрэ аймагтар ехэ эрдэмтэй, поэт, уран зохёолшо хүн байһан гэдэг. Түбэд орондоо дээдэ хургуулинуудые нээһэн юм. Тэндэнь шажанай ном, санскрит, монгол хэлэнүүдые, шүлэг зохёолго, гүрэнниие хүтэлбэрилгэ үзэдэг һэн. Тэрэ 1682 ондо 65. наһан дээрээ

тагаалал болоһон байха юм.
Зургаадугаар Далай
лама Цаньянжамса

Зургаадугаар Далай лама Цаньянжамса Урда Түбэдэй Моньют нютагта түрэхэн юм. Тэрэ 1685 ондо Далай лама гэжэ элирхэйлэгдэжэ, 1688 ондо Нанкарца дасанда асарагдажа, тусхай хургуули гаража эхилээ. 1697 ондо Панчен лама тэрэниие ламын түрүүшын санаарта хүртөөгөө һэн. Тиихэдэ тэрээндэ Цаньянжамса гэжэ нэрэ үгтэһэн юм. Цаньянжамса гэхэн нэрэ монголоор Уянгын далай гэхэн болоно. Энэ Далай лама шүлэг, дуунда дуратай, өөрөө бэрхээр зохёодог байгаа. Тэрэл жэлдээ Далай лама Цаньянжамса Будалын ордондо асарагдаа һэн. Тэрэ уян нимгэн сэдхэлтэй, сагаан зантай байһан тула гүрэнэй болон шажан мүргэлэй хэрэгтэ хам оролсожо шадаагүй түүхэтэй.

Долоодугаар Далай лама
Галсанжамса

Долоодугаар Далай лама Галсанжамса үндэр дээдэ эрдэмтэй, ухаа ехэтэй хүн байһан гэдэг. Тэрэ өөрөө найман боти шажанай номуудые бэшэһэн, Ганжуур болон Данжуурай хэдэн зуугаад боти номуудые хэблүүлжэ эхилһэн намтартай. Долоодугаар Далай лама Галсанжамса 1757 оной мартын 22-то наһанһаа нүгшэһэн байна.

Наймадугаар Далай лама
Жамбалжамса

Наймадугаар Далай лама Жамбалжамса хадаа Цзан провинциин Хонжол нютагта түрэхэн юм. Тэрэ 1762 ондо дүрбэн наһатайдаа Далай лама гэжэ тодорлоо. 1781 оной июниин 21-дэ наймадугаар Далай лама Жамбалжамса шэрээдэнь һуужа, гүрэнэй болон шажан мүргэлэй хэрэгүүдые толгойлжо эхилһэн байна. Энэ Далай лама 1804 оной ноябриин 19-дэ наһанһаа нүгшэһэн түүхэтэй.

Юһэдугаар Далай лама
Лүндэгжамса

1807 ондо Түбэд ороной Кам, Амдо нютагуудһаа хоёр хүбүүд һаса асарагдажа, тусхай шалгалта гараһан байна. Тиин Кам нютагһаа асарагдаһан хүбүүниинь наймадугаар Далай ламын гэхэ гү, али өөрынгөө урда наһанай хэрэгсэлнүүдые танижа, юһэдэхи Далай лама Лүндэгжамса гэжэ тоологдоо һэн.

1815 оной мартын 26-дэ юһэдугаар Далай лама Лүндэгжамса 9 наһатайдаа ехэ мүргэлэй үедэ хүйтэ абжа, хүндэ үбшэндэ дайрагдан, наһа бараһан байна.

Д.БАЛЬЖИНИМБЕВ

I. О «несуществующей» горе и о разных толкованиях

«Впервые этимологией этнонима монгол занялся, правда, неудачно, Д.Банзаров», - писал проф. Г.Санжеев.¹⁾

«... Г-н Шмидт, следуя Сананг-Сэцэну, думал, что оно дано монголам самим Чингисханом и произведено от корня монг, «строптивный», «дерзкий», а мусульманские историки производят его от мунг, «слабый», «печальный», - рассуждал Д.Банзаров в своей статье «О происхождении имени монгол», напечатанной в первом томе «Библиотеки восточных историков», изданном в Казани в 1849 г. - что бы ни значило слово монг, или мунг, по свойству самого языка монголов не могло иметь произойти от этого корня: без всякой натяжки оно разлагается на мон-гол, «река Мон».

Далее он пишет, что реки на карте нет, а есть только гора Мона, которая зовется еще Мона-хан, возвышающаяся в Южной Монголии над Желтой рекой против области Ордос. Ссылаясь на историка, автор статьи утверждает, что ее видел французский иезуит, миссионер Жербилюн (1631-1707) при путешествии с китайским императором Канси. Банзаров предполагает, что около этой горы и должна быть река Мон (Мон гол). Ученый свою гипотезу подкрепляет преданиями и источниками, что Чингис-хан, проезжая мимо нее в Тангут, сказал: «Вот гора, достойная служить убежищем для погибающего народа, обителищем для благоденствующего, для дряхлых оленей жилищем в их старости и для старцев местом успокоения». Когда же Чингис-хан, по словам Сананг-Сэцэна, скончался в Тангута, и когда похоронная процессия проходила мимо горы Мона, то колеса телеги, на которой везли тело монгольского монарха, ушли в землю так, что телега не могла сдвинуться с места.

Банзаров говорит, что «поколение монгол, по всем историческим указаниям кочевавшее постоянно в Северной Монголии, перекочевали к Ордосу и, усилившись здесь, перешли опять на Север и заняли Халху... Клапрот говорит, что этот переход на юг случился вскоре после 824 года». Итак, Банзаров доказывает, что здесь на юге у горы Мона, монголы получили свое имя.²⁾

Гипотеза опровергается Г.Н.Румянцевым в его примечаниях к «Собранию сочинений» Д.Банзарова. Он пишет, что «гипотеза противоречит существованию вариантов ... мунгал-мугал-могал-монгол, а также существованию аналогичных этнических наименований, как например, цонгол, сартагул. Кроме того, как справедливо замечает Г.Е.Грум-Гржимайло, монголы (монгу) в числе других татарских племен находились в подчинении тюрков и населяли современную Баргу, к востоку от озера Хулун и р. Аргунь».³⁾ Легко видеть, что «опровержение» не состоялось: первая часть его - это разные написания и звучания «монгол» на разных языках и в разное время, а «цонгол, сартуул» не аналог

(К происхождению названия «МОНГОЛ»)

«Монгол», «Буряад», «Байгал», «Саяан», «Чингис» гэнэн болон бэшэшье буряад-монгол зондо түрэл дүтэ нэрэнүүдэй уг унги, угха тайлбари тухай үнинэй эдгэб мэдээнүүдые суглуулжа, ухаандаа буйлуулжа, ойлгон тогоруулжа ябаа юм аабзбди гаа.

1987-88 онуудта «Монгол», «Эргэнэ-хон», «Хонгоодор» тухай дэлгэрэнгүйгээр бэшэгдэнэ статьянуудыг Түнхэнэй аймагай «Саяны» сониндо толлуулаа хэнби. Хонгоодор аймагуудай уулзалган дээрэ үнгэргэгдэнэ эрдэмэй конференцинуудэй үедэ (Хэрэнгэ болон Кутулигта) элдхэлнүүдые хэнэн байна. Шэнэ материалууд нэмэгдэн би болонго. Тиймэхээ энэл асуудалуудта дахин эрхэхэ бодол ерээб. Хүүлэй үедэ хонгоодорнуудай түүхэ тухай урдынхиһаа ондоогоор бэшэгдээ (С. Бабуев, Г.Галданова), тийхэдэ, нёдондо жэлдэ манай сониндо элтэ эрдэмтэн С. Чагдуровой «Горная Бурятия - прародина монголов», хизаар ороноо шэнжэлгшэ А. Улановой «Эргэнэ кун» гэнэн статьянууд толлогдоо. Арагайнгаа түүхые хонирхон үсэдгэ сэхээтэн олошоро. Уран зурааша Б. Тайсаевые тэдгэрэй түрүү сэргэдэ дурдая. Минихидэ дүтэрхыше, баталхан, үргэдхэншые хараа бодолуудые хэлэхэн, мэдээнүүдые тобшолон эдэ нүхэд намайе саашанхи ажалдамни зоригжуула.

Буряадаймнай эрдэмтэд урданай уйтан хашааһаань мултаран сүлөөржэ, шэнэ нонин, дэлсэ ехэтэй бодолоор элбэгжэжэ байһанайн шэнжэ үсэгдэнэ. И.Урбанаевагай, Ш.Н.Цыденжаповай зохёолнууд баһал олондо ойлгосотойгоор бэшэгдэжэ, өөрынгөө үүргэ дүүргээ гэжэ тоолое.

Хоёрдохёор, урга сагта манай эрдэмтэ буряадуудай хэнэн юмэнүүдые шэнээр шэнжэлэн харахань шухала болонхой. Жэшэнь, Д.Банзаровой бодолууд мүнөө оройдоо хуушараа бэшэ, шэнэ мэдээнүүд дээрэхээ үндэхэлэн эрхэжэ үзэхэдэ, үнэ сэнгын үндэр дээрэ ёһоороо (омогорхол болоһон эрдэмтэмнай зуун табин жэлэй саада тээ соёл түүхээ, домогто туужануудаа үнжэгэн хайханаар абажа ябаһан, үрмэ мэтээр дээрэхэнэ тогтоогоод байһан араг соогоо ажаһууһан, арбаа хархин хэлэ арагай мэдэгдэ хүн байгаа гэжэ бу марта), үнэниие мүнөөдэр үшөө дүтэлүүлэн маанадта асарһаар.

Маани мэггэм уһанай урагхалаар, агаарай халхяр гэлхэй дээгүүр тарадаг гэнэн этигэл би. Сэсэн бодол саашадаа дэлгэрдэг, олон ондоо оршом байдалда түрэдэг. Тиймэхээ үшүүхэн миних урдын баялигта түшэглэн өөрынгөө бодолые таанадтай хубаалдахая ханаһамни

«монгол», в-третьих, Банзаров допускает перемещение «поколения монгол» по всему монгольскому у территорииальному ареалу.

Непонятно, почему Г.Санжеев сходу принимает опровержение Г.Румянцева и также утверждает, что «в Монголии нет ни реки Мон и ни горы Мона, которую приводил Д.Банзаров, не найдя на карте реку Мон (в действительности в Монголии имеется гора Мунз уул)».⁴⁾

«Во времена Д.Банзарова в монголистике не применялась сравнительно-историческая методология изучения языковых явлений, и поэтому он не мог тогда знать, что праформой этнонима монгол является монгал (здесь и ниже сочетанием знаков -нг- обозначается заднеязычный согласный), - писал Г.Санжеев - Сравнительно недавно к вопросу этимологии монгол

ойлгосотой бээ гэжэ найданаб.

Булган хайхан малгайе

Булган дээрэн шалгая.

Буруу зүбхэн хоёрые

Булган дээрээ шалгая, -

гэжэ ёохорой дүхэриг соо дуулалдага ха юм.

Арабад жэлэй саада тээ бэшэгдэнэ юрэл хэрэгэн дабтана бэшэб, ханамжануудаа үшөө онсолон тодорхойлохоё оролдобо гэжээб. Гансал эдэ зохёолнуудаа ород хэлэн дээрэ толлухо баатай болоһондоо уншагшаһаа хүлисэл гуйнаб: бэшэ авторнуудай бэшээн юмэнүүдые удынье бишыхашые хазагайруулахгүй гэхэндээ иимэ байдалда оробоб. Хоёрдохёор, газетын маяг дахан, олонхи баримта болон нэрлэгдэхэ зохёолнууд, тайлбаринууд орхигдобо.

Арагайнгаа түүхые гүнзгырүүлэн шудалха бүрээ гайхамшагта тобшололнуудта хүрэхэ ерээ хэнби: хори, эхирид, булгад, хонгоодорнуудай холбоо барисаан бүри урдын урга саһаа эхитэй, тэдэнэр эртын монголшуудай тоого оролсоно, нютаг нугань Саяан уулын, Байгал нуурай ара үбэрөөр анханһаа байгаа; монгол түүрэг угсаатанай хамтын түүхые гэршэлхэн юмэнүүд манай арагта олон; саашадаа бүхы Евразиин түбидөө халин гаража, Японой олтирогуудһаа Египедэй пирамидуудууд хүртээр ошонон мур улань үльгэр домогууд, зан заншалнууд соогуур би.

Арагайнгаа түүхэ шудалхадга, буряадни оройдоошые үсөөн тоото гүүлэжэ доогуур сэргэгдэхээр бэшэ, ямаршые арагтай агли тэгшэ зэргэлхээр гэжэ баярлан ойлгохош, уг унгараа, шуһа махабадараа олонхи арадуудтай холсолдоһон байна. Энэниие дахажа Америкын индейүүдтэшые хүрэхэш - юрэдөө урдынгаа юмые мүнөөдэр эблүүлхэдээ, бэшэ зонһоо илгаран таһарна бэшэбди, харин нэгдэн хүжэнэбди, арагайннай амин хүлдэ аяр холуур дэлгэрнэ гэжэ мэдэрхэн араггүй шухала!

Арагайннай түүхын зүйлнүүд алтанай үйрхэйлүүд мэтээр бүхы гэлхэй дээгүүр таранхай: Хитагай түүхын сударнууд болон Грециин эрдэмтэн Герододой, италян аяншан Марко Польшы номууд соогуур; түбдөөр хэблэгдэн юмэнүүд англи хэлэ дамжан манда ердэгшые байна; Хара галайн эрбегдэхи гү, али Казахстандахи хүшөө-курганууд соо олдодог юм. Тиймэхээ бидэ бүхы гэлхэй түүхын санда байһаншые, шэнэ нээлтэнүүд болон нэмэгдэншые юмэнүүдээр агли хонирхохо ёһотойбди. Бишыханшые юмые олоо хаа, арагайннай баялиг гэжэ сэгнэжэ, хүндэлжэ, бултанда дуулгаша, нэрэдээ нэмэри, солодоо суу болгохо манай уялга!

этнонима. В общем следует сказать, что этимология слова монгол пока остается неразгаданной, ибо ни одна из гипотез не может считаться вполне убедительной или, если говорить о высказывании А.Мостарта, завершённой».⁵⁾

Оставив специалистам «монгал», обратим внимание к второй части довода ученого против банзаровского «монгол», т.е. к утверждению «что нет ни реки Мон и ни горы Мона».

Действительно, никто на картах не найдет названия «Мон». В этом правы и Д.Банзаров и Г.Санжеев.

II. А все же есть гора...

даже не одна

Есть гора Мон!

Она стоит на границе с Монголией в Тункинском районе у с. Монды (Монды - название села и местности

Мон, Монды - искаженное русское от «Мондо» - Мондо ошожо ябанаб, Мондо ажаһуунаб) - еду в Мон, живу в Мон).

Даже гора Мон не одна, их две в той же Тунке - другая высится на правом берегу реки Зун-Мурин у одноименного села. Значит, предположение Д.Банзарова, что должна быть гора Мон, не так уж безосновательно. Только наличие двух гор в одном и том же районе наводит на мысль: «мон» не нарицательное ли понятие - вообще «гора»...

Когмен - Кокмон - Кок-мон - Синяя гора (голубые горы) - так назывались Саяны на древнетюркском языке.⁶⁾ Надписи в честь Кюль-тегина (VIII в.н.э.) говорят о том, что воины Второго тюркского каганата в 711 г. «проложив дорогу через снег глубиной с копые и поднявшись на Когменскую чернь» разбили енисейских киргизов.⁷⁾ А спустя три с лишним столетия Саянские горы Гардизи называл Когменом.⁸⁾ Это наше предположение подтверждается тем, что две части этого названия отдельно фигурируют в более позднее (монгольское) время. Доктор филологических наук Ц.Б.Цыдендамбаев говорил,⁹⁾ что в монгольской литературе Саяны называются Хүхэй. «Хүхэй аман» - так называется расщелина Саянских гор, по которой вытекает Сагаан уһан, приток Иркутта. По этой расщелине проходила одна из дорог через Саянские горы - часть чайного пути: Кяхта - Джидинские степи - Хамар-Дабан (верхьяе Зун-Мурин) - Торская котловина - р. Саган угун - Иркутск. Саяны еще знаем и под возвышенно-поэтическим названием Мундарга (Мондарга), «дарга» - ноен, начальник, в смысле Ноен-хада (есть и Ноен тала (степь). Гора - начальник (Мон дарга) - в смысле самые высокие (высшие) горы.

Кажется, что здесь должно быть, возможно, другое объяснение: Мондарга идет от слов Мон и даг (по-тюркски «гора»). Сравните: хада уула (мон-даг) - часто встречающееся двойное название на тюрко-монгольском языке. Исходя из этого и можно допустить другое объяснение Кокмон: оно может Куг-мон (куг - «гора» на ирано-таджикском языке). Откуда может быть в Сибири название на ирано-таджикском языке? А ученый-филолог С.Ш.Чагдуров в монографии «Стихосложение Гэсэриады» приводит интересные сравнения имен, как Хормуста (монг.) - Ахура Мазда (иран.) и на других примерах доказывает существование древних связей между народами Азии.¹⁰⁾ Кстати, сходство Хормуста - Ахура Мазда (Ормузд) было замечено еще академиком Шмидтом и Банзаровым.¹¹⁾

Примечания:

1. Г.Д.Санжеев. «Некоторые вопросы этнонима и древней истории монгольских народов». В сб. «Этнические и историко-культурные связи монгольских народов», Улан-Удэ, 1983, с. 54
2. Д.Банзаров. «Собрание сочинений». М., 1955, С. 169-171
3. Там же, с. 306
4. Г.Д.Санжеев. «Некоторые вопросы...», с. 54
5. Там же.
6. М.Н.Мельхеев. «Топонимика Бурятии», У-У., 1969, с. 152
7. См. Д.Г.Савинов. «Народы Южной Сибири в древнетюркскую эпоху». Л., 1984, с. 61
8. В.Бартольд. М., 1973, с. 47
9. В частной беседе с автором статьи
10. С.Ш.Чагдуров. «Стихосложение Гэсэриады»
11. Д.Банзаров. «Собрание сочинений». с. 59

(Продолжение следует).

ОТКЛИКИ

Я НЕ ХОЧУ РАЗВАЛА
РОССИИ, НО...

В НЕДАВНЕЙ ПУБЛИКАЦИИ В «БУРЯАД ҮНЭН» ЗА 5-ОЕ МАРТА СТАТЬИ ПОД НАЗВАНИЕМ «СЕКВЕСТРОМ ПО САМЫЙ АЛТАЙ» (ПЕРЕПЕЧАТКА ИЗ ЦЕНТРАЛЬНОГО ИЗДАНИЯ) ПОДНИМАЕТСЯ ВОПРОС О РАСЧЛЕНЕНИИ И ДРОБЛЕНИИ ВОСТОЧНОЙ ЧАСТИ РОССИЙСКОГО ГОСУДАРСТВА.

Многие сказали бы, что нет границ нахальству американских и японских стратегов! Однако между «мы хотим, мы желаем» и реальной действительностью, сложившейся после распада СССР - большая дистанция.

Поэтому анализ этой ситуации должен рассматриваться двояко. Ничего удивительного нет в замыслах американцев. Ныне США осталась единственной сверхдержавой, которая может диктовать миру свои условия. Это непреложный закон геополитики. Вопрос другой: каким образом противодействовать России замыслам США, Японии? Есть ли политическая воля у Президента и Правительства России? Каков дипломатический, и наконец военный потенциал России для противодействия дроблению Российского государства?

К величайшему сожалению (дай бог, что я не прав), я не вижу в ближайшем будущем реальных рычагов приостановить возможный развал России. Начиная с Горбачева Россия шаг за шагом сдает и продолжает в прогрессирующем темпе сдавать свои позиции на международной арене. С нами не считается даже карликовая Эстония. Мы из одной крайности бросились в другую. Раньше противостояние СССР и США рассматривалось как два непримиримых социально-экономических антипода - коммунизм и капитализм. Ныне будто бы мы переходим к капитализму и у нас с США более нет противоречий... Таким образом, бездумно следуя указке США, мы предаем национальные интересы Российского государства. С развалом Варшавского договора еще более усиливается НАТО. Теперь он стучится в ворота Калининграда. Я не удивлюсь, если завтра Германия потребует «взад» Кенигсберг. Мы потеряли влияние на Балканах. Наше невнятное бормотание по сербскому вопросу никакой роли не играет. Хотя Югославия была историческим союзником России. Престиж России в глазах сербов-славян упал и дальше некуда. Двойственная политика России по иракскому вопросу существенной роли не играет. Делаем хорошую мину при плохой игре, якобы по настойчивой инициативе России предотвращено нападение США на Ирак. Это блеф и пропагандистский трюк.

США в любое время, ни у кого не спрашивая разрешения может начать военные действия. И мы им не помеха. Вот вам неполный перечень дипломатического «арсенала» России. По сути дела начало отторжения Северного Кавказа началось. Не надо себя обманывать, что Чечня останется в России. Она фактически независимое государство. Аушев пускает пробный шаг, пытается организовать референдум по вопросу переподчинения правоохранительных органов от федеральных властей к республиканским. Турция и Иран

прилагают все усилия для того, чтобы оказывать реальное влияние на Кавказ. Сепаратистская тенденция в России касается не только национальных республик, но и русскоязычных субъектов, о чем совершенно справедливо сказано в названной публикации о дальневосточных регионах.

С развалом армии Вооруженные Силы России не в состоянии выдержать крупномасштабную войну и тем более победить. Единственным и последним козырем остается ядерный шантаж. Но этот аргумент может быть эффективным при неприкрытой и грубой агрессии. Но если названные регионы объявят свое «волеизлияние» под патронажем США, Японии, то раздел будет неминуем. Разве Москва пойдет войной против собственного народа? Чеченский синдром не позволит идти на это.

Другой вопрос: насколько население этих регионов готово идти на отделение от России? Трудно сказать. Все может случиться. Современная социально-экономическая ситуация в стране может толкнуть людей на это. Дальнему Востоку соблазнительно идти под патронаж Японии и США. Эти страны могут обеспечить сносное безбедное существование. Здесь неисчерпаемые природные ресурсы, за счет которых могут повысить уровень жизни не хуже ближневосточных эмиратов. Они боятся только Китая.

А для бурят и русских забайкальцев переход к Монголии неприемлемый вариант. Что даст нам Монголия? Еще опаснее идти под крыло Китая, который незамедлительно расталкивая локтями, обязательно попытается урвать свой кусок от российского пирога, о чем мечтал великий кормчий Мао-Цзе-дун. Лично, и думаю многие согласятся со мной, что мы никак не можем идти в состав Монголии. Я в этом твердо убежден. Разве только силой нас заставят.

Раздел России еще и потому возможен, что колонизация земель к Востоку от Урала Россией происходила в отличие от Великобритании, Франции и Голландии на сопредельных территориях, то есть земли приращивались в единое целое путем постепенного завоевания и освоения. За морским колониям легче было завоевывать свою независимость, чем в России. Однако рано или поздно процесс деколонизации должен происходить. Это должно происходить не обязательно по национальному признаку. Почему бы не быть несколькими русско-язычными государствами. Ведь США, Канада и Австралия - англо-язычные государства завоевали независимость от Англии.

Меня могут упрекнуть в сепаратизме, что я ратую за раздел России. Это вовсе не так. В действительности, я всеми фибрами души не хочу развала России. Но как говорят: сколько не говори: «халва, халва» - во рту сладко не станет!

Для того, чтобы предотвратить распад восточной части России, необходимо коренным образом менять политику государства. Ужесточить свои позиции в защиту национальных интересов, усилить армию, не потакать имперским амбициям США и других ведущих стран, заставить уважать Россию и ее позиции. Увеличить дотации из бюджета восточным регионам России для поддержания нормального социально-экономического климата. Еще не все потеряно. На это потребуются гигантские усилия государства.

Виктор БОХИЕВ,
консультант комитета Народного
Хурала РБ.

ИХ ГИПОТЕЗЫ ДАЛЕКИ
ОТ РЕАЛЬНОСТИ

В газете «Буряад үнэн» от 19 февраля и 5 марта с.г. опубликованы статьи «Что грозит национальной безопасности России», «Секвестром по самый Алтай», перепечатанные из «Рабочей трибуны» и «Правды». В них говорится о том, что нависла угроза распада Российской Федерации, все симптомы подобного развития налицо. Авторы Н.Леонов и А.Суриков делают панические заявления: такие республики, как Якутия, Тува, Татарстан, Башкортостан, Калмыкия превратились в феодальные вотчины местной этнократической элиты. Сепаратистские вейния затронули и чисто русские регионы, в первую очередь Дальний Восток. Своими непродуманными действиями Москва подталкивает к воссозданию Дальневосточной Республики. А.Суриков пишет, что иностранные государства, прежде всего США и Япония, будируют проблему распада России, они установили контакт с людьми, близкими к бывшему Президенту Монголии Очирбату и выступают с проектом включения ... территорий Бурятии, Агинского и Усть-Ордынского автономных округов, части Иркутской области в состав Монголии.

ПО ЭТОЙ ТЕМЕ ПРЕДЛАГАЕМ ИНТЕРВЬЮ НАШЕГО КОРРЕСПОНДЕНТА С ДОКТОРОМ ИСТОРИЧЕСКИХ НАУК Ш.Б. ЧИМИТДОРЖИЕВЫМ.

Корр.: Как Вы реагируете на подобного рода заявления?

Ш.Ч.: Во-первых, газеты «Рабочая трибуна» и «Правда» - издания левого радикального толка, выражающие интересы тех оппозиционных сил, которые преследуют цель опорочить внешнюю и внутреннюю политику правительства России.

Во-вторых, в этих статьях выражены прежде всего личные мнения авторов, выдержанных в целом в жанре гипотезы. Как известно, гипотезы находятся на дальних подступах к реальности. Считаю, что серьезно обсуждать гипотетические проблемы и надуманные выводы вышеназванных авторов нет смысла.

В то же время нельзя исключать того, что после распада СССР в умах отдельных лиц вполне могут возникнуть мысли о возможном распаде России в перспективе. Никому не возбраняется размышлять о подобных перспективах, выступать с гипотезами. Благо, свобода слова действует в стране.

Корр.: Вы, как нам известно, занимаетесь изучением панмонголизма. В августе 1997 года на 7-ом Международном Конгрессе монголоведов Вами сделан доклад «Панмонголизм - это единение монгольских народов». Не может ли сегодня возродиться идея панмонголизма?

Ш.Ч.: Немного истории. В начале XX века, когда ширилось на окраинах Российской империи национально-освободительное движение, идея возрождения былого единства монгольских народов получила широкий резонанс. Наиболее зрелые и образованные силы бурятского общества поддержали идею панмонгольского движения, исходя из тогдашней реальной обстановки, когда монгольские народы, оказавшиеся по злой воле судьбы в пределах различных государств, не обладали элементарными правами и свободами. Связи между ними

продолжали ослабляться. В этих условиях монгольские народы стремились к сближению и единению.

В советское время было состряпано дело о «широком контрреволюционном панмонгольском движении». Теория обострения классовой борьбы по мере углубления социалистической революции привела к поискам врагов советского строя.

В условиях культа личности Сталина и Чойбалсана в СССР и МНР тысячи сторонники сближения монгольских народов были объявлены врагами народа. Цвет бурятской интеллигенции, обвиненной в панмонголизме, был уничтожен. Исторические факты свидетельствуют о том, что не существовало никакой контрреволюционной панмонгольской организации. Все, кто был обвинен в панмонголизме, были реабилитированы в последние годы.

Сегодня, когда получили возможность восстановить правду о многовековой монгольской истории, возродить традиционную культуру, народные обычаи и обряды, активизировались связи между монгольскими народами, прежде всего языковые, религиозные и экономические связи. И это неудивительно. Бурятский народ, настрадавшийся в годы культа личности и растерявший многое из традиционной культуры, нуждается в активной поддержке монгольского мира. Нет нужды доказывать, что вместе, совместными усилиями легче восстановить утерянное, вернуться к богатейшим истокам национальных традиций, возродить родной язык и религию. Культурно-языковая проблема неразрывно связана с проблемой сохранения и приумножения этноса.

Возникшие в последние годы в различных регионах монгольского мира - в Монголии, во Внутренней Монголии, КНР, Бурятии, Калмыкии, Синьцзяне-центры возрождения культуры по праву выступают организаторами общемонгольского движения за всестороннее сближение, единение монгольских народов.

К СВЕДЕНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ: Все сказанное о сегодняшнем общемонгольском движении за возрождение культуры и языка, за историко-культурное сближение монгольских народов ни в коем случае не относится к политическому, территориальному объединению этих народов. Ныне действующие центры возрождения культуры не преследуют цель к такому объединению.

Все то, что говорится в статье А.Сурикова о Монголии и монгольских народах, для меня новость неведомая. Меня крайне удивили такие его высказывания, как «По сведениям, имеющимся в российских структурах (непонятно, в каких?- Ш.Ч.), начиная с сентября 1996 года, на людей близких к недавно проигравшему выборы президенту Очирбату, неоднократно выходили официальные представители Японии и США, которые намекали на предстоящие радикальные изменения ситуации к северу от монгольских границ»...

Подобного рода высказывания в обязательном порядке должны публиковаться со ссылками на использованные источники. В выше названных статьях по существу отсутствуют ссылки на источники. Бросается в глаза голословность, слабая аргументация многих утверждений авторов. Поэтому права читательница З.Бадренова, когда спрашивает: «Нет ли здесь надуманного, чтобы излишне нагнетать страсти, создать негативное общественное мнение?» Я лично считаю, что прежде чем опубликовать подобные легковесные материалы, необходимо ознакомить с ними сведущих людей, выслушать их и потом принять решение, публиковать их или не публиковать.

Дуулим Буряадайнгаа
хайханниие

Дуулан, магтан
Жабхалантайб,
Жаргалантайб! - гэхэн
мэдээжэ шүлэгшэ Даша Дам-
баевай мүнүүдээр республи-
кымнай эрхим дуушадай нэгэн
тухай үгүүлэлээ эхилхэдэ
яалай...

Табяад онуудай хоёрдохи
хахадта Улаан-Үдэ хотын
Банзаровой нэрэмжэтэ гудам-
жада оршодог хүгжэмэй
училищин хамтын байрада
оюутан хүбүүд хаана хаанаа
олоороо суглардаг. Мүнөө
тэрэ үе тухай бодоходо, имагтал
тэдэ 1957-1958 онуудта саашадаа
олон удаан жэлүүдтэ респуб-
ликынгаа алдар солье үргэхэ
хэрэгтэ сэгнэшгүй ехэ
хубитаяа оруула залуушуул
эндэ нуража байгаа бшуу.
Тэдэниие нэрлэхэдэми, ун-
шагшад бүгдэнь танихашье,
басгахашье, гайхахашье байха
гэжэ нананам. Тэдэнэртэй
танисажа, нүхэд ёноной
харилсаанууда мүнөө болотор
сахижа ябадагаа наһанайми
зол жаргал, атаархама хуби
заяамни гэжэ ханадагби. Тэдэ
нүхэдөө хэниеньше гомдо-
хоохогүйн тула тэдэниие
алфавидай гуримаар нэрлэхэм-
ни: Ким Базарсадаев, Владимир
Буруев, Аюша Данзанов,
Дугаржаб Дашиев, Клим
Миткинов, Саян Раднаев, Даша
Самбоцыренов, Владимир
Шагжиев, Леонард Шоболов...
тоолохо болоо наа, олон даа...
Буряад ороной хүн зон,
хаанашье байдаг буряад
утсаатан, гансашье буряадууд
бэшэ, үргэн ехэ Россин арадууд,
хилынше саана эдэ нүхэдье
лаб лэ мэдэжэ байна. Буряад
искусствын эдэ бэлигтэй хүнүүд
тухай оло дахин бэшгдэхэнише,
дамжуулагданашье байха,
тингэбэшье тэдэнэй нэгэн
тухай, минии үнинэй эрхим
нүхэр тухай хөөрэхэ
хүсэлэнтэйб.

Юуб гэхэдэ, эдэ үдэрнүүдтэ
Буряадай гүрэнэй оперо болон
балетэй академическ театрай
Ауушан, Буряад Республикын
арадай артист Леонард
Шоболовой түрэнээр 60 жэлэй
ой гүйсэхэнэ. Мартын 28-да
хүгжэм дуунда дуратайшуул,
артистын бэлиг шадабариние
үндэрөөр сэгнэдэг олонитэ,
сугтаа хүдэдэг нүхэдэнь, олон
тоото шабинарын сугларжа,
тэрэ уулзалга дээрэ мэдэжэ
Ауушанай зохёохы ажал
юуулгы сэгнэжэ, үрээлэй
хайхан үгэнүүдые хэлэхэнэ
лабтай.

Минии нүхэд Владимир
Шагжиев Даша Самбоцыренов
хоёр намайе Леонардтай
танисуулһан юм (удаань наяд
онуудта республикымнай
арадай артист болоһон
Владимир Шагжиев, соёлой
габьяата хүдэлмэригшэ,
хүгжэм шэнжэлэгшэ, буряад
редактор мүнөөшье эдэлжэ
байдаг «Баян талын аялга» гэхэн
дамжуулгада эхи табинан Даша
Самбоцыренов хоёрой саһаа
урид наһа бараһаниинь
голхорол шаналалтай байдаг даа.
Бидэ нүхэдэнь тэдэнэй марган-
гүй, ходоодо ханажа ябадагби,
нүхэдэйнгоо танисуулһан
Леонардтай энэ дүшэ гаран
жэлэй хугасаада ши бишье
гэсэдэг, аха дүү шэнги
харилсаатой болоһон гэсэхэди.
Училищида ороод, залуу
хүбүүнэй аза талаан болоходо,
тэрэнэй багшань республикын

мэдээжэ дуушан, РСФСР-
эй габьяата артистка,
залуушуулые дуудулажа
хургаха онсо бэлигтэй
Вера Дашиевна Лыгде-
нова байһан юм. Багшаяа
Леонард Сергеевич мүн-
өөшье урин дулааханаар
ханажа ябадаг.

- Түрүүшын үдэрнүүд-
хээ Вера Дашиевна
бидэндэ шанга эрилтэ
табижа, зүбөөр дуула-

байха) Бадма Балдаковой
«Уринхан гараараа хүзүүдээ»
гэхэн романс жэнхэни буряад
хэлэн дээрэ нэръеме хайхан
хоолойтой Леонардын гүйсэд-
хэлгы түрүүшынхией шагһанан
байха.

Сэрэгэй албанай удаа
консерваториё дүүргээд,
гурбан жэлэй туршада
Ленинградтай филармонидо
дуулаа. 1967 ондо Киев хотодо
үнгэргэгдэхэн дуушадай

бидэндэ дүтэхэн нууһан эхэ-
нэрнүүд хоорондоо хөөрлэдэ-
хэдөө, жүжэгтэ хабаадагшадтай
наадаха, дуулахые ехэтэ
хайшаагаад, Игорь тайжын
партиие гүйсэдхэгшэ тухай
хөөрлэдэжэ эхилбэ. Игорьһээ
бэшэ партинуудтань буряад
артистууддуулаана ха, Игорин
партиие ород бэшэ хүн иимэ
бэрхээр дуулахагүй гэлсэхэ юм.
Хөөрлэдэхөөр байтараа,
бидэниие обёороод, Игорин

хаамнай, яахаб» гээд бюро-
гэшүүдтэ хандахаань, нүхэ
рэйнгөө түлөө доосоого «тэнэ»
баярлажа, зүрхөө даран шагһаад
нуугаа агша хэм.

Уданшьегүй «Буряад үнэн-
дэмнай», бусадшье газетэнүүдтэ
тогтоол гараа хэн. Тэрэ бюрогой
заседани дээрэ болоһон
хөөрлэдөөн тухай мүнөө би
түрүүшынхией бэшэбэ гэсэхэб.
Шоболов-дуушан тухай хэлэхэ-
тэйгээ хамта ажабайдалда,
юрэнхы харилсаануудта ямар
хүн бэ гэжэ хэлээгүй гарахын
аргагүй. Хүн зонтой хөөрлэ-
дэхэдөө, түб нам зантай, хүниие
хүлээхэ, шагнаха тэсэбэритэй,
урин дулаан мийэрэлтэй хүн,
сэдхэлдэшни хүлгөөтэй байһан
ушарта урин дулаан үгөөрөө
аха хүн шэнги ханааше заһажа
табиха. Минии нүхэдэй дунда
эгээ амтатай бууза бэлдэдэг хүн
Леонард Сергеевич юм, мяха
жэжэхэнээр хэршэжэ, ёһотой
зохид шэмэ шүүһэтэй халуун
эдеэн хүндэмүүшэ Леонард
Сергеевич тэрэнэй хани нүхэр
Надежда Андреевна хоёрой
шэрээ дээрэ уурал бабажа
байхал даа. Зэдын үргэн талада
Гэгээтэй нютагта түрэншье
наа, сүлөө сагтаа Леонард
Сергеевич Байгал далай дээрэ
заһага баридог, үбэлэй хүйтэндэ
мүльһэн дороһоо халуулар
омоли барижа, нүхэдөө
хүндэлдэг заншалтай. Агнуури-
даа Леонард ходоодо урагшатай,
олзотой, ганзаган хүндэхэн лэ
бусадга юм. Харин намайе
сагта Байгалай эрьедэ урһанан
онсо, эрхим шанартай хархяаг
суглуулжа, бидэнээ гайхуулдаг.

Леонард Сергеевич Надежда
Андреевна хоёр гушаад гаран
жэлдэ инаг дуранай арюун
хайхан мэдэрэлье сээсгы мэтэ
бөөмэйлжэ, бэе бэеэ дэмжэжэ,
али болохоор дүнгэжэ, мүнөө
үедэ нүхэдэйнгөө, үхи хүбүү-
дэйнгээ дунда хүндэтэй ябадаг.
Надежда Андреевна ажалайнгаа
намтар түрэл нютагтаа бүмбэр
сагаан хонидоор бүрхөөгдэхэн
Зэдын аймагай үргэн талада
хонишоноор эхилһэн, комсо-
моной XIII съездын делегат
байһан, мүнөө республикын
эндокринологическа диспанс-
ерэй эрхим врачнуудай нэгэн,
республикын габыята врач нэрэ
зэргэтэй, нитын ажабайдалда
эдэбхитэй хабаададаг эхэнэр
юм. Аба эжын баяр жаргал,
этигэл найдал болодог хүбүүд,
басагадйнгаа хулын дүрөөдэ,
гарын ганзагада хүргэнхэй,
Туяана басаганиинь аяар холын
Ахын аймагта хари хэлэнүүдэй
багша, хадам харидаа гаранхай,
Шоболовтоной Буда гэжэ зээ
хүбүүниинь зундаа үбгэн аба
эжыдээ ерэжэ, сэдхэл зүр-
хыень баясуулдаг, Цэрэн хүбүү-
ниинь түмэр замшан мэргэ-
жэлтэй.

Хани нүхэдтөө зорюулжа,
Леонард Шоболов «Жаран
наһанай жаргал хайхан лэ»...
гэжэ нэгэтэ бэшэ дуулаһан
байха, зүгөөр мүнөөдэр нүхэ-
рэймнай «Жаран наһанай
жаргал хайхан лэ» гэжэ дуулаха
хүсэлэнтэйбди. Тэдэ арадай
артиста хүрээжэ дуулаха бэшэ
хадаа, бидэ, нүхэдэнь үгын
хайханаар үндэр наһа эдлэжэ,
элүүр энхэ, ходоодо арюун
сэбэр, намарай хайхан
сэдхэлтэй ябыш даа гэжэ
үрээбэди.

Наран эртэ, наһан үшөөшье
залуу байна, саашадаашье түрэл
арадтаа сэдхэл хүдэлгэмэ
дуунуудаа эдэлүүлжэ ябышдаа,
нүхэрнай!..

Ревомир ГАРМАЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Буряад
Республикын арадай артист
Леонард Шоболов; Д.Вердини
«Травната» гэхэн оперодо
Жермоной партиие Л.Шобо-
лов, Виолеттын ролиие России
Федерациин габыята артистка
И.Кузьмина гэгшэд гүйсэдхэнэ.

Гэр бүлын архивһаа.

ДУУШАН БАЙХАА ТҮРЭНЭН ЛЭ

хыемнай, хоолойнгоо арга
боломжонуудые наринаар
«хэрэглэхыемнай», амисхалаа
яжа татахыемнай хургадаг хэн,
театртаа гол дуушадай нэгэн
байбашье, бидэниие хургахадаа,
саг хайрладаггүй хэн, - гэжэ
Леонард дурсана.

Он жэлнүүдэй ошоһоншье
түргэн, хүбүүд түрэл училищия
дүүргээд, зариманинь хүсэд
дүүргэншьегүй, нураалсал мэргэ-
жэлээ улам дээшэлүүлхэ,
хурсадхахаа элдэб дээдэ
хургуулинуудта таража
ошоһонь, тойроод хон-жэн
болоһон юм. Дээрэ нэрлэгдэхэн
хүбүүд Ленинградтай, Сверд-
ловскын, Киевэй консервато-
ринуудта ороо хэн. Леонард
Шоболовой Ленинградтай Н.А.
Римский-Корсаковой нэрэм-
жэтэ консерваторидо орхо-

донь, эндэ мүн лэ ехэ аза талаан
тудажа, мэдээжэ багша,
профессор Иван Иванович
Плешаковой класста шибинь
болобо ха юм. Имагтал энэл
багшада хураһан манай
Лхасаран Линховоин, Ким
Базарсадаев гэгшэд бүхы дэлхэй
дээрэ мэдээжэ дуушад боложо,
Буряад ороноо суурхуулаа
хэмнай. Залуу дуушанай
эрмэлзэл оролдолгы дэмжэжэ,
Иван Иванович нураалсалай,
хэшээлнүүдэй саһаа гадуур,
заримандаа амаралтынше үдэр
уулзажа, хургуулиа үргэлжэ-
лүүлдэг байһан.

- Жараад онуудай эхээр
Ленинградтай консерваторидо
ерэхэдэми, тэндэхи оюутад,
багшанаршье «эндэ нэгэ буряад
хүбүүн хурадаг, дуулахадань
итальянец дуулажа байна гэжэ
ханахаш, ёһотойл бельканто
хоолойтой хүбүүн» гэжэ
Леонард тухай хэлсэжэ байгаа
хэн, - гэжэ Леонардтай гушаад
гаран жэл сугтаа дууладаг
республикын габыята артист
Григорий Тушемилов хөөрэнэ.

Дээдэ хургуулида нуража
байтараа, Леонард Шоболов
сэрэгэй албанда татагдажа,
Ленинградска сэрэгэй округтой
дуу хатарай ансамблин дуушан
- солист болобо. Шахардуу
шанга 1963 ондо ансамбль
сүлөөтэ олтирог - Куба
гастролээр ошоһон байха юм.
Кубынхид тиихэдэ (магад
түрүүшынхией, минии ханахада,
лаб лэ түрүүшынхией байһан

М.И.Глинкын нэрэмжэтэ кон-
курсдо хабаадалсаа.

Одоошье 1969 ондо Леонард
түрэл Улаан-Үдээ бусажа,
театртаа классическа оперо-
нуудай баритон хоолойгоор
гүйсэдхэдэг бүхы партинуудые
сээжэлдэжэ (хамта дээрэ
дүшөөд гаран парти) олон тоото
зүжэгүүдтэ дуулаһан габыятай.
Театртайгаа хамта орон
дотороо, хилынше саагуур
гастролдо ябаһан (бүри
хүгжэмэй училищин оюутан
байхадаа, 1959 ондо Буряад
искусствын Москвада болоһон
хоёрдохи декадада хабаадалса-
нан байдаг), Буряад оронойнгоо
нютаг бүхэндэ шахуу хүн зонтой
уулзажа, бэлиг шадабарита
дуугаараа, уянгата хайхан
хоолойгоороо олониие баясуу-
даг шэдитэй.

- Ямар нэгэ оперодо Леонард
Сергеевичэй дуулахада, бидэ,
хүгжэмэй училищида нуража
байһан басагад бүлэгөөрөө
ошожо, шагнадаг хэмди.
Хоолойн дабташагүй зөөлэн,
үгүүлбэринь тодо һонор, тайзан
дээрэ алибаа рольдо наадахадаа,
хүдэлсэн тон зүб байхал даа, -
гэжэ республикымнай арадай
артистка Виктория Базарова
хөөрэнэ. - Нэгэтэ Кемеровэ
хотоодо гастролдо А.Бородинай
«Игорь тайжа» гэжэ оперодо
Леонард Сергеевич Игорин
партиие гүйсэдхэбэ. Энэ үдэр
зүжэгтэ хабаадаггүй артистууд
зал соһоо шагнаха гэжэ
шиидэбэди. Забһарлалтын үедэ

партиие хэн гүйсэдхэнэб гэжэ
асууба, тиихэдэнь бидэ Буряад
Республикын арадай артист
Леонард Шоболов өөрөө буряад
хүн гэжэ тобшолбоди,
түүхэдэмнай «Какой молодец!»
гээдэжэ, баяр баясхалангаа
бидэндэ мэдүүлэ хэн.

Театртаа дуулахаһаа гадна
Леонард Сергеевич хүгжэмэй
училищида залуушуудта дуунай
бэлиг шадабарни дамжуулжа,
олон тоото шабинартай байһан,
мүнөөшье энэ ажалдаа дүршэл
мэдэсэеэ бүримүһэн зорюула-
һаар. Шабинарайн нэгэн
республикын габыата артист
Дамба Занданов хайхан Улаан-
Баатар хотодо уласхоорондын
конкурсдо эрхимээр дуулажа,
Гран-при шагналда хүртэжэ
бусаа. Багша тухайгаа залуу
бэлигтэй дуушан иигэжэ
хөөрэнэ:

- Залуушуудта дуулаалгын
нюуса харуулахада, Леонард
Сергеевич онсо бэлигтэй,
гастролдо гү, али конкурсдо
хабаадахаа ошоһооо урид
залуу дуушад тэрэнһээ хэдэн
хэшээл-хургаал абажа,
сэдхэлээ тэгшэлжэ ошодог,
дуулахыеш шагнаад, тон лэ
нарин ажаглаатануудые хэдэг,
зүб тээшэнь заажа үгэдэг,
Россин ямаршье консервато-
ридо багшалхаар мэдэсэтэйше,
мэргэжэлтэйше, иимэ багша
хомор, иимэ багшатай
байһандаа ехэл урматой,
баяртай ябадагби... Иигэжэ
үндэрөөр сэгнэхэ шабинар
Леонард Шоболово үсөөн бэшэ
байха. Зүб лэ даа, доцент Вера
Дашиевна Лыгденова профес-
сор Иван Иванович Плешаков
хоёрой хургаал заабари дэмы
ошоогүй.

Театртайгаа тайзан дээрэ
дуулахаһаа, хүгжэмэй учили-
щида заахаһаа гадна, Леонард
Шоболов республикынгаа аймаг
нютагуудаар концертнүүдтэ
эдэбхитэй хабаадажа үрдидэг.
Гол ажалайнгаа гадуур али нэгэ
«забһар» олоод, хоёр-гурбан
үдэрөөр аймаг нютагуудаар
ябаад эрэдэг. «Ябаад эрэдэг»
гээшэмнай олон тоото концерт-
нүүдтэ дуулаад, хүн зониие урин
гоё хоолойгоороо баясуулаад
эрэдэг гэхэн удхатай. «Иимэ
уулзалганууд намда амин
шухала» гэжэ артист хөөрэдэг.

1979 ондо би партиин
обкомой бюрогой ээлжээтэ
заседани дээрэ болоһон
хөөрлэдөө мүнөөшье эли тодоор
ханадагби. Зүбшэхэ зүйлдэ
искусствын зарим хүдэлмэ-
рилэгшэдтэ хүндэтэ нэрэ
зэргэнүүдые олгохо тухай
асуудал табигдаба. Обкомой
нэгэдэхи секретарь А.У.Модо-
гоев «эдэ нүхэдэй дунда залуу
дуушан Шоболов Леонард гэжэ
хүндэ республикын арадай
артист гэжэ нэрэ зэргэ олгохо
зууршалга-дурадхал ороод
байна. Яахабиди? Залуушье
наа, ехэ эдэбхитэй, олон парти
дууладаг, шэнэ-шэнэ спектакль-
нуудта хабаададаг, үгэ дуу-
ламгай, аймаг, ажахынуудаар
ябалсадаг, малшад таряашадтай
уулзажа, отарада үсөөншье
хүнэй байгаа хаань, дуугаа
дуулажа, тэндэхи хүн зоной
наһа сэдхэлдэ баяр түрүүлдэг.
Иимэ залуу дуушаниие дэмжээ

ПРОГРАММА ТЕЛЕ-РАДИОПЕРЕДАЧ

с 30 марта по 5 апреля 1998 года

30, ПОНЕДЕЛЬНИК

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 Поле чудес.
12.00 Здоровье.
12.30 Угадай мелодию.
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.05 М. Боярский, А. Самохина в х/ф "Узник замка Иф", фильм 1, 1 с.
15.25 Футбольное обозрение.
16.00 Новости.
16.20 М/с "Розовая пантера".
16.45 Марафон-15.
17.05 Звездный час.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 До 16 и старше...
18.35 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.05 Час пик.
20.30 Угадай мелодию.
21.00 Мы.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Т/с "Полтергейст", закл. серия.
23.50 Серебряный шар. Нина Дробышева.
00.35 Л. Орлова, Л. Утесов в комедии "Веселые ребята".
02.20 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Морские псы".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Стронг" представляет...
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.05 Д/ф для детей "Наездник".
10.20 Мультфильм.
10.30 Планета СПОРТ.
11.05 Т/с "Санта Барбара".
12.00 Вести.
12.35 Театр + TV.
13.20 Х/ф "О рассеянном чернокнижнике".
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Больше ничего не скажу".
16.40 Т/с "Маленький бродяга".
17.10 Т/с "Космодром".

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00 Мультфильмы.
18.10 Телетайп.
18.15 Город У.
18.40 Телетайп.
18.45 Байгал.
19.00 Буряад орон.
20.00 Республиканские новости.
20.15 Деловое время.
20.30 Панорама.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.45 СВ-шоу.
23.25 Т/с "Петербургские тайны".
00.30 Вести.
00.55 Дежурная часть.
01.10 Авто-шоу.
01.40 Товары - почтой.

ОТБ

07.00 Музыка на СТС.
07.30 Красный угол.
08.00 Мир животных.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 Музыкальный проспект.
17.30 Из истории русской письменности.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Послесловие.
19.00 Т/с "Бевебли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Самые-самые.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.

11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.20, 12.50 Я - телохранитель.
11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.
11.50, 13.20 Впрок.
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
15.00 Сегодня.
15.10 Вчера в "Итогах".
16.10 Итого.
16.25 Итого. Ночной разговор.
17.00 Сегодня.
17.20 Мультфильм.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-сот. Телегазета.
21.00 Итого.
22.10 Х/ф "Спина к спине" (США).
24.00 Сегодня.
00.35 Д/с "Итоги века. Наследие".

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.25 Любишь - смотри.
16.40 Диск-канал.
17.00 ТСН-6.
17.10 Дорожный патруль.
17.20 Т/с "Новый Геркулес".
17.50 Любишь - смотри.
17.55 Благая весть.
18.25 Т/с "Третья планета от Солнца".
18.50 Муз. подарок.
19.05 Нон-стоп лист.
19.10 Аптека.
19.20 Спорт недели.
20.00 Восточный экспресс.
20.15 Нон-стоп лист.
20.20 Обозреватель.
21.20 Дорожный патруль.
21.30 Восточный экспресс.
21.45 Нон-стоп лист.
21.50 Скандаль недели.
22.20 Х/ф "Танец-вспышка".
00.10 Теледискотека "Партийная зона".

РАДИО

6.12 - Радиожурнал "Земля родная".
6.35 - Информация, объявления.
6.45-7.00 - "Будни энергетиков Бурятии".
7.15 - "Анфас". В программе: "Платные услуги в медицине".
7.37-8.00 - Радиостудия "Биракан".
12.00-12.10 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой".
19.12 - Республиканские известия (на бур. яз.).
19.25 - "Актуальное интервью".
19.35 - "У микрофона - учитель".
19.45-20.00 - Республиканские известия (на русс. яз.).

31, ВТОРНИК

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 Мы.
11.45 Смехопанорама.
12.20 Домашняя библиотека.
12.30 Угадай мелодию.
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.05 Х/ф "Узник замка Иф", фильм 1, 2 с.
15.30 "Загадка Белой сирени". К 125-летию С. Рахманинова.
16.00 Новости.
16.20 М/с "Розовая пантера".
16.55 Счастливы случаи.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 До 16 и старше...
18.35 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.05 Час пик.
20.30 Угадай мелодию.
21.00 Тема.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 А. Збруев, М. Ульянов в х/ф "Все будет хорошо".
01.20 Ирэн Федорова в программе "Женские истории".
01.50 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Морские псы".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Стронг" представляет...
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Д/ф для детей "Как меня снимали на ТВ".
10.15 Планета СПОРТ.
10.45 Х/ф для детей "Его я встретил в зоопарке".

12.00 Вести.
12.30 Т/с "Петербургские тайны".
15.00 Вести.
15.30 Т/с "Больше ничего не скажу".
16.25 Т/с "Маленький бродяга".
16.55 Т/с "Чародей. Страна Великого Дракона".

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.45 Уран гагнуур.
18.10 Телетайп.
18.15 На спортивной орбите.
18.30 Авоська.
18.45 Акцент.
19.00 Байгал.
19.15 Улгур.
19.40 Дела деревенские.
20.00 Республиканские новости.
20.25 Телетайп.
20.30 Пульс.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Творческий вечер Владимира Винокура.
00.30 Вести.
00.50 Продолжение творческого вечера Владимира Винокура.
01.25 Дежурная часть.
01.40 Горячая десятка.
02.40 Товары - почтой.

ОТБ

07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Суурян.
07.40 Послесловие.
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Гуфи и его команда".
09.30 М/с "Чокнутый".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 Подъем переворотом.
17.30 Из истории русской письменности.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Камня цвет и серебра сиянье.
19.00 Т/с "Бевебли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Слово за слово.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.20, 12.50 Я - телохранитель.
11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.
11.50, 13.20 Впрок.
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
15.00 Сегодня.
15.15 Криминал.
15.35 Русский век. Константин Бесков.
16.00 Пойми меня.
16.30 Дог-шоу.
17.00 Сегодня.
17.20 Улица Сезам.
17.45 Герой дня.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-сот. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.20 TV-сот. Сейчас.
21.45 Футбольный клуб.
22.10 Боевик "Смертельный удар" (США).
24.00 Сегодня.
00.35 Д/с "Итоги века. Наследие".

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.25 Любишь - смотри.
16.40 Диск-канал.
17.00 ТСН-6.
17.10 Дорожный патруль.
17.20 Т/с "Новый Геркулес".
17.50 Рецепты от Цептера.
17.55 Благая весть.
18.25 Т/с "Третья планета от Солнца".
18.50 Муз. подарок.
19.05 Нон-стоп лист.
19.10 Аптека.
19.20 Катастрофы недели.
19.50 Мы и налоги.
20.05 Т/с "Вавилон-5".
20.55 Нон-стоп лист.
21.00 Дорожный патруль.
21.10 Акулы пера: Андрей Губин.
22.10 Нон-стоп лист.
22.15 Х/ф "Мальчишка - двойной агент".
24.00 Диск-канал.

РАДИО

6.12-7.00 - Программа "Утро Бурятии".
7.15 - "Введение во храм".
7.20 - "Народный Хурал: дела, заботы, проблемы". В передаче принимает участие заместитель Председателя Комитета Народного Хурала республики Б.Н.Намдаков (на бур. яз.).
7.40-8.00 - "Школа: разговор на актуальную тему".
12.00 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой".
12.10-13.00 - "Белый месяц-98". Заметки с телевизионного эстрадного конкурса.
19.12 - Республиканские известия (на бур. яз.).
19.25 - "Радиобиблиотека". Рассказ К.Онхонова "В лесу".
19.40-19.55 - Республиканские известия (на русс. яз.).

1, СРЕДА

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 Тема.
11.45 В мире животных.
12.25 Дженгльмен-шоу.
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.05 Х/ф "Узник замка Иф", фильм 2.
16.00 Новости.
16.20 М/с "Розовая пантера".
16.45 Классная компания.
17.10 Зов джунглей.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 Фигурное катание. Чемпионат мира.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.05 Час пик.
20.30 Золотая лихорадка.
21.10 Человек и закон.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 "Три года - Первый". Праздничный концерт в Кремлевском дворце.
01.35 Вести.
01.45 Комедия "Бей первым, Фреди!"

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Морские псы".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 Медицинский вестник.
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Диалоги о животных.
11.05 Т/с "Санта Барбара".
12.00 Вести.
12.30 "Аншлаг" и Ко.
13.30 Моя семья.
14.30 У всех на устах.
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Больше ничего не скажу".
16.30 Т/с "Маленький бродяга".

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.00 Мультфильмы.
18.00 Новые ворота.
18.15 Реклама.
18.20 Бамбабахай.
18.35 Телетайп.
18.40 Тоонто.
19.00 Байгал.
19.15 Алтан сэргэ.
19.40 Худеэ нотагай байдал.
20.00 Республиканские новости.
20.25 Телетайп.
20.30 Пресс-ТВ.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.45 Сам себе режиссер.
23.25 Т/с "Петербургские тайны".
00.30 Вести.
00.55 Дежурная часть.
01.10 Живая коллекция.

ОТБ

07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Суурян.
07.40 Камня цвет и серебра сиянье.
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Динозавры".
09.00 М/с "Гуфи и его команда".
09.30 М/с "Чокнутый".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.30 Повесть о славянских письменах.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.35 Порядок.
19.00 Т/с "Бевебли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Слово за слово.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".

21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.20, 12.50 Я - телохранитель.
11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.
11.50, 13.20 Впрок.
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Мультфильм.
14.15 Маски-шоу.
15.00 Сегодня.
15.15 Полицейские будни.
15.30 Герой дня без галстука.
16.00 Пойми меня.
16.30 Куклы.
16.40 Среда.
17.00 Сегодня.
17.20 Футбольный клуб.
17.45 Герой дня.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
20.00 Фильм.
20.50 TV-сот. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.20 TV-сот. Сейчас.
21.30 TV-сот. Ровесник.
21.50 Впрок.
22.00 Криминал.
22.10 М. Неелова, А. Збруев в х/ф "Ты у меня одна".
24.00 Сегодня.
00.35 Д/с "Итоги века. Политика насилия".

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.25 Л. Утесов, Л. Орлова в комедии "Веселые ребята".
18.05 Благая весть.
18.40 Т/с "Третья планета от Солнца".
19.10 Муз. подарок.
19.20 Нон-стоп лист.
19.25 Диск-канал.
19.45 Х/ф для детей "Пес в сапогах".
20.00 Восточный экспресс.
20.15 Нон-стоп лист.
20.25 А. Кнышев в юмористической программе "На языке оригинала".
21.15 Нон-стоп лист.
21.20 Дорожный патруль.
21.30 Восточный экспресс.
21.45 Х/ф "Джентльмены удачи".
23.25 Шоу Бенни Хилла.
23.50 Луи де Фюнес в комедии "Приключения равнина Якова".

РАДИО

6.12-7.00 - Программа "Утро Бурятии".
7.15 - "Мы и право" или "Налоговая служба информирует". Передача с участием начальника отдела Государственной налоговой инспекции по г. Улан-Удэ Д.Б.Жамцуева.
7.37-8.00 - "Тоонтоног" Передача из цикла "Наследие" (на бур. яз.).
12.00-12.10 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой".
19.12 - Республиканские известия (на бур. яз.).
19.25 - Передача для детей.
19.40-19.55 - Республиканские известия (на русс. яз.).

2, ЧЕТВЕРГ

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 Человек и закон.
11.35 Пока все дома.
12.10 Домашняя библиотека.
12.20 Золотая лихорадка.
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.05 В. Ларионов в х/ф "Пятнадцатилетний капитан".
15.30 Мультфильм.
16.00 Новости.
16.20 М/с "Невероятные приключения Джони Квеста".
16.45 Классная компания.
17.10 Волшебный мир, или Синема.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 Фигурное катание. Чемпионат мира. Мужчины. Короткая программа.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.05 Час пик.
20.30 Фигурное катание. Чемпионат мира. Пары.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Комедия "Джентльмены удачи".
00.30 Д/с "Каскадеры: Мир трюков", закл. серия.
01.00 Новости.
КАНАЛ "РОССИЯ"
08.00 М/с "Морские псы".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Стронг" представляет...

09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Вовремя.
10.30 Сам себе режиссер.
11.05 Т/с "Санта Барбара".
12.00 Вести.
12.30 Т/с "Петербургские тайны".
13.25 Старая квартира. 1968 г. (часть 1).
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Притворщик".
16.25 Т/с "Маленький бродяга".

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.00 Мультфильмы.
17.50 Телетайп.
17.55 Три, четыре...
18.10 Сагай хурдэ.
18.35 Госэнергондзор сообщает...
18.45 Акцент.
19.00 Байгал.
19.15 Со звездами. Е. Шараева.
19.40 Дамский салон.
20.00 Республиканские новости.
20.25 Телетайп.
20.30 Мунхэ зула.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.50 Маски-шоу.
23.40 Сириновый туман.
00.30 Вести.
00.55 Дежурная часть.
01.10 Лучшие игры НБА.
01.55 Питерский рок-фестиваль-96.

ОТБ

07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Суурьян.
07.40 Порядок.
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Динозавры".
09.00 М/с "Гуфи и его команда".
09.30 М/с "Чокнутый".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 ХХ век. Страницы футбола.
17.30 Из истории русской письменности.

18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Д/ф "Загадка Цусимы".
19.00 Т/с "Беверли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Телефон спасения.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.20, 12.50 Я - телохранитель.
11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.
11.50, 13.20 Впрок.
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
15.00 Сегодня.
15.15 Д/с "Криминальная Россия. Современные хроники".
15.45 Век футбола.
18.15 Своя игра.
18.40 Мультфильм.
17.00 Сегодня.
17.20 Футбольный клуб.
17.45 Герой дня.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-сот. Телегазета.
20.55 TV-сот. Розыгрыш лотереи "Импэкс-центра".
21.00 Сегодня.
21.20 TV-сот. Сейчас.
21.40 TV-сот. Радар-спорт.
22.15 М. Евдокимов в х/ф "Не валяй дурака...".
24.00 Сегодня.
00.35 Д/с "Итоги века. Политика насилия".

АРИГ УС

16.00 Мультфильм.
16.25 Комедия "Семь стариков и одна девушка".
17.50 Благая весть.
18.20 Т/с "Новый Геркулес".
18.55 Муз. подарок.
19.15 Нон-стоп лист.
19.20 О.С.П.-студия представляет: "1 апреля - Очень Смешной Праздник".
20.20 Киноподробно.
20.35 Нон-стоп лист.
20.40 Я сама "С шуткой по жизни".
21.40 Дорожный патруль.
21.50 Х/ф "Человек с бульвара Капуцинов".
23.15 Любимь - смотри.
23.25 Л. Ламас в х/ф "Мститель".

РАДИО

6.12-7.00 - Программа "Утро Бурятии".
7.15 - "Времен связующая нить".
Передача вторая.
7.37-8.00 - "Народный Хурал: дела, заботы, проблемы".
12.00 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой".
12.10 - 13.00 - Музыкальная передача из цикла "Молодая муза". Концерт хора ДМШ-3 "Кантилена".
19.12 - Республиканские известия (на бур. яз.)
19.25 - Отрывок из романа Эрдэни "Хойто наһандаа уулзахабди" - "Встретимся в будущей жизни" (на бур. яз.)
19.40-19.55 - Республиканские известия (на русс. яз.)

3, ПЯТНИЦА

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роквое наследство".
11.05 Клуб путешественников.
11.55 Смак.
12.15 Домашняя библиотека.
12.25 Играй, гармонь любимая!
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
13.55 КВН-98.
16.00 Новости.
16.20 М. Пуговкин в сказке "Русалочка".
17.50 Улица Сезам.
18.25 50х50.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.10 Здоровье.
20.45 Поле чудес.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Коломбо в детективе "Повторный просмотр".
00.15 Фигурное катание. Чемпионат мира. Мужчины. Произвольная программа.
01.10 Взгляд.
01.55 Новости.
02.10 Комедия "Отели "Ритц".

2 КАНАЛ. БУРЯТСКОЕ ТВ

07.00-08.00 Утро комментаторского ТВ.

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Морские псы".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Стронг" представляет...
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Красная книга.
10.30 СВ-шоу.

БУРЯТСКОЕ ТВ

11.05 День комментаторского ТВ.

КАНАЛ "РОССИЯ"

12.00 Вести.
12.30 Абзац.
13.20 Старая квартира. 1968 г. (часть 2).
14.30 Очевидное-невероятное.
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Притворщик".
16.30 Т/с "Маленький бродяга".
17.00 Т/с "Чародей. Страна Великого Дракона".

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00 Вечер комментаторского ТВ.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.45 М. Стрип в комедии "Дьяволица".
00.30 Вести.
00.55 Дежурная часть.
01.10 Теннис. Кубок Дэвиса. США - Россия.

ОТБ

07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Суурьян.
07.40 Телефон спасения.
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Динозавры".
09.00 М/с "Гуфи и его команда".
09.30 М/с "Чокнутый".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 Лицо с обложки.
17.30 Из истории русской письменности.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Д/ф "Адмирал Макаров".
19.00 Т/с "Беверли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Осторожно, модерн!
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 13.45 Криминал.
11.20, 12.50 Я - телохранитель.

11.35 Карданный вал.
11.40 Градусник.
11.50, 13.20 Впрок.
12.15 День в истории.
12.20, 13.15 Час Быка.
12.25 Сегоднячко.
12.35 Живые новости.
12.40 Мультфильм.
13.35 Большие деньги.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Д/с "История собаки".
15.00 Сегодня.
15.15 Х/ф "Детство Горького".
17.00 Сегодня.
17.20 Улица Сезам.
17.45 Герой дня.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
20.00 Д/с "История собаки".
20.50 TV-сот. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.20 TV-сот. Сейчас.
21.45 Хоккейный клуб.
22.10 Детектив "Черная вдова".
24.00 Сегодня.
00.35 Муз. программа.

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.25 Любимь - смотри.
16.40 Диск-канал.
17.00 ТСН-6.
17.10 Т/с "Новый Геркулес".
18.10 Благая весть.
18.40 Т/с "Третья планета от Солнца".
19.10 Муз. подарок.
19.25 Нон-стоп лист.
19.30 Алтека.
19.40 Мультфильм.
20.00 Восточный экспресс.
20.15 Т/с "Вавилон-5".
21.05 Нон-стоп лист.
21.10 Любимь - смотри.
21.20 Дорожный патруль.
21.30 Восточный экспресс.
21.45 Нон-стоп лист.
21.50 Сделай шаг.
22.50 К. Куган в комедии "Стремительный Вилли".
00.35 Диск-канал.
01.25 Ночной сеанс: х/ф "Взрыв" (Канада).

РАДИО

6.12-7.00 - Программа "Утро Бурятии".
7.15 - Приглашает "Центр Восточной медицины".
7.20 - Программа "Встречи".
7.40-8.00 - "Юность Республики" (на бур. яз.)
12.00 - Дневной выпуск новостей "Короткой строкой".
12.10-13.00 - Музыкальная программа по заявкам радиослушателей "Час вашего письма".
19.10-20.00 - Информационная программа "Вчера, сегодня, завтра".

4, СУББОТА

КАНАЛ "ОРТ"

09.00 Фигурное катание. Чемпионат мира. Женщины. Короткая программа.
10.40 Лотто-миллион.
10.45 Слово пастыря.
11.00 Новости.
11.10 Домашняя библиотека.
11.30 Наташа Королева в программе "Чердачок "Фруттис".
12.05 Каламбур.
12.40 Музыкальная почта.
13.20 Смак.
13.40 Возвращение Третьяковки.
14.15 Э. Быстрицкая, С. Бондарчук в х/ф "Неоконченная повесть".
16.00 Новости.
16.20 В мире животных.
17.00 Как это было? 1986 г. Бунт в Алма-Ате.
17.45 Джентльмен-шоу.
18.20 Новости.
18.40 Т/с "Спрут-4", закл. серия.
20.50 Фигурное катание. Чемпионат мира. Спортивные танцы. Произвольная программа.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.55 Комедия "Охотники за привидениями-2".
01.00 Футбол. Чемпионат России. "ЦСКА" - "Зенит".
02.00 Коллекция I канала. Триллер "Усилада путников".

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 Утренний экспресс.
08.50 Утро крестьянина.
09.20 Мультфильмы.
10.15 Позвоните Кузе!
10.45 Вовремя.
11.15 Доброе утро, страна!
12.05 Городок.
12.30 Почта РТР.
12.55 Теннис. Кубок Дэвиса. США - Россия.
14.30 У всех на устах.
15.00 Вести.
15.30 Люди и деньги.
16.00 Федерация.

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.55 Мультфильмы.
17.30 История в лицах. К 75-летию образования РБ.
17.50 "Импэкс-центр" представляет лотерею для покупателей.
18.00 Примите поздравления...
18.45 Служба спасения.
19.00 Радиожурнал "Степные мелодии" на сцене оперного.

19.50 Реклама.
КАНАЛ "РОССИЯ"
19.55 Моя семья.
21.00 Вести.
21.30 Подробности.*
21.55 "Аншлаг" и Ко.
23.00 Музыкальный ринг. Новое поколение. Виктор Чайка против Игоря Корнелюка.
00.40 Х/ф "Пираты XX века".
02.10 Теннис. Кубок Дэвиса. США - Россия.

ОТБ

12.00 Х/ф "О трех рыцарях и красавице".
13.10 Рек-парад.
13.15 Мультфильм.
14.00 Т/с "Воздушный волк".
15.00 Слово за слово.
15.30 Лицо с обложки.
16.00 Из истории русской письменности.
16.30 Клип-презент.
17.00 ХХ век. Страницы футбола.
17.55 Рек-парад.
18.00 М/с "Герои истории".
19.00 Мир кино.
19.40 "Ералаш".
20.00 Х/ф "Личность Бурна", 2 с., 1 ч.
21.00 Т/с "Отели".
21.55 Рек-парад.
22.00 Х/ф "Орлы юриспруденции".

НТВ

10.00 Анонс. Устами младенца.
10.30 Футбольный клуб.
11.00 Худ. фильм.
12.50 TV-сот. Телегазета.
13.00 Б. Чирков в х/ф "Юность Максима".
14.35 М/с "Горец".
15.00 Сегоднячко.
15.10 Криминал.
15.30 Пойми меня.
16.00 Т/с "Зена - королева воинов".
16.45 От "Винта".
17.00 Т/с "Бесстрашные".
17.50 TV-сот. Муз. поздравления.
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 TV-сот. Школьное ТВ.
19.30 Д/с "Итоги века. Одержимость".
20.00 Герой дня.
20.30 Своя игра.
21.00 Сегодня.
21.15 Ключи от форты Байярд.
23.00 Дог-шоу.
23.30 Герой дня без галстука.
24.00 Сегодня.
00.30 Итого.
00.50 Комедия "Полицейская академия".

АРИГ УС

09.00 Мультфильмы.
11.05 Маленькое утреннее шоу "З.К.".
11.20 Нон-стоп лист.
11.25 Д/с "Путешествия с Национальным географическим обществом".
12.25 Приключенческий фильм "В пустыне и джунглях", 1 с.
13.50 Место происшествия.
14.05 М/с "Детектив Боги".
14.30 Нью-Йорк, Нью-Йорк...
15.00 А. Збруев в х/ф "Два билета на дневной сеанс".
16.45 Нон-стоп лист.
16.50 Мультфильмы.
17.00 Звезды о звездах. А. Апина и М. Насыров.
17.30 Благая весть.
18.00 Т/с "Возвращение на остров сокровищ".
19.00 Муз. подарок.
19.15 Нон-стоп лист.
19.20 Вы - очевидце.
19.50 В. Артанов. И. Калныньш в х/ф "Театр", 1, 2 с.
22.30 Нон-стоп лист.
22.35 Обоз.
23.30 "Любэ".
00.30 Ночной сеанс: х/ф "Кровавое правосудие".

РАДИО

7.12-8.00 - Программа "Мэндэ амар, минии Буряад орон" - "Утро Бурятии" (на бур. яз.)
8.10-9.00 - "Вчера, сегодня, завтра". Информационная программа.
19.00-20.00 - Радиожурнал "Степные мелодии" на сцене Бурятского театра оперы и балета - Прямая трансляция

5, ВОСКРЕСЕНЬЕ

КАНАЛ "ОРТ"

08.25 Н. Рыбников, Ю. Медведев в х/ф "Нормандия - Неман".
10.25 М/с "Утине истории".
10.55 Спортлото.
11.00 Новости.
11.10 Непутевые заметки.
11.30 Пока все дома.
12.10 Утренняя звезда.
13.00 Служу России!
13.30 Играй, гармонь любимая!
14.00 Крестьянская ведомость.
14.30 Д/с "Подводная одиссея команды Кусто".
15.25 Смехопанорама.
16.00 Новости.
16.20 Фигурное катание. Чемпионат мира. Женщины. Произвольная программа.
17.10 Футбольное обозрение.
17.45 М/с "Новые приключения Винни-Пуха".
18.10 М/с "Чип и Дейл спешат на помощь".
18.40 Колесо истории.
19.25 "Ералаш".

19.50 Золотая серия. Х/ф "Крестоносцы".
21.55 Киноафиша.
22.00 Время.
22.35 М. Монро в х/ф "Река не течет вспять".
00.30 Премьера. Алла Пугачева в программе Андрея Макаревича "Абазур".
01.00 Новости.
01.15 К. Рассел в детективе "Сезон зла".

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 Утренний экспресс.
08.50 Служу Отчеству!
09.20 Мультфильмы.
10.30 Позвоните Кузе!
10.55 Сам себе режиссер.
11.25 Доброе утро, страна!
12.15 Русское лото.
12.55 Урмас Отт с Геннадием Хазановым.
13.50 Там-там...
14.40 Мир книг с Леонидом Куравлевым.
15.00 Вести.
15.30 Пульс.
16.00 Парламентский час.
16.55 Т/с "Закон и порядок".
17.45 Почта РТР.
17.55 Диалог о животных.
18.50 Очевидное-невероятное.
19.20 Старая квартира. 1969 г. (часть 1).
21.00 Зеркало.
22.10 Валерий Леонтьев на "Площади звезд".
00.50 Артур Пелешян, Андрей Кончаловский и Лев Кулиджанов в программе "Коллизия".
01.45 Теннис. Кубок Дэвиса. США - Россия.

ОТБ

12.00 Х/ф "Казачки-разбойники".
13.10 Рек-парад.
13.15 Мультфильм.
14.00 Т/с "Воздушный волк".
15.00 Слово за слово.
15.30 Лицо с обложки.
16.00 Однажды вечером.
17.00 Спорт на грани.
17.55 Рек-парад.
18.00 М/с "Герои истории".
19.00 Красный угол.
19.30 Д/ф "Золото без лихорадки".
20.00 Х/ф "Личность Бурна", 2 с., 2 ч.
21.00 Т/с "Отели".
21.55 Рек-парад.
22.00 Х/ф "Челюсти".

НТВ

10.00 Анонс. Куклы.
10.15 Намедни-77.
11.10 Т/с "Постреляты".
11.40 Т/с "Тропическая жара".
12.50 TV-сот. Телегазета.
13.00 Муз. комедия "Старинный водевиль".
14.15 М/ф "Василиса Прекрасная".
14.35 М/с "Горец".
15.00 Сегодня.
15.10 Полицейские будни.
15.30 Пойми меня.
16.00 Т/с "Зена - королева воинов".
16.45 От "Винта".
17.00 Большие деньги.
17.20 Устами младенца.
17.50 TV-сот. Муз. поздравления.
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 TV-сот. Школьное ТВ.
19.30 Муз. программа.
20.00 TV-сот. Автоэкспресс.
20.30 Д/с "Криминальная Россия. Современные хроники".
21.00 Сегодня.
21.15 Т/с "Нью-Йорк. Центральный парк".
22.10 ХХ век в лицах. "Молчание пастыря".
23.00 Итого. Предисловие.
23.45 Б. Уиллис в боевике "Последний бойскаут".

АРИГ УС

09.00 Мультфильмы. Х/ф "Пари с волшебницей".
10.55 Стильно!!!
11.10 Нон-стоп лист.
11.15 Д/с "Путешествия с Национальным географическим обществом".
12.15 Т/с "В пустыне и джунглях".
13.40 Назло рекордам.
14.05 М/с "Детектив Боги".
14.30 Нон-стоп лист.
14.35 А. Збруев в х/ф "Круг".
16.20 Дорожные игры.
16.45 Нон-стоп лист.
16.50 Мультфильм.
17.00 Пальчики оближешь.
17.30 Благая весть.
18.00 Т/с "Возвращение на остров сокровищ".
19.00 Муз. подарок.
19.15 Нон-стоп лист.
19.20 Д/с "Великие тайны и мифы XX века".
19.50 О.С.П.-студия.
20.35 Нон-стоп лист.
20.40 Л. Миннелли в х/ф "Хочу танцевать".
22.30 Нон-стоп лист.
22.35 Т/с "Балда".
23.05 Такси ТВ-6.
23.15 Маленькое ночное шоу "З.К.".
23.35 Солный концерт Кая Метова.

РАДИО

7.12-8.00 - Программа "Мэндэ амар, минии Буряад орон" - "Утро Бурятии" (на бур. яз.)
8.10-9.00 - Литературно-художественная программа "Алтаргана".
11.00 Новости.
11.10 Непутевые заметки.
11.30 Пока все дома.
12.10 Утренняя звезда.
13.00 Служу России!
13.30 Играй, гармонь любимая!
14.00 Крестьянская ведомость.
14.30 Д/с "Подводная одиссея команды Кусто".
15.25 Смехопанорама.
16.00 Новости.
16.20 Фигурное катание. Чемпионат мира. Женщины. Произвольная программа.
17.10 Футбольное обозрение.
17.45 М/с "Новые приключения Винни-Пуха".
18.10 М/с "Чип и Дейл спешат на помощь".
18.40 Колесо истории.
19.25 "Ералаш".

хубсаһа үмдэхэ, бүжэг наада эрхилхэ, модо отолхо, тангаригаа болуулаха, агнуури хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин тэнгэри тахиха, уйлаха, гасалха, хүни ябаха, наһа барагшын үйлэ үйлэдэхэ, хүбүүдые сэрэгтэ мордохуулаха, үхибүү хүлдэ оруулаха,

онгосо, hala дархалха, хүүргэ, тээрмэ бариха, хурьһэ зөөлөрүүлхэ, үрэнэ тариха, ном оршуулаха, нүүхэ, шэнэ газарга бууса түхээрхэ, хани харилсаа тогтоохо мэтын зүйлнүүд хорюултай. Наһа барагшын, бэринин асуудалаар дасанда хандагты. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

XVII ЖАРНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

ХАБАРАЙ ДУНДА ХҮХЭГШЭН ТУУЛАЙ НАРА

Буряад литэ	3	4	5	6	7	8	9
Европын литэ	30	31	1	2	3	4	5
Гараг	Дабаа	Мягмар	Һагба	Пүрбэ	Баасан	Бимба	Нима
Нэрэ	Һара	Марс	Меркури	Юпитер	Солбон	Сатурн	Наран
Үдэр	понеда	вторник	среда	четверг	пятница	суббото	воскр.
Үнгэ	улаан	улаагшан	шара	шарагшан	сагаан	сагаагшан	хара
Үдэр	хулгана	үхэр	бар	туулай	луу	могой	морин
Мэнгэ	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан
Һуудал	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон

Гарагай 2-го шэнын 3 (мартын 30). Энэ нарада шэнын 2 байбагүй.

Улаан хулгана, 4 ногоон мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, сахюусанда зальбарха, тахил үргэхэ, лусууд тахиха, үгэһэ үгэхэ, хяһа гаргаха, шабар хатааха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, онгодые тахиха, эм найруулаха, үүдэ гаргаха, даллага абаха, хубсаһа эсэхэ, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоохо мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр сангарил хураха, маани сахиха, суглаа зарлаха, бэри буулгаха, нүүхэ, агнуури хэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, улай гаргаха, ном оршуулаха, үһээе угааха, бэлбэһэн эхэнэрэй гэртэ орохо, үхибүү гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээхэ, ном соносохо, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, үхибүү үргэжэ абаха, хүн дүрсээ алдаха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэын юрэнхы тамир хайжарха.

Гарагай 3-да шэнын 4 (мартын 31).

Улаагшан үхэр, 3 хүхэ мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Хабарай дунда нарада үхэр үдэр тудахадаа, модон хохи гэхэ гү, али харша гэгдэдэг. Иимэ үдэр алибаа хайн үйлэ үйлэдэнгүй, урдахи ажалгаа хээд лэ үнгэрхэ шухала. Энэ үдэр хүнэй үһэше абалтагүй.

Гарагай 4-дэ шэнын 5 (апрелин 1).

Шара бар, 2 хара мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Дасан (дуган), субарга, бурхан, ном бүтээхэ, тэдэний арамнайлаха, бүлэдөө даллага абаха, абаһанаа бусааха, мал үүсэлхэ, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, бурханай ном уншаха, зурхай шудалха, юмэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, бэри буулгаха, амрагтайгаа золгохо, уһа гаталха, угаал хэхэ, бисалгал үйлэдэхэ, гэр бүлэ бололсохо, баясхаланай найр хэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, шэнэ

багашуулые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээхэ, тараг бэрихэ, айраг халааха, модоор дархалха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр гэнэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд элбэгжэхэ, мал үдэхэ.

Гарагай 5-да шэнын 6 (апрелин 2).

Шарагшан туулай, 1 сагаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, тэнгэри тахиха, лусуудта үргэл үргэхэ, гүрэм уншуулжа, заһал хүүлэхэ, буян үйлэдэхэ, ехэ хүниие бараалхаха, наһа утадхалгын ёһо бүтээхэ, даллага абаха, хэлэ ама намдааха, арга эб олохо, зарга шиидхэхэ, хубсаһа оёхо, замда гараха, эм найруулаха, үрэнэ тариха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые шэнээр бодхоохо мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье, хадаг табиха, хурим түрэ хэхэ, хоорондоо хэрэлдэхэ, дайсад болохо, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ, гэрһээ хэрэглэл, мал гаргаха, үхибүү хүлдэ оруулаха, бага хүүгэдые гэрһээ ондоо тээшэнь ябуулаха, нохой абажа тэжээхэ, нохой үгэхэ, үбшэнтэниие эмшэлхэ мэтын үйлэнүүд хорюултай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шэг шарайн үнгэ зүһэ хайжарха.

Гарагай 6-да шэнын 7 (апрелин 3).

Сагаан луу, 9 улаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бисалгал хэхэ, буян үйлэдэхэ, дасанда ошохо, ном номнохо, номой сахюусанда үргэл үргэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, даллага абаха, эм найруулаха, ада шүдхэр номгодхохо, тэнгэри лусууд тахиха, хии бараа сараха, харюулга хэхэ, хэшэг дуудаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин мал үгэхэ, үри зээлиез түлэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, ехэ уһа гаталха, онгон газар номгодхохо, агнуури хэхэ, заһаа бариха, һубаг малтаха,

Гарагай 7-до шэнын 8 (апрелин 4). Дүйсэн үдэр. Дасанда Отошын хурал болодог.

Сагаагшан могой, 8 сагаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Дашаниматай, Бальжиниматай, маша хайн үдэр. Бурханда мүргэхэ, тарни бүтээхэ, сахюусадта үргэл үргэхэ, тэнгэри, лусууд тахиха, хэшэг буян уриха, даллага абаха, сан табиха, балин гаргаха, лүн абаха, ваджрын (очирой), пүрбын харюулга хэхэ, гэр бариха, үхэр үүсэхэ, үбшэ аргалха, нүүхэ, хулгай дээрмэ дараха, дайсаниие, ада шүдхэр номгодхохо, зарга шиидхэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, тэдэниие арамнайлаха, тараг бэрихэ, айраг халааха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан ута болохо.

Гарагай 1-дэ шэнын 9 (апрелин 5).

Хара морин, 7 улаан мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, тэнгэри тахиха, Наранда, нарада, Үүрэй Солбондо мүргэхэ, гэрэй һуури табиха, модо һуулгаха, сэсэг тариха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, бээе угааха, эм найруулаха, эдэй тэнгэридэ үргэл үргэхэ, үгэһэ үгэхэ, эдээ, хубсаһа олохо, худалдаа наймаа эрхилхэ, замда гараха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, тараг бэрихэ, айраг халааха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье ном оршуулаха, хэрэлдэхэ, дайсалдаха, заргалдаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, гэрэй һуури табиха, хубсаһа малгай эсэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, мори худалдаха, худалдажа абаха, хүншүү хэрбоһо гаргаха, тангариг үргэхэ, модо отолхо, мал эмнихэ мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Хотите - верьте

МИСТИЧЕСКИЕ КОРНИ ТАЛАНТА

(Начало в «Дүхэриг» за 19.05.98).

КЕМ ТЫ РАНЬШЕ БЫЛ?..

В этой жизни мы пожинаем плоды своих предыдущих воплощений и сеем семена для всходов будущих. Мастерство в ремесле когда-нибудь обернется способностями. Привычка мыслить в следующей жизни проявится как умственная одаренность. В свою очередь, бессмысленное накопительство материальных ценностей может настолько «запрограммировать» наш ум, что в последующей жизни мы начнем присваивать чужое, вступая на путь преступлений. Ну а злора, ненависть, чувство мести, тлеющие сегодня в глубине нашей души, в следующей жизни могут сделать нас и убийцами...

Многое из того, что не ясно науке, можно объяснить исходя из теории перевоплощений... И этим часто пользуются недобросовестные люди. Типичный вопрос: «Купила брошюру «Кем вы были в прошлой жизни?». Подсчитала, что я последний раз рождалась в Южной Америке в XVIII веке и была мужчиной-знахарем. Можно ли верить этому?» Ну что здесь ответить? Каждый имеет право верить во что угодно. Но эзотерическая традиция говорит, что никаких универсальных методов узнать свое прошлое не существует.

Единственно, для чего хороша подобная литература, - так это для выкачивания из людей денег...

Конечно, попытки найти методы познания прошлого делаются. Сведения о прошлых воплощениях (хотя бы частичные) нашего существа ученые пытаются извлечь из сновидений или пользуясь специальными методами. Один из них - так называемый регрессивный гипноз, когда люди в состоянии транса вдруг начинают говорить на чужих языках, вспоминать детали своих прошлых жизней и приобретенные когда-то навыки... Есть и другие методы. Американские исследователи разработали особую методику, позволяющую по ряду признаков предположить, кем были в прошлых жизнях те или иные люди. Правда, только предположить! И все же... К примеру, анализ специфических параметров бывшего президента США Рональда Рейгана позволил выдвинуть гипотезу, согласно которой в прежней жизни он был Патриком Генри, известным патриотом времен американской революции. Другие исследователи высказывают предположение, что Пущин в предыдущем своем рождении был...

Моцартом. Не знаю, не знаю. Впрочем, если внимательно посмотреть на их черты характера и внешность, то можно увидеть много общего. При кажущейся легкости творчества оба они имели огромную работоспособность. Гигантский внутренний потенциал, чрезвычайная подвижность психики, ребячливость характера, влюбчивость.. Оба маленького роста, хрупкого телосложения, с изящными руками. Много общего в лицах: несколько скошенный лоб, выдающийся нос, слабый подбородок. Кто знает, проверить невозможно.

ТАЛАНТ ИЗ ПРОШЛОГО?

К сегодняшнему дню наука накопила немало фактов, подтверждающих, что от прошлых жизней у нас могут оставаться не только смутные или обрывочные воспоминания, но и удивительные навыки и умения. Вот, к примеру, хорошо исследованная учеными (но так и не объясненная с научной точки зрения) история, произошедшая в 50-х годах в Индии.

В 1951 году во время путешествия по незнакомой местности Сворнлата - трехлетняя дочь индийца Шри Мишры - неожиданно попросила свернуть к «ее дому» в городе Катни и стала рассказывать о подробностях своей жизни в этом городе. Отец удивился, но особого значения тогда этому факту не придавал. Однако в семилетнем возрасте Сворнлата вновь начала рассказывать о своей прошлой жизни в Катни. Что ее звали Бийя и что она жила в семье неких Патхаков. Более того - она стала удивлять окружающих знанием необычных танцев и песен, которым в этой жизни научиться никак не могла.

Заинтересовавшийся этим случаем профессор Банерджи в беседе с девочкой записал десяток специфических подробностей ее «прошлого воплощения». И поехал в Катни. И выяснилось, что в этом городе действительно есть семья Патхаков и что в этой семье за восемь лет до рождения Сворнлаты действительно умерла женщина по имени Бийя. Поразительно, что практически все подробности, сообщенные Сворнлатой, подтвердились. Вплоть до расположения золотой пломбы у одной из родственниц. Через несколько месяцев, летом 1959 года семья Шри Мишры впервые приехала в места, где в прошлой жизни жила их дочь. Сворнлата при свидетелях безошибочно узнала и назвала по именам около двух десятков человек. Подтвердились также некоторые интимные детали, о которых мог знать только ее бывший муж. В частности, что втайне от всех он взял когда-то у жены 1200 рупий...

Виталий ПРАВДИЦЕВ.
(Продолжение следует).

замдаа суухаришагүйгөөр хабшагдаа нэн. Зоной мүнэгэ яһалаханаар суглуулаад байһан Пакбанкһаа нэгэл хэдыхэн яһала найдалтай гэжэ һанамаар фирмэнүүд мүнгыень дам саашань

аймагай Аргата нютаг тоонтотой. Эхэ эсэгэнь нютаг зондоо хүндэтэй, сэхэ сагаан сэдхэлтэй, бэлиг түгэс мэргэжэлтэ багшанар нэн. Абань - Хышегтуев Валентин Буянтуевич, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ветеран.

гэшхүүрнүүдые добтолжо байһан үедэ банкые халхалан абажа хүтэлбэрлэхэ ябадал хатуу зоригой гэршэ мүн. Зоной урдахим мүнгэнэй харюусалгаһаа, хүшэр орёо ажалһаа, хүн зоной хоронхоб үгэһөө айжа, суухарижа

тэдэнтээ хөөрэлдэжэ. Пакбанкһаа байһан соо Россин ниислэл хотын баян дэлгэр "Бин" банкын филиал нээхэ тухай хэлсээ баталжа, тобоймо амжалта туйлаа гэшэ. Гэхэ зуура шэнээр нээгдэһэн "Бин" банкын филиалые Пакбанкһаа тад ондоо, аминдаа бээ даһан тусгаар филиал байһаниие онсо тэмдэглэе. Тиимэ нэн тула энэ "Бин" банкын филиал Пакбанкын үри шэридэ ямаршые хабаагүй, Пакбанкын нөөсэлэгшэдтэ үри шэриень граждаска эрхээр болбол түлэхэшые ёһотой бэшэ байгаа. Тэзд Людмила Валентиновнагай найхан сэдхэлэй, найн дуранай ашаар лэ, Пакбанкын нөөсэлэгшэдтэ мүнгэниинь "Бин" банкын мүнгэнһөө бусаагдажа эхилээ. Тиин мүнөө хуушан мүнгэнэй тоогоор 2 миллиард шахуу түхэриг түлэгдөөд, үшөөшые арга соогоо бусаагдажа байна. Урда жэлнүүдэй нөөсэлэгшэдэй гомдол, ээлжээнүүд хээээ үгы болонхой. Банк соо аалин намдуу, байра байдалын толомо баян.

"БИН" БАНК БАТА ГАРТА

урьһалжа абаад, һөөргэнь бусаангүй панхарууталдажа, тэдэндэ этигэһэн энэ банкые шабарта унагаан, мүнгээ нөөсэлһэн зоной урда аргагүй муухай хүшэр байдалда оруулһан юм. Үндэр наһатай пенсионернүүдыше, үнгэрһэн дайнай ветерануудшые, юрэдөө, ямаршые улад Пакбанкын үүдэ һахин, үгэһэн мүнгээ тэхэрюулхын тула үдэр бүхэндэ ута ээлжэндэ зогсожо тулидаг, тухашардаг, уйдан гомдожо гажардаг болоһон байгаа. Тиимэ эгшүүритэ байдалһаа банкые абаржа, зоной мүнгэ бусааха арга бэдэрхын тула Буряад Республикын үндэһэтэнэй банкын захиргаан Пакбанкын эмхидхэгшэдэй зүблөөнэй урда Пакбанкын хүтэлбэрлэгшэдые дары нэлгэхэ тухай эрид эрилтэ табиһан юм. Пакбанкын эмхидхэгшэдэй Зүблөөнэй гэшүүд олон, яһала боломоор бэрхэ зонуудай арга шадал, һанаа сэдхэл, ажалайнь туршалгануудые, туйлаһан амжалтануудыень хаража үзөөд, тэрэ үедэ яһала урагшатай ябажа байһан "Бурятзолото" нэгэдэлэй коммерческэ таһагые даажа байһан Людмила Валентиновна Имкеловае Пакбанкые толгойлон, сахардуу байдалһаа абархыень урижа асарая бэлэй. Тэрэ үедэ банкые Людмила Валентиновнагай толгойлон абахыень дурадхажа найдаһаниинь тон зүб байгаа. Людмила Валентиновна бага балшар наһанһаа хүбэлгэн хурса ухаатай, хургуулида һурахадаа, номдоо аргагүй бэрхэ байһан, ходоодо шог зугаатай, зөөлэн зохид зантай хүн. Хурамхаанай

Аргатынгаа дунда хургуулида олон жэлэй хугасаада директорээр ажаллаа. Эхэнь - Ариадна Раднаевна, буряад хэлэнэй багша байгаа. Долоон үринэрын барандаа эхэ эсэгынгээ хамаг найн найхание халан абаһан.

Л.В.Имкелова түрэл Аргатынгаа дунда хургуули а м ж а л т а т а й г а а р дүүргэһэнэйнгээ удаа Эрхүүгэй политехническэ институтда һуража, эрхим найнаар түгэсхэһэн намтартай. Багаһаа хүбэлгэн ухаатай, зоригтой найн юумэ ходоодо үйлэдэжэ ябадаг хүн хадаал Людмила Валентиновна Пакбанкые эгээл хүшэр, үгыржэ доройтоһон сагтан толгойлохо зүбшөөгөө гэжэ тобшолмоор. Мэхэлүүлээбди гэжэ гомдон сухалдаһан олон тоото нөөсэлэгшэдэй банкын үүдэ,

боломоор байгаа. Үнэн сэхэ, сэбэр найхан һанаатай, зоной аша туһада найн хэрэг хэжэ ябаһан хүн хоб жэбһээ айжа далтирдаггүй. Людмила Валентиновнагай 1995 оной намар Пакбанкые даажа абаһадань, энэ банкын үри шэри даншые һаа ехэ, ажал хэрэгын доройтоһон, мүнгэ танганышые, эд зөөриншые һалаһан шахуу байгаа. Иимэ байдалда ороһон коммерческэ банкые тэрэ сагта Людмила Валентиновнагай ерэжэ толгойлоогүй һаань, энэ банк панхаруутажа хаагдаад лэ, нөөсэлэгшэдын мийн һалаха нэн гээд уншагшадай урда сэхэ хэлэлтэй.

Залиршагүй эдэбхи үүсхэлэй ашаар лэ Л.В.Имкелова яһала ехэ ябадал хэжэ эхилээ. Москва хотын томо-томо банкнуудай хүтэлбэрлэгшэдтэй уулзалгануудые үнгэргэжэ,

"Бин" банкын Буряадай филиал ондоо коммерческэ банкын үри шэри өөр дээрээ даажа абабашые, Л.В.Имкеловагай үргэн дэлсисэтэй, шадамар бэрхэ хүтэлбэри доро яһала урагшатайгаар, урма дэмбэрэлтэйгээр урган хүгжэжэ байна. Москва хотһоо мүнгэ өөрынгөө коммерческэ банкда залан асаржа, Буряад Республикынгаа ажахынуудые, үйлэдбэринүүдые, зоние тэдхэн дэмжэжэ, туһална гэшэ. Түгэсхэлдөө Л.В.Имкеловагай хэжэ байһан ажал хэрэг республикын хүгжэлтэдэ зориулһан үндэр хэмжээтэ габыяа болоно.

Б. АРСАЛАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: "Бин" банкын хүдэлмэрилэгшэд ажалаа зүбшэнэ.

Хубилган шэнэдхэлгын эхин үеэр орон доторнай хүлгөөтэй боложо, һула табигдаһан мүнгэнэй эрьесын шэнэ һубаг худалнууд, янза бүриин фирмэнүүд, бага

предприятинууд болон банкнууд эндэмнай үзэгдөөгүй шэнэ ургамалнууд мэтээр намаалан һалбаржа захалаа бэлэй. Тэдэнэй дунда түргэн саг соо дэлгэрэнгэ рекламнуудай ашаар олондо мэдээжэ болоһон Пакбанк мүндэлөө нэн. Тэрэ үедэ элдэбын предпрятинуудһаа, мүн юрын нөөсэлэгшэдһөөшые энэ городон тон түб газарта оршоһон банкда мүнгэнэй айхабтар өхөр түргэн болзор соо сугарһаниинь гайхалгүй.

Тийгэж ороһон байдалай ёһо гуримаар тэрэ байгаа сагта энэ мэтээр ороһон зоной мүнгэ суглуулан мэдэлдээ абахан даншые ороно ябадал байгаа гэхын аргачуй Харин зоной нөөсэлһэн мүнгэ арьбадхан үдхэжэ, өг болзортонь урма нэмэлтэйгээр бусаахань хүшэршэ н юм бээ. Одоошые орёо энэ мүнгэнэй ажалда онсо оюун бэлитэй, эрхим дээдэ мэргэжэлтэд хүдэлжэ шадахаг. Байһаар байтар орон дотор мүнгэнэй унаса хизаарлагдажа, һула мүнгэнэй үерһөө ундалжа байһан зарим тэды банкнууд ороной олон тоото хотонуудааршые, мүнгэнэй булаг мэтэ бурьялжа байһан Москвадашые хаагдажа эхилээ шуу.

1995 оной хабар багаар Бинбанкшые панхаруутаха

"Захаамин нютагай түүхэ" - иимэ гаршагтай ном Буряадай эрдэмэй түбэй хэблэээр барлаган гараба.

Авторынь - түүхын эрдэмэй кандидат, доцент, Буряад Республикын эрдэмэй габыята ажал ябуулагша, Россин Федерациин арадай гэгээрэлэй отличник Б.Ш.Доржиев мүн.

Б.Ш.Доржиев 1928 ондо Захааминай аймагай Үлэнтэ дууринда түрөө. 1937-1943 онуудта Бур-Цахирай эхин ба Цахирай дунда хургуулинуудта һураа. Угаань сельсоветэй секретаряар, колхозой счетоводоор хүдэлөө. 1950 ондо Улаан-Үдын багшанарай училищы дүүргээд, армиин албанда мородон байла. 1960 ондо А.Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институт дүүргээ. Түрэл аймагтаа хургуулинуудай завучаар, директорээр, угаань аймагай арадай гэгээрэлэй таһагые даагшаар ажалаба. 1967 онһоо мүнөө болотор Зүүн Сибирин гүрэнэй соёлой ба искусствын академийн кафедрин доцентээр хүдэлнэ.

Буряадай үзэсхэлэн найхан булануудай нэгэн - Захаамин нютагай түүхые эртэ урлын үеһөө мүнөө саг хүр эр харуулхые автор ороно. Буряадай эрдэмтэд соо инмэ шэнжэлгэ эгээл түрүүлэн хээ гээд тэмдэглэе. Анхан мэдээжэ бэшэ байһан архивна

ТҮРЭЛ ЗАХААМИНАЙ ТҮҮХЭ ТУХАЙ

материалууд, үнинһөө суглуулагдаһан урданай зоной хөөрөөнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэһэн байна.

Захааминай аймагай байгуулагдаһаар 70 жэлэй ой нёдондо тэмдэглэгдээ нэн. Буряад Республикын 75 жэлэй ой 1998 ондо гүйсэхэнь. Эдэ ойнуудтай дашарамдуулан, нютаг нютагуудай түүхэ шэнжэлэлгэ мүнөө үедэ илангаяа сэнтэй шуу. Түб Азиин дэбисхэртэ, Монголда, мүн Орос гүрэндэ боложо байһан түүхэтэ үйлэ ушарнуудтай холбоон Захааминай хүгжэлтые харуулхадаа, автор тус аймагай онсо шэнжэнүүдые тобойлгон, элээр зураглахые эрмэлзээ. Байгаалин шэрүүн уларилтай, гол трактһаа, түмэр харгыһаа холо хадань аяншалагша эрдэмтэд энэ хизаарта ерээгүй, шэнжэлгэ хэгдээгүй байха юм. Монгол оронтой хаяа хадхан ажаһууһан ушар эндэхи түүхэдэ мүн лэ өөрсэ янзаар нүлөөлөө.

Захын энэ нютаг тухай түүхэтэ мэдээ баримтанууд үсөөн юм. XIX зуун жэлэй хоёрдохи хахадта Ородой географическа бүлгэмэй Зүүн Сибирин ба Троицкосавска отделенинүүдэй, мүн энэ зуун жэлэй эсэс багта Куломзинай

комиссин материалнууд соо Захаамин тухай м э д э н ү ү / толилогдоһон байна. 70-аад онуудай эхээр э р д э м т э й Ц.Б.Цыдендамбаев Захааминай буряадуудай уг гарбал тухай хүдэлмэри толилуулаа нэн. 90-ээд онуудай эхээр С.Д.Бабуевай, Г.Р.Гадановагай эрдэмтэ хүдэлмэринүүд толилогдоо. 1993 ондо энэ номой

автор Б.Ш.Доржиев Захааминай түүхэ тухай түрүүшын номоо хэблүүлһэн юм. Мүнөө уншагшадай анхаралда дурадхагдаһан шэнэ монографи хадаа шэнэлэгдэһэн, нэмэгдэһэн удхатай.

"Эртэ урдын сагта эндэ хэд ажаһуугааб?", "Уг гарбалай эшэ үндэһэн", "Хамнигадууд", "Хасагууд", "Ламанар тухай" гэхэн бүлэгүүдые илангаяа хужарлан уншамаар юм. Эртэ у р д ы н энэ

газарта олон янзын нүүдэл арадууд аמידараа: сяньби, орджууд, о р х о н о й түүрэгүүд, уйгарнууд, киданьнууд, киргизүүд... Сагай хүшэгэ ээлин

хараа һаа, ойрод-монголнуудай, урянхай, соёд угсаатанайшые нэгэ үедэ энэ газарта эзэн байһан тухай мэдээжэ абсамаар лэ.

Захааминай буряадуудай уг гарбал тухай һүүлэй үедэ хэды мэдээжэ болоошые һаань, автор бүхэнэй өөрын хараа тобшололтойгоор бэшэхэнь һонирхолтой. Хадалиг газарта ажахы эрхилэлгын, оюун ухаанай талаар хүгжэлтын онсо шэнжэнүүд тухай дэлгэрэнгэ мэдээсэл үгтэнхэй.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, хизаар нютагайнгаа түүхээр һонирхдог, олон үеын зоной, уг удамай холбоон тухай һанаата болодог зондо, хургуулинуудта, музейнүүдтэ, соёлой гуаамтануудта иимэ ном хээээдэшые хэрэгтэй, туһатай гэшэ.

Зүүн Сибирин гүрэнэй соёлой ба искусствын академи тус монографиине хэблэдэ зууршалжа, Захааминай аймагай өөһэдэн хүтэлбэрин захиргаан энэ хэрэгтэ мүнгэ һомолоо гээд тододхоё.

Буурал толгойтой түүхэһэн, булганда хүндэтэй эрдэмтэн, багша Бадма Шаркуевич Доржиев мүндэлэн гараһан Бар жэлдэ 70 наһаяа гүйсэхэнь. Наһанай дабаанай үндэршые һаань, эрдэмтэ шэнжэлгэнүүдэ үргэлжэлүүлһээр, элүүр энхэ, хүсэн түгэс зандаа ябыт гэжэ Бадма Шаркуевичтаа Захаамин нютагайхидай эблээй зүгһөө үнэн сэдхэлһээ хүсээл даа!

Г.ДАШЕЕВА.

Багша, уран зохёолшо Чойжил-Лхама Базароной түрэнхөөр 120 жэлэй ой гүйсэхэн. Уран зохёол шэнжэлэгшэ Цэрэн-Анчик Дугар-Нимаевай эрдэмтын архивнаа Чойжил-Лхама Базарон тухайда 27.02.89 ондо бэшээн статьянь, «Хонишон» гэжэ шүлэгийн үгтэбэ.

Х.Рыгзынова - Дугар-Нимаева хэблээдэ бэлдэбэ.

ЧОЙЖИЛ-ЛХАМА БАЗАРОН-БАГША, УРАН ЗОХЁОЛШО

1957 оной июнин 19-нэй үдэр, Забайкалин сэрэгэй трибуналай тогтоолой ёһоор, Базарон Чойжил-Лхама тушаа 1937 оной декабрийн 2-ой үдэрэй тогтоол соо хэлэгдэн гэмнэлгэ үгы хэгдэжэ, тэрэнэй хэрэгын наһа бараһан хойнонь сагааруулагдаба. Иймэ мэдээнэй 1958 оной августын 7-до эльгээгдэһые тэрэнэй һамган - Вампилай Пэлжэд гэшэ хүлээжэ абаһан байна.

1959 оной февралын 11-нэй үдэр РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооний Правленин бюрогой тогтоолоор Чойжил-Лхама Базарон СССР-эй Уран зохёолшодой холбооний гэшүүн гэжэ дахин мэдэргэдэбэ.

1937 оной апрелин 17-до Чойжил-Лхама Базароние хардалгаар тушаахадань, 59 наһатай, бүри 1935 ондо түрэнэй тэдхэмжэдэ гараһаншье наа, Зугаалайн гүйсэд бэшэ дунда хургуулида багшалһаар байгаа. Тушаалгаһанайнгаа һүүлээр олон жэл ябангүй, наһа бараһан байна гэжэ бэшэлгэ бии.

Иигээд лэ түрэл арадаа гэгээрэлсүүлхын, соёл болбосо-рольень үндэр шатада хүргэхын түлөө бүхы наһан соогоо оролдоһон хүнүүдэй нэгэн болохо Чойжил-Лхама Базарон (1878-1940) гэжэ нэрэ Буряадай түүхын хууданда урдань эзэлжэ ябаһан, хууридаа хүндэтгэйгөөр уридан хуульгадхань.

Үнэхөөрөөшье, Эрхүүгэй семинарийн һүүлшын курсда хуража байһанаа орхижо, 1897 ондо арбан юһэтэй хүбүүн Чойжил-Лхама Базарон Агын приходско училищин хоёрдохин багшын тушаалда бата-лагдаба. Тэрэ үедонь ахалагша багшаар П.Д.Мурзин 1895 онһоо ажаллажа байба. Манай ханахад, Чойжил-Лхама Базароной семинария орхижо, багшалха ажалда оролгодонь энэ багша ехэ нүлөө үзүүлэн байжа магадгүй. Юундэб гэхэдэ, П.Д.Мурзин Эрхүүгэй семинари мүн лэ дүүргэн, бэе бзетээ танилсаха хоёр байгаа. Тиигээд лэ хоюулаа суг ажаллаа гэжэ болоо. Энэ дурадхалынь Чойжил-Лхама Базарон зүбшөөһон байжа болоо.

Чойжил-Лхама Базароной багшалжа эхилхэ үедэ Агын училищид мөргэлжэлтэй багшын дутагдажа байһан үе һэн гэхэдэ, адуугүй. Сууга багшанар У.Ц.Онгодов, Ж.Зоригтуев, Б.Рабданов, Б.Д.Очиров гэгшэдэй элдэб шалтаганаар хүдэлхээс болһон саг байба.

Эрхүүгэй семинарида эзэгүй болоһон хуурида - стипендидэ (Чойжил-Лхама Базароной эзэлжэ байһан) Цыбен Жамцараное Агын дүүмын тогтоолоор эльгээһон байна. Тэрэн 1897 он болоно.

П.Д.Мурзин Ч-Лх.Базарон хоёр хургуулингаа байһан заһуулаха, номойн һан һонирхолтой болгохо, хурагшадые олоор хургаха гэхэ мэтын түрүү үүсхэлүүдые эхилээ. 1902 оной декабрийн 23-да Агада хоёр класстай училищ байгуулагдаха болобо. Училищин ахалагша багшаар Ч-Лх.Базарон томилогдобо. Юун бэгэхэдэ, П.Д.Мурзин 1901 ондо Агада хүдэлхээс боли-

һон, ондоо хургуулида эльгээгдэн байба. Тэрэнэй орондо хоёрдохин багша болгодожо, Эрхүүгэй семинари дүүргэн Ц.Жамцараное томилбо, тээд тэрэн хоёр жэл хүрэхгүй саг соо хүдэлжэ байгараа болижо, эрдэм шэнжэлгын ажалда, олонийтын хэрэгтэ оролсоһоно.

1897 онһоо хойшо дүшэн жэлэй туршада ажаллаһан сагайнгаа ехэнхи хубинь Ч-Лх.Базарон хургуулида хабаатай ажалда ябажа гараа. 1916 он хүртэр Агада, Табтаанайда багшалба. 1925-30 онуудта Агын 1-дэхи шатын хургуулида, (1930-31 ба 1932-33 онуудта Агын недучилищид, 1935-37 онуудта Зугаалайн гүйсэд бэшэ дунда хургуулида багшалаа.

Үни удаан саг соо багшалжа, Ч-Лх.Базароной хургаһан шабиннар олон. Гэбшье саг ошожо, мүнөө шабинарын үсөөн хүн амиды ябана. Гансал хори гаран онуудта заалгаһан шабинарын мүнөө наяд ба наяднаа дээшэ наһатай үбгэд, хүгшэд аха заха боложо ябанад. Тэдэнэр лэ хоёрдо онуудта заалгаһанаа ханаха, дурдаха байна. Үнгэрэгшэ 1988 ондо «Буряад үнэн», «Агинская правда» гэжэ гэгтэһүүдтэ шабинарнуудын багша тухайгаа хөөрһон байна.

ШАБИНАРЫНЬ ИИГЭЖЭ ДУРСАДАГ ҺЭН

Тэдэнэр багшынгаа юун гэжэ хургадагынь, яжа ном заадагынь, ямар хүн байһынь тобишо тэды һануулаһан байна. Хэды хэнгүүдые эндэ татажа оруулахада, һонирхолтой шэнгээр үзэгдэнэ.

Ажалай ба дайнай хүндэтэ үбгэн (ветеран) Тобо Юндунов: «Ч-Лх.Базарон сэрбэшэлын хэнсэл ябуулагша һэн (нимэ хэнсэл хургуулида заадаггүй болоо, ехэл гэмнэлтэй, ямар гоёр үзэгүүдые самбар дээрэ бэшэдэг гэһэн һэм). Үдэншэдоо ходел интернадаимнай байрада ерэхэ, эндэ ойлгоогүй юмыемнай заадаг, түрэл арадайнгаа түүхэнэ һонин ушарнуудые хоорэдэг, таабари таалсадаг, онһон үгын удаа ойлгуудаг, үлгэр хоорэдэг һэн. Багшанарай ударидалгаар хүрнэ тосхонуудта ябгаар ошожо, элдхэл, хоорэдөө хэдэг, наада табидаг байгааһи.» - гэжэ «Агинская правда» газетэдэ 1987 оной декабрийн 26-да бэшэ.

Ажалай ба дайнай хүндэтэ ветеран, буряад хургуулинн хүгжэлтэдэ, хургуулинн ном зохёохо хэрэгтэ ехэ габыатай Дугар Мишидон: «Би Зүдхэлинн эхин хургуулида 1921 ондо 12 наһатайдаа ошожо ороо... Би хамта хурадаг нүхэд соогоо буряадаар хэлэхэ, бэшэхэдэ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ч-Лх. Базарон шабинарынгаа дунда (зүүн гарһаа хоёрдохин хууна).

бэрхэнүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог, дуу, шүлэг өөрөө зохёогоодынь туршадаг, энэ хүдэлмэрнээ Ч-Лх. Базарон багшынгаа хүтэлбэри доро дүүргэдэг байгаа. Чойжил-Лхама Базарон болбол минни энэ наһан соогоо хэһэн бүтээһэн эрдэмэй педагогическа ажалай түрүүшын багша мүн гэжэ дурасхаал болгон тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб.» («Багшынгаа дурасхаалда» гэжэ «Буряад үнэндэ» гараһан статьянаа абтаба.)

Уран зохёолшо, Буряадай номой хэблэй ажалай хүндэтэ ветеран Валдан Санжин мүн лэ Ч-Лх. Базароной «Үзгэлээр» ном таниха болоһон тухайгаа дурдаад, Агын хургуулида заалгаһанаа тобишоһон хэлээд, суг хүдэлһэн тухайгаа бэшэнэ: «Республикын гэгээрэлэй комиссарнат бэлдхэлтэй бэрхэ багшанарые татажа, Буряадай түрэнэй хэблээд асарһан юм. Тэдэнэр 5-6 багшанар - Чойжил-Лхама Базарон түрүүтэй. Шэнэ программын ёһоор буряад хэлэнэй учебнигүүдые зохёоһон, ород учебнигүүдые буряад хэлэн дээрэ оршуулаһан байха юм. Эндэл Чойжил-Лхама Базарон гээшэ дэлгэр сэдхэлтэй, эрдэм мэдээс ехэтэй, уран зохёолой бэлиттэй бэрхэ багша гэжэ лаб ойлгоо һэм.» (Буряад үнэн) газетэдэхи статьянаань абтаба.)

Ажалай хүндэтэ ветеран Б. Цыбенов Агын дунда хургуулида 20-еод оной хоёрдохин хахадта заалгаһан тухайгаа ингэжэ бэшэнэ: «Хургуулидамнай арадай аман зохёол шудалха кружок байгуулагдаа. Ч-Лх. Базароной дурдхалаар бидэнэр уран зохёолой тетрадитай болообди. Кружогой гэшүүн бүхэн фольклорой зүйлүүдые, һонин хооронүүдые, онһон үгэнүүдые, үрэлнүүдые, таа-

баринуудые суглуулаха өөрын даабаритай байгаа. Мүн шүлэг зохёогоод туршадаг һэмди. Хоёр долоон хоног соо нэгэ дахин хоорэдөө хэдэг байгаа. 1928 оной декабрь нарада үблэй яармагай үедэ Агада Хоца Намсараевай «Мүргэдэг конни, мұхидэг лама» гэжэ зүжэг табяа һэмди гэжэ һананаб. Наада табяа, олоһон мүн-гээс суглууладаг, хадагалдаг байгааһи. Зундаа тэрэ мүнгоороо Шэтэ, бэшшье газар руу аяншалдаг һэмди.» («Агинская правда» газетын 1988 оной декабрийн 26-най номер.)

Ажалай хүндэтэ ветеран Д. Цыденов нэгэ жэл суг багшалһан тухайгаа бэшэһон байна: «Багшынгаа яб саб тэмэ зангыё, ажалшэ ба һананан хэрэгтэ бүтээдэг байһынь хаража гайхагша һэм. Тинхэдэ залуу ханаһаа үни холо алахажа гараһан хүн, үглоо бүри хургуулинн байһангай үүдэндэ шабинарые угтах, заримантайн хоорэдэхэ, шабинн хубсаһа, шюур үһынь шалгаха, гуталайһынь арилгагдаһан үгыё ажагладхиха (Агинская правда) газетын 1988 оной майн 28).

Ажалай хүндэтэ ветеран, багша Б. Гомбожабон баһад багша тухайдаа дулаахан дурдалга бэшэжэ, «Агинская правда» газетэдэ толлуулаһан байна.

Уран зохёолшо, багшын ажалай хүндэтэ ветеран Б. Б. Намсарайн ингэжэ дурдана: «Агадамнай декабрь нарада Агын яармаг боложо, дэлгүүр нээгдэжэ (5-6 хоногто), хаа хаанаһаа зон олоор суглардаг байгаа. Энэ яармагай үедэ хургуулиннид талөөһэтэйгөөр зүжэг табидог, лотерейн наада ябууддаг һэн. Базар Барадинай «Шойжид хатан» «Монжуур Дамба», Дойдок-Ринчин Намжилоний «Жэгдэн» гэжэ

зүжэгүүдые табидог бэлэй. 1933 оной зун Буряадай автономито республикын тогтоһоор 10 жэлэй ойн найр наадан Агын сэлээнэй баруун-хойто ехэ талмайда үнгэргэгдэн юм. Энэ найр нааданда ерэгшэдэ зориулажа, Ч-Лх. Базароной зохёоһон «Үнэнэй түлөө» гэжэ зүжэг табигдажа, зон ехэл һонирхожо хараһан байна. Базарон багша тус зүжэгөө оорөө найруулаһан табинан юм. Тус зүжэгэй гол рольдо маанадтай хамта хураһан Рабданай Цэдэн-Дамба наадаһан байна. («Агын үнэн» газетын 1988 оной августын 10.)

Ажалай ветеран Ц.Мыдыкова 1935-37 онуудта заалгаһан тухайгаа ингэжэ дурдана: «1935 онһоо гэһэн һэн гү - манда түрэлхи хэлэ ба литература Чойжил-Лхама Базарон заажа эхилээ. Багшамнай шүлэг, сочинени, изложени бэшүүлжэ хургаха, һайн шүлэгүүдые хургуулинн ханн һониндо тодруулаха, тэрэ һониной редакторнуудын болодой Тогоон (энэ хүн гоёр зурагша һэн), Борын Жамса, бидэ гурбан байгааһи. («Агинская правда» газетын 1988 оной сентябрийн 29.)

ОЛОНИИТЫН, ЭРДЭМЭЙ, ЗОХЁОХЫ АЖАЛДА ХАБААДАА

Ч-Лх. Базарон багшалжа байха үедөө эрдэмэй ажалда хабаадаба. 1899 ондо гурбан нара соо ородой сууга аяншалгаша Г.Н.Потанин Ехэ Хинган уула руу аяншалхадаа, Агын буряадуудай дундаһаа Ч-Лх. Базароние оршуулагшаар, Жалсарай гэжэ хүнине хоол бээдэхэ, унаа, тэргэ блэн ябуулаха гэжэ даалгажа, оорынгоо экспедицид оруулаһан байдаг. Ч-Лх. Базарон аман зохёол бэшэхэ, ургамалай зүйлүүдые суглуулаха мүн лэ зорилогтой байгаа. Тэрэнэй суглуулаһан ургамалуудай гербарий Шэтэ хотын музейд мүнөөшье бии гэлсэдэг юм.

Ч-Лх. Базарон оршуулаха даабаряа нягтаар дүүргээ гэжэ тобилолол хэлтэй байна.

Г.Н.Потанинэй Ехэ Хинган уула аяншалһан тухайгаа бэшэһон ном уншахада, нэгэ зүйл эли байна. Нютагай, уһанай, хада уулын, ургамалай, хубсаһанай, тэр байрын монгол нэрэнүүд сүм ород болгодожо оршуулагданхай. Энэ хадаа тусхай оршуулагша болгожо, Ч-Лх. Базароние абажа ябаһанайн аша байна гэжэй. Г.Н. Потанинэй урда тээнэ монгол орондоор ябаһан аяншалга тухайгаа бэшэһон номууд соо нимэ олон ород оршуулажа байгаагүй юм. Монгол нэрэнүүд тэрэ хэбээрээ, зарим тэдын ород оршуулагтай байдаг һэн.

1908 оной май-август харануудта Ородой географическа бүлгэмэй Шэтын талар Агын буряад зоной тоо ба ажаһын бүридхэл хэжэ абаһан байна. Энэ хүдэлмэридэ Ч-Лх. Базарон хабаадалсаа. Тэрэндэ тусхай даабари үгтэбэ. Моншолой хил шадар ажаһуудаг буряадууд тухай мэдээнүүдые бүридхэлдэ абаһан юм.

Ч-Лх. Базарон Октябрийн социалист хубисхалай болоодо, Байгалай үмэнэхи кооперацинн «Кооперативное слово» (буряадаар «Хамтаран хүдэлмэрилэй үгтэ») гэжэ газетые буряад хэлэн дээрэ хэблүүлжэ ажалтай байгаа.

Туралм үлгэ

Совет засагай түрүүшын кэлнүүдтэ Агын аймаг соохи тургаануудта хунгагдан хүдэлбэ. Агын кооперативай правленийн эшүүнээр 1918-1920 онуудта, ймагай түрүүлэгшээр 1920-1921 жнуудта, Хангилай хушуунай түрүүлэгшээр 1921-1922 онуудта, Энон-Хангилай хушуунай түрүүлэгшээр 1922-1923 онуудта хүдэлбэ. Дээдэ тушаалуудта хэды хунгагадэбашье, Ч-Лх. Базарон өөрынгөө дуратай багшын ажал тээшэ дутташааар ябаһан байгаа гэжэ ханалтай. Улаан-Үдэ ерэжэ, Буручкомдо ажалда ороод, нара тухай болоһон хойноо 1923 оной ноябрь харын 23-да бэшээн анкетэ соо ямар ажал таңда таарахаб гэжэ асуудалда «багшалха» гэжэ сэхэ харюусаа.

Ч-Лх. Базароний тургуулин багшын ажалтай тон нягта холбоотойгоор бүтээһэн юмэн гэхэдэ, шабинаре буряад хэлэн дээрэ үзэгтэ оруула, саашаада уншар номын зохиолго байгаа. Ч-Лх. Базарон тэрэ үеынгөө тургуулида түрэлхи хэлэн дээрэ монгол үзэгтэ орохо номуудай дутуу дундые хараад байха аргагүй, өөрөө үзэглэл зохиохо гэжэ бодол түрөө. 1906 ондо тэрэнэй зохиолон «Монгол буряадай үгэ. Буряадай үгэ. Буряадай тургуулида хураха үзэг. Анха түрүүшын жэлдэ үзүүлхэ» гэжэ нэрэтэй, 50 нуртай, альганай тухай хэмжүүртэй ном Шэтэдэ ПА. Бадмаевай зоорээр, нэрээр байгуулагдан хэблээй газарта хэблэгдэжэ гараба. Энэ ном хадаа тэрэ үеын ородой үзэг зааха дүршэлэй ёһоор, хэлэнэй абяануудтай танилсуулжа, үзэгтэ оруулдаг заабарин хэрэглэжэ, буряад хэлэнэй аялган, хашалган абяануудтай танилсуулжа, тэдэниие ямар үзэгээр бэшэхэб гэжэ харуулан байна. Мүн лэ Ч-Лх. Базароний зохиолон «Монгол-буряад үзэг» гэжэ үзэглэл 1917 ондо Байгалай үмэ-нэхи кооперативай хэблээй газарта хэблэгдэбэ. Энэ хадаа Совет засагай түрүүшын үедэ тургуулинуудта, ехэ наһатанай дунда ном заажа, үзэгтэ оруулахадаа хэрэглэхэ гансахан номын байһан байна.

Буряад тургуулида хэрэглэгдэхэ ном бүри эртэ үедэ бэшэжэ эхилһэн, хуушанай мэргэжэл ехэтэй багша хадань Ч-Лх. Базаронийн 1924 оной ноябриин 1-һээ Буручкомой гэшүүн болгожо, тэрэ зургаанда хүдэлмэридэ абаба.

Буручкомдо богонихон болзор соо хүдэлхэ үедөө ба үүдэнэ Т925 онһоо үнөөхи багшынгаа ажалда бусаад байхадаа, тургуулида хэрэглэгдэхэ олон тоото номуудые зохиожо хэблүүлэбэ. Тэдэ номуудайн нэрэнүүдые дурдая: «Улаан одон» гэжэ уншаха хоёрдохидэ дэбтэр (1924), «Улаан одон» гэжэ уншаха гурбадахидэ ном (1925), «Улаан одон» гэжэ уншаха дүрбэдэхидэ ном (1926), «Манай ороной ан» (1927), «Халуун ороной амгитан тухай» (1927), «Хүдөө ажалай наһа гүйсэгшэдэй үзэглэл» (1926).

Эндэ бидэ үзэг бэшэгтэ хураха, улаань уншаха номуудайн нэрэнүүдые дурдабади. Эдэ номуудһаа гадна арифметикын ном, хэмжүүр тухай ном, эдир ленинецүүд тухай ном гэхэ мэтэ оршуулжа хэблүүлһэн байна. Ч-Лх. Базароний зохиолон, оршуулан номууд тэрэ үеынгөө тургуулида

хэрэглэгдэжэ, гурба-дүрбэдахин хэблэгдэһэн байха юм.

Эдэ номуудыень хаража үзэхэдэ, нэгэ бодол түрэнэ. Хорёод онһоо гушаад оной эхин үе хүрэтэр эхин шатын тургуулида буряад хэлэндэ хураха, уншаха номуудые зохиогшодой гол мэргэжэлтэ авторын Ч-Лх. Базарон болоно. Буряад үхибүүдые, ехэ наһатаниие үзэг бэшэгтэй болгохо талаар Ч-Лх. Базароний аша габьяа айхабтар ехэ гэжэ тэмдэглэхэ болонобди.

Ч-Лх. Базароний зохиолон буряад хэлэ үзэхэ номуудайн онсо шэнжэнүүдэй нэгэн юмн байгаа гэхэдэ, нэгэ бодол байна. Ч-Лх. Базарон сэдхэлдэ уран зохиолшо хүн байгаа. Энэ бэлиг шадабаринь тэрэнэй зохиолон номуудта элээр үзэгдэнэ. Номуудын тоб байса бэшэгдэһэн уран хэлэтэй, уншаха зүйлнүүдын үхибүүдтэ ойлгуулаха оньһыень оложо зохиогдоһон сюжеттэй, арадай аман зохиолой оньһон үгэ, таабари гэхэ мэтын найруулгануудые таарамжатайгаар хэрэглэһэн байна.

1906, 1917 онуудта хэблэгдэһэн үзэгтэ хураха номууд соогоо оньһон үгэ, таабари, хонирхолтой хөөрөө зохиожо, ород хэлэн дээрэ байһан номуудһаа

Үгүүлбэрийн хурсые гайхамаар

мүнлэ хонин зүйлнүүдые оршуулжа оруулан юм. Үзэгтэ ороһон үхибүүд тэдэниие уншаха, хонирхохо байгаа бшуу.

Хорёод-гушаад онуудта зохиолон «Улаан одон» гэжэ нэрэтэй хоёрдохидэ, гурбадахидэ, дүрбэдэхидэ классай хурагшадтай уншаха номууд соогоо Ч-Лх. Базарон бүри томо хэмжээнэй зохиолнуудые - шүлэгүүдые, хөөрэлдөөнүүдые, үгүүлэлнүүдые, расказуудые найруулан байна.

«Үгөөнэй тургуулида оролго», «Хонишон», «Майн нэгэнэй үдэр», «Октябриин хубисхал» гэжэ Ч-Лх. Базароний бэшэгүүд, олон тоото расказуудын хүүгэдэй уран зохиолдо тааруулагданхай. Зохиолнуудын удхаараа, байгуулгаараа, үгэ хэлээрээ - бүхы талаараа үхибүүдэй ургажа ябаһан наһан, урдань үзэһэн тухайгаа мэдэсэ, хүмүүжэлэй хургаал хадуужа абаха ойлгосо, үгэ хэлэхэ нугалбари, арадай аман зохиолой үгын баялиг, үгүүлбэрийн хурсые хадуужа абаха дадал - эдэ бүгэдые уран зохиолшын бэлиг багшын мэргэжэл хоёророо тодо элрүүлжэ бэшэһэн зохиолнууд юм. Үхибүүдтэ зориулан багахан расказ, хөөрэлдөөнүүд соогоо, «Хонишон» гэжэ шүлэг соогоо уран зэргээр энеэдэтэй ябадал, байдал үхибүүдэй ажабайдалһаа оложо, мэргэнээр зохиолон байдаг тула, тэдэ зохиолнуудын уншагшын хонирхол татадаг.

Буряад совет хүүгэдэй уран зохиолой түрүүшын алхамай хэгдэжэ байхада, урагшань ябуулхын түлөө Ч-Лх. Базарон ехэ оролдолоо хэһэн хүн болоно.

Ч-Лх. Базароний томо зохиолнууд сооһоо «Хаарташан», «Тарьян» гэжэ хоёр зүжэг мэдээжэ болонхой. Хоёр зүжэгүүдын нэгэ ном болгодожо, 1926 ондо хэблэгдэһэн

юм. «Хаарташан» гэжэ зүжэг 1912 ондо бэшэгдээд, олодахин наадан болгогдожо харуулагдан байна. Наадагша нюурнууд боложо, Агын хоёр класстай училищин багшанар, шабинар түрүүн наадаһан юм ха. Хожомын уран зохиолшо болоһон Дондок-Ринчин Намжилон шадабарин ехэтэйгээр наадаһан юм гэлсэхэ үгэ бии.

Ч-Лх. Базароний бэшэһэн «Хаарташан» гэжэ зүжэг мүн лэ арад зониие гэгээрүүлхэ зорилго урдаа табиһан зохиол мүн. Угытэй Цэрэнэйхи гэжэ айлай хүбүүн Доржо түрэхэ гунжаяа худалдажа олоһон арбан түхэригөө хаартада сүм алдажа, баян Тэхэдэ үриез түлэхэшье, эдихэ хоол абахашье зөөриггүйгөөр гэртэжинээ хоолоно, эсэгынгээ хаана ябабаш гэхэдэ, «олзо бэдэрхэ ханатай ябааб» гэжэ Доржо харюусана. Өөрынгөө ядуу байдалые хубилгаха арганы, Доржын бодолоор, хаарта наадажа, олзо ололго байба. Олонитын ажабайдалай жама ёһо мэдэхгүй, ангиин тэмсэл тухай ойлгосогүй байдалтай угытэй, хүнэй мухарданги байдал нимэ байгаа. Тиихэдэ зүжэг соо хаарта наадалгые онгиргон харуулыень үзэхэдэ, тэрэ үеын буряад зоний ажабайдалай ябасада үзэгдэжэ байдаг бэе бээе хуураха, мэхэлхэ гэхэн дарлагша ангиин дарлагтын жама ёһые сэхэ харуулан гэрэл мэтэ. Хаарта наадагшад айбарин зан, сэдхэлэйн байдал зүжэг соо зүбөөр гаргагданхай. Тэдэнэр бэе бээе мэхэлэлсэнэ, танюуһатай хаартаар наадана, хүнэй гарта байһан хаарта нюусаар дуулгажа байха «тагнуулшадтай». Мэхэ гогогүй наадаһан хүн ганса Доржо. Тиигээд лэ эдэ мэхэшэдэй дунда Доржо юмэншые болонгүй хосорно. Үшөө дээрэһэнь хаарташаниие байлган гэрэй эзэн Ямаан гэгшэ байрлаһанай, хоол эдихэнэй гээд, дэгэд тооложо, тэрэһээ ехэ үри нэхэнэ.

Иигээд лэ Доржо мэхэшэдэй аманда үрэхюулнэ. Энэ болбол хубисхалай урдахи угытэй хүнэй байдалай бодото зураг. «Хаарташан» гэжэ зүжэг ганса хаарта наадалгын муу заншалые элишлээд дүүрэхэн бэшэ. Тэрэн соо угытэй зоний ангиин мэдэрэл, бодолгүй дээрэһээ хохидолдо орожо, байдалаа хубилгаха зам мэдэхгүй дээрэһээ хаартын мурөөр төөрижэ ябаһандань сэдхэлээ үбдэжэ байһан уран зохиолшын зохиолон зүжэг байгаа.

«Тарьян» гэжэ хоёрдохидэ зүжэг соо хорёод оной эхиндэ хүдөөгэй буряадай гэгдэнги байдалай зураг харанабди. Зохиол соо ород, буряадай хоорондохид урда үеһөө ерэхэн танил тала байлсахын аша, ород хэлэ мэдэхын туһа, буряадууд өөһэдөө тарья тариха хамта ажалаа эхилбэл туһатай гэхэ мэтэ бодолнуудые ойлгуулна.

Чойжил-Лхама Базарон гэжэ мэргэжэл түгэс багшын хуушанай нэрэ арюудхагдажа эхилбэ. Саашань уран зохиолнуудыень шэлэн абажа, ном болгон хэблэжэ, үхибүүдтэшье, үргэн уншагшадташье тунхаглан тарааха зорилго тобойн гаража ерэбэ ха юм.

Чойжил-Лхама БАЗАРОН

ХОНИШОН

Нэгэтэ зунай үглөөгүүр
Нэгэ тоомгүй хүбүүн
Нара дээрэ гаргажа,
Наадаһаар хонёо
бэлшээбэ.
Хожомдоһон хонидые
шулуудана,
Холодоһон хонидые
хаахирна,
Холо ойрые хаража,
Хонишодые хараашална.
Гэрһээ нэлээд холодожо,
Гэрынь бүрүүлтэжэ
харагдана.
Гэм үгы шулуудые
Гэнтэ шулуудана.
Эхиндэ намагтай
Эрье үндэртэй голые
Эрхэбэшэ гарахаяа
Эрхэ тэхээ барива.
Бэһээрээ оһорлоод,
Бүдүүн болоһон тэхэтэй
Бүхэрхэлдэжэ носолдон
Бүдэглээ тохоно.
Арай гэжэ мордоод,
Амархан гаталхые
забадабашье,
Арай ханаашарнь
болонгүй
Аашалһан тэхэ унагааба.
Уһанда унаха зуураа
Уһа залгива мэгдээд,
Уһанда ороһон норонхой
Үйдхартай муушаг болобо.
Хонидоо харихадань,
Холо ошоһон байба.
Хохидуулагша тэхэнь
Хубсаһыень шэрээд гүйнэ.
Иижэ набтаганажа
ябахадань,
Энеэдэтэйшые болобо,
Эшүүритэйшые болобо,
Эльгэ хатан хойноһоонь
гүйбэ.
Бүдүүн болоһон тэхэнь
Бүдэглэһын гээжэ,
Бэһынь унжуулан
Бүлэг хонидто ниилэбэ.
Тоомгүй хүбүүн
Тохигор дэгэлээ үмдөөд,
Толгойнгоо батаганаа
үргөөжэ,
Тарбаганай хусахые
нажаана.
Хонидоо суглуулжа,
Хохидуулаша тэхээ
барива,
Хоёр гурба наншаад,
Хонидойнгоо дэргэдэ
хууна.
Наранай гэрэл шанга,
Нуур тооромуудаар
Нэлээд олон мал
Нармай ехээр харагдана.
Хамаг юумэ зэрэлгээтэнэ,
Хада шэлын оройгоор
Хаа-яа малнууд байна,
Хара хирээ хаахирна.
Тон дээрэ гаража,
Тодо хахир абятай
Тохорюун шубууд
Тойрон эрбелдэнэ.
Ботогоо алдаһан энгин,
Бүлэг хүрэгһөө гаража,
Буйлан уйлан ябажа,
Ботогон үрээ бэдэрнэ.
Хонидоо суглуулжа,
Хоёр гуталаа тайлаад,
Хурьган хусые бариха
гэжэ

Хониной дундуур
намнаба.
Хурьган хусаяа орхёод
Хурдаар гүйн ошожо,
Хургажа байһан хонидоо
Хусаяа намнажа барива.
Хусаяа баряад,
Хоёр нюдын бүглөөд,
Хонидтоо табихадань,
Хонидой хойноһоо ошобо.
Хусань унажа бодожо,
Хубсаһынь шэрээд,
Хонидые үргөөнэ,
Хонишон хүбүүн
баярлана.
Хонидынь таһаран
гүйлдэжэ,
Хада шэлээд гарашаба.
Хусань гүйжэ
Хараа далда оробо.
Халуунда тэсэжэ ядан
Хонишон хүбүүн мэгдэжэ,
Хонидоо суглуулхадань,
Хусань харагдабагүй.
Асари халуунда
Ангажа мэгдэн ябаба.
Адуулан хонидоо
Аалиханаар туужа хариба.
Холо ойрые хаража,
Хусаяа хараашална.
Хоёр нюдын боожо,
Хусаяа хохоруулаһаа
гэмшэнэ.
Хонидынь ундаа хүрөөд,
Холын намагтай уһанда
Хурдан гүйлдэн хүрээбэ.
Хонишон хойноһоонь
ошобо.
Уһанда шамдан хүрээжэ,
Уһа ехээр уужа,
Ундаа харюулаад,
Уһанһаа хонидоо гаргаба.
Хүхүүлитэй шабарай
дунда
Хүхэ юумэ харагдаба.
Хүдэлхэ хэбэртэй
болоходонь,
Хүбүүн баяртай гүйбэ.
Хусань шабардажа унаад,
Хубсаһынь гутааһан
байба.
Хоёр гуталаа тайлаад
Хусаяа абархаа оробо.
Нюдэнэйн боолтые
абахадань,
Намагһаа гараха гэжэ
Нэлээд удаан хугадабашье,
Намагынь улам хүхэбэ.
Хусые гаргажа ядаад
Хоёр гарлажа татаба,
Хусань хуга дэхэрэн
гарашаба.
Хонишон улам ехээр
шабардаба.
Талаан болоходоо,
Танил хүбүүниинь ерэжэ,
Татажа гаргаад
Ташаганаса энебэ.
Нюурын шабар боложо,
Нэлээдгүй мэгдэбэ,
Намаг шабарһаа гаража,
Наранда хатааба.
Хонидой орохо болоходо,
Хурган хонидоо туужа,
Хорхигор гуталаа бариһан
Хонишон хүбүүн гэртэ
хариба.
1924 он.

Залуу наһан - залитай үел:

Мартын 27 - Театрай уласхоорондын үдэр

„БҮХЫ ДЭЛХЭЙ ТЕАТР“

Тэрэ үедэ арбан зургаатай ябааб. Эрхүүгэй университетэй оюутан болоһон бидэнэр, хэлэ бэшгэй факультедэй буряад таһагайхид, булта шахуу хүдөөгэй хүүгэд хэмди.

Нуралсалай түрүүшын жэлэй намар Эрхүүгэй эдир харагшадай театрта (ТЮЗ) "Тристан и Изольда" гэжэ зүжэг харахаяа ошоһоноо элээр ханадагби. Энээнһээ урид манай холын хүдөөдэ нютагай найн дуранай артистнарай бэлдэһэн багахан зүжэгүүдые, мүн Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрай мэргэжэлтэ артистнарай зүжэг наада хэдэн дахин хараһан байгааб. Гэбэшье театрай ордон соо орожо, үндэр искусствын зохиолой амта абахада, тад ондоо.

...Бахай суута "Токката ре-минор" зэдэлжэ, Тристан Изольда хоёрой гунигаар дүүрэн дуран тухай

трагедийн эсэгэ - Эсхилһээ эхилээд, бүхы дэлхэйн суута драматургнуудай захата зохиолнуудтай танилсаабди. Агуухэзэ Шекспирэй геройнуудай нэгэнэй:

ёһолол үнгэржэ, Шекспирэй "Два веронца" зүжэг, 400 жэлэй саанахидал адли маягаар табигдаа хэн.

Һанаад үзэхэдэ, актернууд ба режиссернууд бэе бэһээ тон ехээр дулдыдаха мэргэжэлтэд. Актер

Бүхы дэлхэй театр. Бүһэтэйшүүл, эмэгтэйшүүл - булта актернууд. Тайзанда гараһандал, ябан ошон,

хайхан үльгэр домог ухаан зүрхьемнай эзэлээ хэн. Һаял һалбарһан сээсэг мэтэ эдир гүлмэр хэн маанадай сэдхэлдэ тайзан дээрэхи үйлэ хэрэгүүд сэбэр нангин мэдэрэлэй хүсэтэ долгиндол эбхэрэн байгаа. Зүжэгэй үйлын орёо хурса болоходо, Бахай хүгжэмшье хүрөөтэйгөөр мушхаран орёлхо юм. Инаглан жаргаха хуби заяагүй байһан Тристан Изольда хоёрые хайрлан, нүдэнэйнгөө нулимса аршан нуугаа бэлэйбди... Энэл даа, театрай шэднтэ хүсэн!

Тэрэ гэхээр бидэнэр ТЮЗ руу харгыдаг болоо хэмди. Мүн Н.Охлопковой нэрэмжэтэ драмтеатртайшье Александр Вампиловай хэдэн зүжэгүүдые хараабди. "Цыганский барон", "Сильва" гэхэн хүхюун дорюун хүгжэмтэ зүжэгүүдые хотын опереттын театрта хужарлан хараһанаа мартагшагүйб.

Залуудаа хүн һонюуша, хүл хүнгэн ааб даа. Амаралтын үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэдэ ерээд, бурдрамада гү, али опернодо орожо үрдихэш. А.Петровой "Сотворение мира" баледэй премьерэ һанаандам ехэ һайшаагдаа хэн. Табан жэл соо һураха үедөө

Тоглон наадагшал олохон роль, гэхэн үгэнүүдые хүн бүхэн ажабайдалай боро юрьсэн соо нэгэтэ бэшэ дурсан, үнэн зүб байһыень дахин дахин гайтахал.

Шекспир тухай тогтон хэлэхэдэ, тэрэнэй байгуулаһан "Глобус" театрые

тэрэл хэбээрнэ мүнөө үедэ Лондондо бодхожо байнхай. 1999 ондо Уласхоорондын Шекспирэй түб, айхабтар ехэ комплекс нээгдэхэ юм. Тингэжэ Англи агуухэзэ драматургдаа юрэ бусын

ходо "өөрынгөө" режиссерые, өөрынгөө ролинне бэдэрдэг, хүлээдэг. Суута Марчелло Мастоияни "Актер болбол үүдэнэй хажууда тэсэн хүлээхэ шадабарни мүн" гэжэ минн хэлээгүй ёһотой. Француз актриса Сара Бернар Дюма - хүбүүнэй "Дама с камелиями" зүжэгтэ Маргарита Готье боложо наадаад, суурханаһан ха юм. Бүри һүүлдэ хүгшэрһэн хойноо, тайзан дээрэ залуухан Маргарита Готье болон наадахадань, театраар дүүрэн сугларһан харагшад уран бэлигэйн эльбэ шэдидэ абтаад, саһаа урид наһа бараһан куртизанкые үнэн зүрхэһөө хайрлан, бархирдаг байһан гэжэ тэрэ үеын зохиолшо гэрһилэнэ. Ород актер Г.Тараторкин Ф.Достоевскиин суута герой Раскольников боложо наадахадаа, энэ рольдоо бүхыгөөрөө орожо, Раскольниковтол адли дэмырээд абаһан байха. Иймэ ушарнууд бэлигтэй актернуудай намтарта үсөөн бэшэ тохёоллодог. Актерой наадан - ходоодоо жэгтэй нюуса, эльбэ шэди. Театрта

хүшөө бодхоохонь гээшэ. 500 хүнэй зогсоод хараха талмайтай, түшэлгэгүй модон һандалинуудтай хажуу бэсын галерейнүүд дүрбэлжэн тайзание хүрээднэ. Дээрэн хушалагүй. 1997 ондо эндэ 1400 харагшадай, Елизавета хатанай хабаадалгатайгаар нээлгын баяр

алба хэлгын хүндэһэн ажал шэлэһэн бүхы актернуудые, Улаан-Үдэһэн бүхы 5 театрай зохиохы коллективүүдые хабарай энэ һайхан хаһада мэргэжэлтэ һайндэрөөрнэ амаршалнабди! Т.САМБЯЛОВА.

Үнгэрһэн жэл гүрнэй хатарай "Бадма-Сэсэг" театр Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводтой байһан хүлһэлгэ тухай хэлээ баталһан байна. Хоёр һарын туршада артистнууд болон хүгжэмид нэгэ доро модошо дархайуул, шэрдэгшэд, хара ажалшад болоо гээшэ. Гоё һайхан, уужим зал соо репетицидэ хэрэгтэй хэрэгсэлүүдые табиба. Мүн үшөө хэдэн таһалга бии юм. Заһабарилгын ажал ехэ. Хэды тингэбшье, "Бадма-Сэсэг" тэндэ репетици болон хэһээлиүүдэ хэжэ байдаг.

Гараһан Бар жэлые театрайхид тэднэй бэлигые сэгнэдэ гүхэдэй дүхэриг соо угтаа. Сагаан һарын түрүүшын үдэр эндэ тунхэһэйхидэй сугларһанын гайхалгүй. Юундэб гэхэдэ, театрай хүтэлбэрилгэһиэ, Россин соёлтой габьяата хүдэлмэрилгэһиэ Дандар Бадлуев Тунхэн нютагнаа уг гарбалтай юм. Хоёрдохи үдэриг театрайхидтай республиканск больницын хүдэлмэрилгэһид найр наадаһа, хүхюун нуаагаа дэлгэ. Цүгөөдэриг ёһотойл хатарай үдэлгэ үнгэрэгдөө хэн. Эндэ Улаан-Үдын бүхы хореографууд хабаадаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Театрай залуу артистка Ирина Баторовагай түрэлхид ба нютагаархид мүн лэ гоё үдэлгэ театрайхидтай үнгэргөө. Тус үдэлгэ Ешиш-Хорло Голбоһот, Бадма-Ханда

Люшеева, Артем Бадмаев гэшэд хуушан ба мүнөө үеын буряад дууһуудые хангюурдажа, сугларгаһадые баярлуулаа.

- Түрүүшынхөө ишэ һайхан үдэлгэдэ ерээд байнаб. Ямар гоёор мүнөөнэй рэл, тэдхэг болон бусад олон арадуудай хатар харуулаб! Театрай директор Татьяна Чимитовада амар мэндые хүсэхэ байнаб даа! - гэжэ ЛВРЗ-эй ветеран Алексей Абзаев хэлээ хэн.

Москваһаа ерэхэн мэдээжэ хатарай маэстро Георгий Гулев театрай дэргэдэ допез-модерн хатараар семинар үнгэрэгжэ байна. Энэ нуралсалада бүхы дуратайшуул хабаадаһа. Семинарай һүүлээр сертификат үгтэхэ ёһотой.

Мүнөө үедэ "Бадма-Сэсэг" ганса арадуудай хатар бэйшэ, мүн сагай эрилтэдэ харюусахын тула хатарай бүхы стильнүүдые программада оруулаһанхай. Гүрнэй хатарай "Бадма-Сэсэг" театрта ерээд, дээрэ хэлгэдэһые үнэн зүрхэһөө зүбшөөхт.

Театрай хаяг: Улаан-Үдэ хотын Смолиной үйлсэн 57/4 гэрий гурбадахи даһарта. Телефон: 21-30-22.

Валерий СЫДЭЕВ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: "Бадма сэсэг" театрайхид.

„БАДМА-СЭСЭГ“ УРИНА

ХЭЗЭЭ, ХААНА, ЮУН БОЛООБ?

- МАРТЫН 25: 1716 он - ород уран зурааша А.П.Антропов түрөө. 1958 он - Рим хотодо ЕЭС ба "Евратом" бүлгэмүүа байгуулагдаба.
МАРТЫН 26: 1923 он - суута француз актриса Сара Бернар наһа бараһан байна.
МАРТЫН 27: Мүнөөдэр - Театрай уласхоорондын үдэр. 1913 он - ород поэт А.Я.Яшин түрөө.
МАРТЫН 28: 1483 он - суута итальян уран зурааша ба архитектор Рафаэль Сангн түрээб. 1868 он - ород уран зохиолшо А.М.Горькиин түрэхэн үдэр. 1939 он - генерал Франкын сэрэгшэд Мадрид хотые эзэмдэжэ эхнабэ.
МАРТЫН 29: 1934 он - Буряад-Монголой АССР-эй уран зохиолшодой Г.Стезя нээгдээ.
МАРТЫН 30: 1843 он - ород уран зохиолшо К.М.Станкович түрөө. 1853 он - Голландийн мэдээжэ уран зурааша Винсент Ван Гог энэ үдэр түрэхэн байна.
АПРЕЛИН 1: 1873 он - мэдээжэ композитор, пианист, дирижер С.В.Рахманинговай түрэхэн үдэр.
Борис БАЛДАНОВ бэлдэбэ.

Зүрхэ сэдхэлэй мурнууд,
Зүбшэхэ ёһотой зүйлнүүд

«Миний мүшэн шиний
мүшэнтэй...» гэхэн
конкурсдо

хүбүүншые нангин уялгаяа дүүргэхээ эзэбэ.
Хахасалгын үе. Хоёр жэлэй хугасаада тэдэ хоёрой харгые гансал тэнгэрийн мүшэд залгаа бээ. Саг түргэн үнгэрхэл.
Холын харууда зогсоһон хүбүүн үглөөнэй Үүрэй солбонтой инаг басаганайнгаа шарайе жэшэнэ. Тоонтодоо үлэһэн гансаншые унаһан мүшэдые харан сасуугаа, бодолойngoо нюуса - уулзалга

БИ ТИИХЭДЭ ТАНТАЙ
УУЛЗАА НЭМ

Залиршагүй залуу наһандаа, түрүүшын дурантаа уулзажа, арбан табанай харын гэрэл доро мүшэдые тоолоходо, зохид бэшэ гү? Дурлаһан хоёр тэнгэрийн бүхы баялигуудые бэе бээдэ бэлэглэхээр бэлэн ха. Яагаа гэрэлтэй юм инаг дуран, туйаран толороошо огторгойн одохонууд!
Тийхэдэ, инаг хоёрой уулзахада, хүхын дуута хаһа һэн. Дуранай шанга охинһоо залуухан зүрхэд лугшана. Сашанхи ажабайдал тухайгаа бодомжолходонь, эгээл тэрээхэн гэрэл мүшэндэл мүшэдөөл залиршагүйгөөр һанагдаа бэлэй... Тэдэнэй мүшэдын тохёожошые магад хэн хэлэхэб.
Амгалан тайбан сагта, армин албанда эрэхэг шамбай хүбүүд мордоно. Манай хөөрэгшэ

тухайгаа шэбшэнэ ха...
Олохон бэшэгүүд, амаршалгын халуун тэмдэгүүд, фото-зурагууд хоёр тээшээ ниидэнэ. Хахасаһан хоёрые бүришые дүтэ болгоно даа. Тэдэ үнэтэй саарһанууд ехэл зохидхоноор хадагалаатай, үгэ бүхэниен сээжээр хэлэмээр.
Халаг даа, халаг! Гэгээн сагаан үдэр сахилгаан ялалзажа, тэнгэри бууһан мэтээр дуудлаһан «Алуулаа» гэхэн телеграмма абтаба.
...Тэнгэриһээ мүшэд унана. Хүнэй нүгшэхэдэ, тэдэнэр унтаран, дэлхэйдэ буудаг гэлсэгшэ. Он жэлнүүд үнгэрхэ. Үнөөхи басаган нүлимсаар дүүрэн нюдээ аршасаган, үни удаан ори гансаараа субад мүнгэн огторгойе шэртэхэл...
Соёлма РАДНАЕВА.

ЭДҮР НАҢАЙ -
ЭХИМ ДҮҮМ

Энэ удаа «Евразия»-9 гэжэ нэрлэгдэһэн залуу литераторнуудай клубай гэшүүд, Буряада гүрэнэй университетэй оюутада Екатерина Смолева, Андрей Слепнев гэгшэдэй шүлэгүүдые дурадханабди. Залуу шүлэгшэдэй зохёолнууд манай «Үүрэй солбондо» үнгэрһэн жэлдэ хэблэгдээ һэн гэжэ һануулаа.
Екатерина Смолевагай шүлэгүүд уянгата утаһатай («Осенний сон»), «Я решила - словно мир качнулся...»), «Эхэ байгаалитай хүйһөөрөө

«холбоотойбди» гэхэн бодол олохон шүлэгүүд соонь мэдэрэгдэнэ.
Андрей Слепневий шүлэгүүд гүнзэгы гунигаар дүүрэнхэй. Зарим үйлэ хэрэгүүдтэ, ажабайдалай муу муухай үзэгдэлүүдтэ дураа гутаж, эридээр бэшэһэн шүлэгүүдые бии. «БГУ» хэблэлэй «Это» гэжэ нэрэтэй хабсаргалтын позинин «Г»-варенье» ньюрай редактор юм.
Т.САМБЯЛОВА.
Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

КАК ЭТО
НАЧИНАЛОСЬ

Июль был вышит стеблями
травы.
Был хрупок месяц, зноем
истонченный.
Я помню, ты тогда, слегка
смущенный,
Все порывался звать меня на
«Вы».
Над головой был хвойный
шум ветвей,
В которых, словно сердце,

Екатерина СМОЛЕВА

бился ветер.
И я из сильных рук взяла
букетик,
Тайком люблюсь юностью
твоей.
Мы молча шли, шагов не
торопя,
И тропку нашу вызолотил
донник...
И тонко пах чабрец в моих
ладонях,
Про все уже сказавший за
тебя.

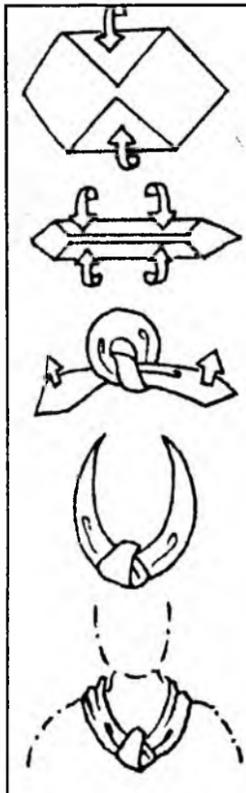
Андрей СЛЕПНЕВ
ЗАБЫТАЯ ИГРУШКА

Зачем ты меня отравила
Поддельной любовью своей?
К чему каждый раз мне
твердила,
Что будешь навеки моей?
Ты мною, как куклой,
играла,
Пока тебе нужен был я.
Но глупая кукла не знала,
Что скоро наскучит игра,
Пройдет две зимы и два
лета,
И осень взойдет на порог.
А бедная куклолка где-то
В мученьях закончит свой
срок.
Зачем этой девочке кукла?
Она повзрослела давно.
И под руку с юношей
грубым
Идет, улыбаясь, в кино.

ПЛАТОК -
«ГОВОРЯЩИЙ»
АКСЕССУАР

1. Сложите палантин и скрутите в спираль. Еще раз сложите пополам и снова скрутите. Накиньте на плечи, а концы спирали пропустите через полученную петлю и оставьте свободно свисающими.
красьте брошью.

2. Два противоположных угла соедините в центре. Скрутите не очень туго. Завяжите посередине узел, накиньте на шею и сзади завяжите концы узелком.

Ерээдүй мэргэжэлни

АРСАЛДААТА АСУУДАЛАЙ ҮГЫ
БОЛОХОНЬ - ЭНДЭҺЭЭ

Гүрэнэй алба хаагшад ба менеджерүүд болохо оюутада юу үзэдэг гэжэ һананабта? Хэрбээ ганса экономика шудалдаг гэжэ һанаа һаа, ехэ алдуу хэхэт.
Юундэб гэхэдэ, БГУ-гай экономикын болон хүтэлбэрлгын факультетдэ оюутаднын экономика хэзэ элнүүд нэ э дутуугүйгөөр элдэб хэлэнүүдые үзэдэг юм. Иигэжэ гүрэнэйнгөө захиргаануудта хүдэлхэ хүн республикынгаа гүрэнэй хэлэнүүдые ба ула с х о р о н д ы н харилсаанай англи хэлэ заагагүй мэдэхэ ёһотой гэхэн бодол түрүүшынхэеэ эндэ бэлүүлэгдэжэ эхилээ бшуу.
Буряад Республикын Президент ямар хэлэнүүдые мэдэхэ ёһотойб гэхэн мүнөө арсалдаата асуудал эндэһээл үндэһэлэн, хожом үгы боложо магадгүй.
Факультетдэй хүтэлбэрлэгшэ - декан И.М.Хабеева энэ хэрэгые эрхилэн ударидагша О.И.Богомолова хоёр хэлэ заалгада ехэ анхаралаа хандуулдаг. Гэхэтэй хамта, оюутан бүхэндэ хэлэ шудалалгын талаар шангахан эрилтэнүүд табигдадаг.

Илангаяа буряад хэлэ шудалалгада ёһотой анхрал хандуулагдадаг. Буряад хэлэн түрүүшынхэеэ хари хэлэ зааха методикоор заагдана. Эндэ гол түлэб залуу багшанарые, 2 жэлэй саада тээ буряад хэлэ бэшэгэй факультет дүүргэһэн Б.Цырендоржиева, А.Дугарова, Г.-Х.Гунжитова, С.Дашиева, О.Ангрускаева, Б.Шожоева гэгшэдые онсо тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Эдэнэр О.И.Богомоловагай хүтэлбэри доро тусхай методико бэлдэжэ, ном болгон хэблэжэ гаргаа.
Тэдэнэр хэшиэлнүүдээшые онсо онол аргаар үнэ эргэдэг. Жэшэнь, январь харын һүүл багаар 2-дохи курсын оюутад Буряад драмын театрта нуралсалай практика гараһан юм. Талаан болоходоо, эгээ энэ үедэ Д.-Р. Батожабайн «Төөригдэһэн хуби заяан» гэхэн романаар зүжэг табигдажа байгаа. Энэ 5-6 үдэрэй хугасаа соо оюутад дээрэ нэрлэгдэһэн багшанартаа хамта тус зүжэгэй бэлэдхэлнүүдтэ ябаһан, премьерын харан байна. Тийхэдэ тэдэнэр зүжэгэй байгуулга, удха болон хэлые нэгэтэ бэшэ шагнажа, хаража, шадаха соогоо хадужа абахые оролдоо бшуу.
Буряад хэлэ һая үзэжэ,

буряад арадай соёлтой һая танилсажа байһан оюутада (эндэ ехэнхидээ ород ба хотодо ехэ болоһон буряад залуушуул һурадаг) энэ зүжэг ехэ һайшаагдаа. Үшөө тийхэдэ оюутада зүжэгэй ганса «нюор тальень» хараа бэшэ, харин тэрэнэй бэлэдхэлгын шатые «досооһоонь» хараһан байна.
Практикаа иигэжэ театр соо гараха хэрэгтэн театрай директор М.Х.Жапхандаев, директорэй орлогшо Л.Ц.Истаева хоёр ехэ туһа хүргөө гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энээнэй хажуугаар бүхы багшанар болон оюутада зүжэгэй режиссер Ю.В.Александровто тон ехэ баярые хүргэнэ. Энэл хүнэй зүбшөөлөөр оюутада театрай «кухни» руу орожо, ёһотой хэлэнэй туршалга гараа бшуу.
Энэ туршалгын үедэ оюутада тусхай даабаринуудые дүүргэһэн, удхын талаар зохёогдоһон текстнүүдые бүтээһэн байна. Тийхэдэ зүжэг сооһоо танил болоһон, мэдээжэ үгэнүүдые, идиомонуудые түүжэ бэшэхэ даабаритай һэн. һуулын гол даабари хадаа зүжэгэй удхаар найруулга бэшэхэ гэхэн байгаа юм. Зарим тэды хэһэгүүдыень уншагшадай анхаралда дурадханабди.

Л.ГЕРГЕНОВ.

Табин табан оной нажар хэдэн зуугаад залуу хүбүүд, басагад "Банзаровой институттай" ород-буряад хэлэнүүдэй таһагта шалгалта барижа, конкурс дабаха золтойшуул студентээр болоо нэмди. Тэрэ үедэ эхэ

ахай гэжэ нэрлэхэ юм. Тэрэн "Дарижаб" гэжэ хандана. Тэрэмнай Ольга Батуевагай эжы байгаа. Эхэ эсэгын аша харюулха тухай урданай аргагүй найхандуу дуулаа агша нэн. Ольга эжыгээ нажаажа найхан хоолойтой. Нагасанарайнь бэлиг Ольгодо хүртэлсээн байгаа бшуу

хандуулдаг байгаа. Тэрэнэй оролдолгоор хүдөө нотагуудта хоёр байртай 23 гэр баригдаа. Хубилган шэнэдхэлгын эхилхэдэ, хургуулин 30-аад байра Цакирта, Хамнида, Шара-Азаргада, бусад нотагуудта үмсэлэгдээн байна. Энэ хүнэй хэһэн бүтээһэн бүхы хүдэлмэриие дууһыен бэшэхэ болоо наа, бүхэли ехэ ном болохо.

- Фёдор Манжиханов**
БУУГЫТ НАМДАА
АЙЛШАН ЁНООР
АХА НҮХЭР
ГУНГА ЧИМИТОВТЭ
 Түүхэдэ ороһон Хушуун-
 Узүүрэй
 Түүрү бэрхэ хүндэтэ
 хүбүүндээ
 Түгнэ-Баабайн обоото
 үндэрнүүа
 Түшэг болонхой хурылан
 байгыт.
 Түгнэ талатнай альган
 дээрэтнай,
 Түүхэ, домогууд зүрхэн
 соотнай,
 Түрэхэн дайда-шүлэгэйтнай
 шэмэг,
 Түрэл хэлэн-сэдхэлэйтнай
 бэлэг!
 Зугааша шогтой анда
 нүхэрни,
 Жараад оноор нүхэсэһэн
 бэлэйбди,
 Үүдыем нээжэ, харгыдам
 оруулаат,
 Үрээл нэмээжэ, жолоом
 барюулаат.
 Сэдхэлэни хүн далайдал
 салгидана,
 Сэдхэлэни аршаан булагтал
 бурьялна,
 Сээжэдээ багтаха **Бэйрэр**
 дүүенэ,
 Сэгээн Байгалайм долгидтол
 бүүенэ!
 Буурал Сагаан толгойто
 нүхэрни,
 Буугыт намдаа айлшан
 ёноор,
 Бурхандал танаа нуулгахаб
 хоймортоо,
 Буусым шэмэглэгт, Баян
 Булагтам.

НАГАСАНАРНАА ЕХЭ ТҮРЭЛ ҮГЫ...

эсэгэнэрнай бидэнэй түлөө "үбдэжэ", басагандам, хүбүүндэм бараг сэнгэлтэ табуулыт гэжэ гуйжа гуйбажа ябадаг зангүй, тиигэжэ ябахад шадальшьегүй байгаа нааб даа, баарһад.

Тэрэ жэлдэ 18-дахи буряад республиканска хургуули (мүнөө 1-дэхи лицей-интернат) дүүргэһэн хүбүүд, басагад хүрэгөөрөө ерэхэ, манай институтта ороһон юм. Манай таһагта мүн лэ олон хүн ороо.

Буряад хургуули дүүргээд ерэгшэдэй дунда түхэрээн шарайтай, ехэ нодэтэй нэгэ басаган байгаа. Тэрэ хадаа Ольга Батуева нэн. Манай таһагта орошод 63-дахи, 64-дэхи группануудта хубаагдаа нэмди. Ольга 63-дахи группада ороо. Би 64-дэхи группада нурааб.

Гэбшье олонхи лекцинууднай сугтаа болодог байһан хадань бэе бээ табан жэл соо найн мэдэхэ болоо нэн бээбди. Тиигээдшье Ольгын эжы Ярууны аймагай Эгэтэ нотагһаа гарбалтай байһан хадань нэгэ талаараа нотагаймни шэнги болохо. "Галһаа ехэ бурхан үгы, нагасанарһаа ехэ түрэл үгы" гэдэгэй ёноор, Ольга хаа - яа нагасанараа дурдаад лэ байха, заримдаа ута амаралтадаа Ярууна ошохо.

Би институт дүүргэһэн хойноо Иисэнгын хургуулида Ольгын нагасын хүбүүнтэй - Шагдаров Цырендоржо Эрдынеевчтэй хамта ажаллааб: тэрэмни - директор, бинь - завуч. Нотагай зоной нэрлэдэгээр, Цырендоржо Эрдынеевчтэй хамта ажаллааб: тэрэмни - директор, бинь - завуч. Нотагай зоной нэрлэдэгээр, Цырендоржо Эрдынеевчтэй хамта ажаллааб: тэрэмни - директор, бинь - завуч. Нотагай зоной нэрлэдэгээр, Цырендоржо Эрдынеевчтэй хамта ажаллааб: тэрэмни - директор, бинь - завуч.

Нэгэтэ Шагдаровайда Монголһоо айлшад бууба гэжэ дуулаад, нагасанараа асууха ханаатай, би тэдэнэйдэ ошобо гэшэб. Монголһоо ерэхэн айлшан үбгэнэй нэрыешье мартааб даа. Басагамни Хүдэлмэрин Баатар юм гэз нэн. Хожомын Монголоор ябахаддаа нурагшалхадам, Дадал сомондо нэгэ буряад эхэнэр Хүдэлмэрин Баатар бии юм гэлсээ нэн. Тэрэшье - тэрэ.

Айлшантай хамта нэгэ хүгшэн ерэлсэһэн байгаа. Ойлгоходом, Захааминһаа ерэхэн хэбэртэй. Цырендоржо Эрдынеевчтэй абые

даа. Ольга Азангаевна Батуева институттаа дүүргэжэ гараһаар, түрэхэн нотагаа бусажа, Захааминнай хургуулинуудта ород хэлэ, литература заагаа. Тиигэжэ наһанайнгаа 37 жэлые Ольга Азангаевна эрдэм хуралсалай хэрэгтэ зориулһан болоно. Хори гаран шабинарын багшанар болонхой, мүнөө республикын элдэб нотагуудта багшална.

1976 ондо оролдосотой бэрхэ багша арадай гэгээрэлэй таһагы даагшаар дэбжүүлэгдэһэн байна. 16 жэлдэ хүнгэн бэшэ энэ тушаалы тэрэ дааж ябаа.

Эрдэм хуралсалай хүдэлмэриие аймаг дотор эмхидхэн ябуулха зуураа хургуулинуудай, хүмүүжүүлгын эмхи зургаануудай материално-техническэ үндэһэ нууриие бэхжүүлхэ хэрэгтэ тэрэ горитой анхаралаа хандуулһан байна. Аймагай бүхы хургуулинууд хуралсалай хэрэгсэлнүүдээр хангагдаа. Республика соогоо эгээл түрүүлэн Санагын, Хамниин, Шара Азаргын, Михайловкын дунда болон Закаменск хотын хургуулинуудта компьютерна классууд эмхидхэгдээ. хургуулинууд хоорондын УПК-да Закаменскын болон Холтосоной хургуулинуудай нурагшад мүнөө хүртэтэр ЭВМ-дэ нурана.

О.А.Батуевагай оролдолгоор Бортодо, Бүргэдэ, Хуртагада, Үлэнтэдэ, Нуртада, Дабаатада болон бусад нотагуудта эхин хургуулинууд гүйсэд бэшэ дунда гү, али дунда хургуули болгодожо, үхибүүдтэ, түрэлхидтэ найн болоо.

Мүн лэ тэрэ үедэ Санагада, Нуртада, Үлэгшэндэ, Енгорбойдо, Шара-Азаргада, Цакирта, Бүргэдэ, Закаменск хотодо шефүүдэй хүсөөр хүүгэдэй саадай байшанууд баригдаһан юм. 1987 ондо Д.Банзаровой нэрэмжэтэ БГПИ-гэй багшанар Санагын дунда хургуулида телецентр тодхонон байна. Тэрэн мүнөөшье ажаллаһаар.

Аймагай багшанарай гэр байрын байдалые найжаруулгада Ольга Азангаевна онсо анхарал

Тэрэнэй оролдосото ажалые юун гэршэлнэб гэбэл, "Шэн зоригто ажалтай түлөө В.И.Ленинэй түрэхөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ", "Ажалай ветеран" гэгэн медальнууд, "Арадай гэгээрэлэй отличник" гэгэн тэмдэг, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй хоёр грамота, Буряад Республикын Правительствоын Хүндэлэлэй грамота, РБ-гэй хуралсалай министерствын хэдэн грамота байна. 1982 ондо Буряадай АССР-эй хургуулин габыата багшын хүндэтэ нэрэ зэргэ О.А.Батуевада олгодоо нэн.

Хүндэтэ амаралтадаа гаранхайб гээд, Ольга Азангаевна хүлөө жыгээд мүнөө хэбтэдэггүй, нийтэн хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан зандаа. 1997 оной март соо аймагайнгаа хуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай РК-гай түрүүлэгшээр хунгадһан ушар эндэ хэлэгдэшье ёһотоор гэршэлнэ бэшэ гү?

Наһанайнгаа нүхэртэй, саһаа урид наһа бараһан Шагдар Бадмаевич Жамьяновтайгаа эхир хүбүүдтэ найнаар хүмүүжүүлжэ хүл дээрнэ табиһан байна. Хүндэтэ ибии, олон ашанарай төөбии Ольга Азангаевнада ута наһа, удаан жаргал хүсэжэ, урданайхидаал адли хүкюу абари зантай, хурса хара нодэтэй зандаал ябахыен хүсэхэ байнаб. Тиихэ мүртөө нагасанарһаа ехэ түрэл үгы гэжэ ханажал, намжаа найхан Ярууные мартангүй ябаарай! Нагасанарайшни шүлхэн хайшаа ошохо!

Ц.ДОНДОГОЙ.

ТЭМСЭЛШЭ БҮРГЭДТЭЛ ЭЛИНЭН ЗАНДАА... ХҮНДЭТЭ СЕРГЕЙ ШАГЖИЕВИЧ ЧАГДУРОВА!

Танайнгаа хэһэн ажалые, хэлсэжэ, хөөрэдэжэ ябадаг үтэ зугааетнай үндэрөөр сэгнэжэ ябадаг хадаа алтан дэлхэй дээрэ түрэхөөр 70 наһанайтнай алтан ойн ерэхэ байхада иигэжэ үрээһэнб:

Энэгүй, энхир огторгой мэтэ үндэр

Эрхим ажалайтнай,

Шэнэ амжалтын ендэрһээ,

Эльгэ халуун зүрхэнэй

Энжэ, мэндые айлдахаһууб даа.

Зэдэ мүрэмнай эхинһээ абан адагтаа хүртээрөө хэдэ олон голнуудые, горхонуудые хамталан бөөдээ шэнгээгээд, Сэлэнгэ мүрэндөө алтан дайдынгаа хэшэгые билтарган асаржа байдаг мэтэ, арад зоной дунда ашатай, туһатай ажал ябуулгыетнай үнэн зүрхөөрөө сэгнэхын хажуугаар, үнэн зүрхэнһөө хүсэхүү!

Тэмсэлшэ бүргэдтэл элинэн зандаа

Тэнгэрпин сэлмэгһээ дайдаа аршалһандаа

Тэрээн шэнгээр энэ наһандаа

Тэнюун амгаланар жаргахатнай болтогой!

Цыбикжап НАЙДАНОВ. Захааминнай аймаг.

- ШИННИМ ШҮЛЭГҮҮД ХҮЛЭГТЭЛ ХАТАРАГ АНДА НҮХЭР**
БУЛАД ЖАНЧИПОВТА
 Ярууна, Ярууна, Ярууна,
 Ямбатайгаар хүбүүдээ
 үргөөлши,
 Тэдэнэр сооһоо нэгыень
 Тэбэрин таалахым
 зүбшөөгыш!
 Жара наһанай дабаанда
 Жаргалтай дуутай ябанал
 даа,
 Зохёолшон нэрээ
 нэрлүүлнэл,
 Зоригтой урагшаа дабшанал.
 Суутай шүлэгшэ хүбүүнэйш
 Субадтал шүлэгэйнь
 үгэнүүдые
 һонирхон, шэнжэлэн
 уншанаб,
 һогтожо дуураһандаа
 болоноб.
 Минин магтаал мүнхэ
 байһай,
 Минии үрээл сэхэ хүрэхэй,
 Шинним шүлэгүүд хүлэгтэл
 хатараг,
 Шэдитэ дуунуудш зуладал
 бадарга.
 Нарин бэлигтэй Тютчевтэл -
 Найдантай толодо
 бэшүүлэхыш,
 Уяхан лирик Фет мэтэ
 Уран үгөөрөө суурхайһыш.

"ГРАФИКА БУРЯТИИ"

В Национальную библиотеку поступила книга кандидата искусствоведения Т. А. Бороновой "Графика Бурятии", вышедшая в Улан-Удэ в издательстве БНЦ в 1997 году.

Графика - наиболее массовый вид изобразительного искусства. Любимый карандашный набросок или рисунок тушью, акварелью, углем, пастелью... есть графика. Если изображение наносится на какую-либо форму - деревянную или металлическую доску, линолеум или литографский камень, а потом с неё делается отпечаток, то получается особая разновидность графики - эстамп. С каждой формы можно сделать десятки оттисков и все они являются подлинными произведениями искусства.

В творчестве бурятских художников заметное место занимает графика. Работа Т.А. Бороновой восполнила пробел в отечественном искусствознании, так как проблемы современной

бурятской графики недостаточно освещены в литературе.

В книге собран и систематизирован огромный материал, определен характер творчества художников-графиков, выявлены основные этапы и ведущие тенденции этого вида искусства. Для полного освещения творчества художников-графиков Бурятии автором переработано большое количество историко-этнографической, востоковедческой, культурологической и искусствоведческой литературы. Автору пришлось просмотреть и изучить работы бурятских графиков как в республике, так и за её пределами. Это и в мастерских художников, и на выставках, и в музеях.

В книге рассматриваются проблемы формирования, эволюции и современного состояния графического искусства на территории республики, а также его взаимосвязь с художественным наследием народов Дальнего Востока и Центральной Азии.

Новая книга

На основе архивных документов и художественных произведений Т.А. Боронова определяет характер творчества художников-графиков, ранее малоизвестных.

Первая глава посвящается истокам современной бурятской графики, дается общая картина формирования графической традиции от элементов протографики эпохи

палеолита рисунков на шаманских онгонах до буддийского искусства.

Вторая глава повествует о становлении профессиональной школы в бурятской графике с начала XX века и до конца 1950-х годов. В третьей главе рассматриваются основные закономерности развития графики Бурятии на современном этапе, связанные с углублением идейного содержания произведений, совершенствованием графической формы и профессиональным мастерством художников.

Данная работа может быть использована как справочное пособие по творчеству бурятских художников-графиков. В конце книги в алфавитном порядке даны краткие справки о графиках Бурятии и их работах. Также в конце книги дан список литературы, который автор рекомендует своим читателям.

Книга адресована искусствоведам, историкам, культурологам, музейным работникам и всем тем, кто интересуется вопросами возрождения духовной культуры.

Вера РУБЦОВА, библиограф Национальной республиканской библиотеки.

Вам нужен точный диагноз?

ПРЕДЛАГАЕМ УНИКАЛЬНЫЙ МЕТОД ДИАГНОСТИКИ

В последние годы наблюдается повышение интереса к тибетской медицине, ведутся фундаментальные исследования в этом направлении в отделе тибетской медицины Бурятского научного центра под руководством профессоров Николаева и Базарона. Также ведутся исследовательские работы в Центре Восточной медицины. Ведь на территории Бурятии в течение многих столетий население вело жизнь по энциклопедии, причем действовала целая система медицинского обслуживания в дацанах. Закономерна идея сочетать и воссоединить достижения современной медицины Европы с высокими технологическими возможностями и тысячелетний опыт тибетской медицины.

И вот в нашем Центре Восточной медицины внедрен уникальный пульсовой компьютерный диагностический комплекс, разработанный учеными лаборатории радиофизики Бурятского научного Центра под руководством профессора Цыденова.

Создан аппарат, который сочетает в себе достижения европейской классической медицины и принципы диагностики по канонам тибетской медицины. В тибетской медицине ведущую роль играет диагностика по пульсу. При этом в этой диагностике заключена целая философия буддизма со своими принципами. Поэтому в работе по созданию компьютерного пульсового комплекса принимали участие медики, биологи, физики, буддологи, специалисты-компьютерщики.

При диагностике по нашей методике в комплексе учитываются такие современные методы исследования, как электрокардиография, синетокардиография. В результате синтеза двух направлений медицины, как европейской, так и тибетской, дается исчерпывающая информация о состоянии внутренних органов, фазовый анализ сердечной деятельности,

функциональное состояние легких, органов желудочно-кишечного тракта, половых органов, почек и центральной нервной системы.

Преимущество данной методики заключается в том, что сочетает в себе быстроту, простоту и высокую информативность.

Еще одно немаловажное достоинство данного компьютерного пульсового комплекса заключается в его компактности, так как занимает мало места и подключается к любому компьютеру. Чисто технически это выглядит как обычная запись электрокардиограммы и плюс 6 пульсовых точек.

Высокая информативность пульсовой компьютерной диагностики позволяет диагностировать заболевание еще на доклинической стадии т.е. когда еще нет болей, органических изменений органов и систем, и соответственно позволяет начать более раннее лечение, что имеет решающее значение в дальнейшем.

В результате исследования больному выдается компьютерная распечатка со всеми параметрами состояния организма и назначается курс лечения.

Лечение включает в себя фитотерапию, т.е. лечение травами, иглорефлексотерапию, по показаниям - массаж, кровопускание, прижигание.

В перспективе возможно внедрение пульсового компьютерного комплекса в каждой больнице, поликлинике, санатории.

Добро пожаловать в Центр Восточной Медицины.

Часы приема с 8.30 до 15.00, по средам 14.00 до 19.00.

Наш адрес: Линховойна, 10
За справками обращаться по тел.: 21-29-70 в регистратуру.

ЗЭДЫН АЙМАГАЙ АЛЦАГАЙ дунда хургуулин байгуулагдахаар 75 жэлэй ой байгша оной июнь нара соо тэмдэглэгдэхэн.

Алцагай хургуулида олон ходо үедэ хурахан зондо, эндэ гудалэн багшанарта хандажа, олон баярые бэдэжэ үнгэргэхэ шэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаа-малсыт, өөр тухайгаа мэдээсыт, гэжэ уряаланбди.

Дурсалгануудаа, дүрэ зурагуудаа хургуулидаа элгээгьт, хэлт - адресуудаа бэлхэхэ бү мартыг.

Эмхидхэээй комитет.

Тур. гостиница "БАРГУЗИН"

приглашает гостей г.Улан-Удэ для проживания.

Самые низкие цены.

Мы находимся по адресу:
ул. Советская, 28, тел: 21- 57-46.

Мартын 26-да үдэшин 18.00 сагта Буряад драмын академическэ театр соо Зэдын аймагай Дээдэ-Ушоотэй нууриной «Аяганга» гэхэн дуу хатарай, «Ушөөтэй» гэхэн эстрада коллективүүдэй эдир бэлигтэйшүүл концерт наада табихань.

Һүүлэй үедэ нилээн суутай болоһон эдэ дуушад, хатаршадые хаража соносохо дуратайшуулые энэ концертдэ уринабди.

ЗЭДЭ НЮТАГАЙХИДАЙ ЭБЛЭЛ.

Врач-психотерапевт **ДИЛЬ АНДРЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ** каждое воскресенье приглашает на лечение **АЛКОГОЛЬНОЙ И ТАБАЧНОЙ** зависимости по методу А.Р.Довженко и антиалкогольным фиточаем "НАРКОДЕЛ" - начало в 10 часов;

ИЗБЫТОЧНОГО ВЕСА - 12 часов; энуреза и логоневроза - 13-30 часов. ЛИЦЕНЗИЯ № 115.

АДРЕС: проспект Строителей, школа №49. Справки по телефону 37-35-27.

Ремонт импортных, отечественных телевизоров, видеомагнитофонов, декодеров. Св-во: 03-112-96. Тел: 37-56-42, 37-47-09.

Ремонт холодильников Недорого. (С-1831). Гарантия с доставкой Раб. тел. : 21-07-26.

ШИФЕР
8-волновый.
Цена 21 руб.
ТЕЛ: 21-23-67

Новое поступление оправ и линз
АКЦЕПТ
Ждем Вас по адресу:
ул. Свердлова, 12
ул. Коммунистическая, 18а
м. Дом Торговли 2 этаж
Администрация ж.д. исполкома
Поликлиника ОАО "Бурятмясопром"
Широкий ассортимент и низкие цены

ТОО "САУНД"
Постоянно в продаже
ЧАЙ
376670
Наш адрес: 42 кв. ул. Шумяцкого, 21 проезд автобусом 14,37.

ПРОДАЮ:
* В с/о «Селенга» участок 5 соток. Крытый, недостроенный, бревенчатый дом с мансардой 5х5 м. Недалеко от остановки. Водоснабжение трубопроводное. Д.тел. 37-96-30, в вечернее время.

* Импортный слуховой аппарат «Сименс» пр-во ГДР в упаковке. Гарантия 1 год. Недорого. Тел. 37-47-09.

* Частный дом бревенч. 9х8 м., участок 30 соток, надворн. постройки - гараж, баня, стайка, сад-огород, кухня, водопровод летний в центре села или меняю на жилье в г. Улан-Удэ по договоренности.

Адрес: Мухоршибирский р-он, с. Тугтуй, д.т. 26-7-67

* Неблагоустр. однокомн. квартиру возле Центрального рынка. Цена 15 тыс. руб.

Тел. 34-47-14, вечером.

* 3-комн. благоустр. квартиру улучш. планир. в кирп. доме 3/4, 2 балк. с/узлы разд., комн. изолир., темнушка, подв. помещ., надворн. постр. для скота.

Тел. 33-25-69

* Две смежных дачных участка на 14 км. спирт-заводской трассы. Недорого.

Тел. 33-16-47.

* 4-комнатный домик с надворными постройками в п. Заиграево, автомобиль «Жигули» или меняю на 2-комн. благоустр. кв. в Октябрьском районе.

Тел. 37-32-27

* А/м ВАЗ-21043 пробег 25000 км., выпуск 1996 г., дачу с мансардой 5 км.

Тел. 25-17-21

* Большой металлический гараж в п. Иволгинск, ул. Партизанская. Тел. 26-54-49

* Деревообр. циркулярный станок (220 В). Р/тел. 21-07-26

Разработанный дачный участок в Зверосовхозе
Тел. 37-60-17

МЕНЯЮ:

* Жилой дом 6х7 м. с веран-

дой, мансардой. Имеются шлакоблочный гараж, баня, в предбаннике скважина, плодовые насаждения пос. Заречный - на однокомн. благоустр. квартиру или продадим.
Тел. 21-08-87

* Цветной полупроводниковый телевизор или черно-белый на пиломатериалы (брус, доски толщ. 50, 40 мм.)
Тел. 37-47-09

* Комнату (или две) в 4-комн. квартире в г. Красноярске (Черемушки) на жилье в Улан-Удэ или продам.

Обращаться: г. Улан-Удэ, ул. Кирова, 25, кв. 4. Сысуева

* Частный дом 6х9, капитальный гараж, баня, участок с теплицей в п. Новая Комушка на 2 или 3-комн. благоустр. кв. тел. 26-63-22 (в рабочее время).

* 3-комн. благ. квартиру на две однокомнатные.
Тел. 33-22-89, вечером.

Квартиру в Санкт-Петербурге (Петроградский район) на квартиру в Иркутске, Улан-Удэ и Гусиноозерске. Возможные варианты.

тел. в Гусиноозерске 91-7-13

* Частный дом в п. Онохой на жильё в центре г. Улан-Удэ.

* Комнату (или две) в 4-комн. кв. в г. Красноярске на жильё в г. Улан-Удэ.

Обр-ся: ул. Кирова, 25-4. Сысуевой.

УСЛУГИ:

* Укладка кафеля, быстро и качественно. № Ж 1942.

Тел. 34-13-27.

* Предлагаю адреса фондов, оказывающих матер. помощь бедным.

От Вас 2 конв. (1 с обр. адресом) и купон б/о.

199397 г. Санкт-Петербург, а/я 612.

* 3-комн. полублаг. кв. в пригороде, надворн. постр., подсобн. хоз-во на 3-комн. благоустр. кв. в г. Улан-Удэ.

Утерянный диплом за номером УТ 124043 выданный Селенгинским мед. училищем от 22.11.94 г. на имя Жимбуевой С.Д. считать недействительным.

ОАО "Бурятмясопром"
Приглашает всех заинтересованных лиц в реализации мясopодукии и товаров народного потребления.
Справки по условиям сотрудничества можете уточнить в коммерческом отделе
ОАО "Бурятмясопром".
Пугачева, 38.
Тел: 25-00-95, 25-00-11.

ЛЮБИТЕЛЯМ ОТДЫХА, ТУРИСТАМ, ВОДИТЕЛЯМ
Пансионат Верхняя Березовка
Благоустроенные номера, круглосуточное кафе
1 сутки - 50 рублей.
Автобус № 8 "Пансионат" Тел. 34-43-44

Коллектив бригады транспортных строителей 000 "СМП-398" от души поздравляет с юбилеем СВЕТЛАНУ КУЗЬМИНИЧНУ ЛОБАНОВУ - человека с добрым и участливым сердцем, желает ей здоровья, долголетия и оптимизма. Оставайтесь такой же милой, молодой, И пусть жизненные невзгоды обойдут вас стороной

"Минии мүшэн шинии мүшэнтэй..." гэхэн конкурсно ХАРЮУСЫШ, ХОНГОРХОН НАНАЙМНАЙ ХОЛШОРХОН ДУРАН!

...Нэгэтэ бидэниие түрүүшын жэл хүдөө нютаг намарай практикада абаашахадань, хартаабха түүхэ, суглуулха ажалтай болоһон бидэ олон басагадай (хоёр-нэгэн хүбүүд байсаа бэлэй) пишаганалдан хүхилдэжэ байтарнай, томонууд машинанууд хүнхинэлдэн ерээд, бидэнтэй хамта солдат хүбүүд хүдэлжэ, хартаабхатай хүнэгүүдыемнай зоожэ эхилээ хэн. Тэдэнэй олонхинь Кавказһаа, Дунда Азиһаа эндэ сэрэгэй алба хэдэг хүбүүд хэн. Манай бүлэгтэй Азербайджанай, Ураалай, Кабардино-Балкаринь хүбүүд хартаабха малталсажа, зоолсэжэ байба. Нэгэ үндэр бээтэй, зохид шарайтай, хүб хүхэ нюдэтэй хүбүүниинь Мирза гэжэ нэрэгтэй байжа, "Меня зовут Мирза, работать мне нельзя" гэдэжэ, шогложа хүхилдэжэ байжа ажаллаагша бэлэйбди.

нютагаймнай хүбүүд, басагад хатархаа ерээдг бэлэй. Үнөөхи Мирза гэжэ ородоор ехэ һайнаар дуугардагшьегүй һаа, ехэл зүрхэ сэдхэлээрээ номгон, һайн зантай хүбүүмнай Гарма гэжэ буряад басагыемнай ходол хатарта суг хатархые уридаг бэлэй. Мойһон хара томо нюдэтэй, сэбэрхэн шарайтай, нарихан бээтэй манай Гарма басагантаймнай Улаан-Үдэзешье ерээд байхадаа ходол уулзадаг, хани халуунаар харилсадаг, кино, театр ябалсадаг бэлэй.

Мирза утжаа, "Алин бэ Гарма" гэмсээрнь, бинь хурлаараа институт руу гүйжэ ошожо, библиотекэ сооһоо хэн гү даа, Гармаяа оложо, хойуулаа гүйдлөөроо шахуу хамтын байра тээшэ һинналдаа һэмди: хээлитэй Гарманнишые оорыгоо гамнахаа мартаад, намһаашье түргөөр, уйлажа байжа гүйгоо бэлэй.

Иигэжэ инаг дуранай үлгы нютаг болоһон Шэбэртэдэ (Бэшүүр) хубингаа жаргал олоһон Гарманнай Мирза нүхэртээ бидэнээ хүхэжэ сайлуулаад, түргэн зуура соо дипломоо абаад, аяар холын Германи, үбгэнэйнгөө сэрэгэй албанай газар ошоо хэн. Хэды олон жэл үнгэрөөб даа?! Залуу наһанаймнай залуур болоһон нүхээдэймнай хуби заяан хайшан гэжэ саашаа тодорһынь мэдэнэгүйбди. Хонгорхон наһанайнь холшорхон дуранай гэршээр болоһон бидэнэр энэ бэшэгтээ харюу хүлээнэбди.

Хаанабга, Гарма Мирза хоёр! Харюусын, залуу наһан! Б.ДОРЖИЕВА.

Хүндэтэ манай эгсы Галина Бадмаевна!

Ташие 70 наһанайтнай ойгоор амарилалад, һара эсхэм ошохо бүри һайхан сарюун зандаа, үдэр бүри эсар-ү үзэжэ, буянгаа эдлэжэ, багашуулаа тойруулжа, үшөө ута наһатай, удаан эсаргалтай эгса һуухатнай болтогой! Үр хүүгэдтнай гэр бүлөөрөө:

Дабасевтан, Бодисевтан, Раднаевтан, Дугдановтан, Манзархановтан.

"ДУХЭРИГТЭ" ДҮТЭЛЭЕ, ТА БҮДЭ ХӨӨР ТАНИЛСАЯ!

- 1942 ондо түрэхэн, холшоргүй, тамхи татадаггүй эрэ хүн 30-һаа 56 хүртэл наһанай, урин сэбэр, даруу түбшэн эхэнэртэй танилсаха байна. Танилсаха гэдэ имэ адресаар бэшэхэ: 671942, Закамский р-н, с. Бургуй, а/я N999.
- 44 наһатай, хүдөө нютагай һургуулида хүдэлдэг, 2 томо үхибүүтэй, урду уудаггүй, тамхи татадаггүй эрэ хүн тааруу наһанай даруу зохид эхэнэртэй танилсаха хүсэлтэй. Абн. № 2.
- 1973 ондо түрэхэн, заочноор һуража, экономист-бухгалтерай мэргэжтэй болохоёо байһан, үндэр бээтэй, урихан сэбэр шарайтай, хубсаһа эсхэхэ, ошодоо нэхэхэдэ аргагүй бэрхэ залуу басаган тааруу наһанай ажалша бэрхэ, түбшэн зохид залуу хүнтэй танилсаха байна. Абн. № 22.
- 1949 ондо түрэхэн, хүдөө нютагта ажалладаг, амяаран ажаһуудаг томо үхибүүдтэй эрэ хүн дүтэрхы наһанай урин зохид эхэнэртэй танилсаха хүсэлтэй. Абн. № 24.
- 42 наһатай, хүдөө нютагта ажаһуудаг, түни түбшэн эрэ хүн дүтэрхы наһанай эхэнэртэй танилсаха хүсэлтэй. Абн. № 26.
- 35 наһатай, хүдөө нютагта ажаһуудаг, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй, яһага һайн абари зантай эрэ хүн гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор тааруу наһанай зохидхон залуу эхэнэртэй танилсаха байна. Абн. № 27.
- 1963 ондо түрэхэн, хүдөө нютагта ажалтай, олон мэргэжэл шудалһан, гартан дүйтэй эрэ хүн дүтэрхы наһанай зохид эхэнэртэй танилсаха. Абн. № 28.
- 43 наһатай, гэр бүлэ болоһон үхибүүдтэй, хүдөө нютагта ажалтай, гэр байртай эхэнэр дүтэрхы наһанай эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлтэй. Абн. № 29.
- 34 наһатай, хүдөө нютагта багшаар хүдэлдэг эхэнэр дүтэрхы наһанай, түбшэн зохид эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. № 30.
- 1967 ондо түрэхэн, үндэр бата бээтэй, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй эрэ хүн зохид эхэнэртэй саашадаа гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор танилсаха хүсэлтэй. Абн. № 31.
- 38 наһатай, медигээр хүдэлдэг, абари зангаараашье, газар түхэлөөрөөшье илдам зохидхон эхэнэр тааруу наһанай, архи уудаггүй эрэ хүнтэй танилсаха хүсэнэ. Абн. № 32.
- 50 наһатай, бухгалтераар ажалладаг, оёжо, нэхэжэ шададаг, түбхинэлэн амяаран ажаһуудаг басагаатай эхэнэр дүтэрхы наһанай, ариг сэбэртэ дурагтай түбшэн даруу зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. № 33.
- 1963 ондо түрэхэн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэдэ багшаар ажалладаг, өөрөө гэр байртай эхэнэр тааруу наһанай зохид эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлтэй. Абн. № 34.
- 1960 ондо түрэхэн, дээдэ һургуулитай, һайн ажалтай, гэр байртай, һургуулида һурадаг нэгэ басагаатай эхэнэр тааруу наһанай түбшэн зохид зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. № 35.

Пайшаагдаһан абонентүүдтэ бэшэгүүдые эльгээжэ гэдэл, сэбэр, шэнэ конвертүүдые бэшэг соогоо эхэхээ бү мартагты!

Хүндэтэ уншагшадай анхаралда!
Редакцияһаа адресуудые хүлэжэ байнгүй, һайшаагдаһан номерто харюу сэхэ эльгээбэл, таарамжатай гэжэ һануула. Тиймэһээ саашадаа нютаг нютагайнгаа почтын табата (номертой) а/я нээгээд, үгы гэдэл, паспортынгаа сери, номер заагаад, "до востребования" гэхэн тэмдэг хээд, бэшэг соогоо заагаа хаатнай, һайн "байгаа".

"ЗНАКИ БУРЯТСКОГО ШАМАНИЗМА"

Монография М.Д.Зомонова была издана в прошлом году. Ознакомившись с ней, я решил написать отзыв. Она посвящена одной из актуальнейших философских проблем раскрытия закономерностей возникновения и развития знаковой системы в бурятском шаманизме.

Научная значимость данной работы в новизне подхода к раскрытию внутренней закономерности данного вида отражения, причин устойчивости в определенных социальных условиях, что делает его неразрывной частью духовной культуры бурятского народа.

Весьма существенно то, что автор переходит от традиционному описательного подхода к проблеме, к раскрытию внутренних закономерностей развития психологических и логических аспектов движения художественных образов, возникших в произведениях устного народного творчества, легендах, мифах, шаманских гимнах и т.д.

Автор, опираясь на достижения религиоведения XIX века, а также развивая труды современных бурятских ученых вносит свой оригинальный вклад

в рассмотрение проблем шаманства. Так, рассматривая специфику семиотической системы шаманства он глубоко проникает в психологию первоначальных творцов художественных образов той далекой по времени религии, с учетом социальных и индивидуальных особенностей развития логики мышления древнего человека.

Проблема символов в развитии познания в современной науке приобретает

важнейшее содержание, особенно в условиях компьютеризации и использования логических машин, помогающих в раскрытии внутренних законов отражения.

Значение и ценность рассматриваемой темы заключается в том, что в ней сделана одна из первых попыток семиотического анализа религиоведения, а переход от описательного характера внешних проявлений шаманизма, к проникновению во внутренний мир на базе глубокого знания предмета своего исследования, психологии носителей данного мировоззрения, выводит проблему на новый научный уровень, что выгодно отличает данную работу от работ, написанных с позиций христианских проповедников.

Давая высокую оценку научному уровню работы автора, мы ограничиваем наш круг рассмотрения проблем мировоззренческой стороной данного труда, оставляя вне нашего рассмотрения чисто этнографические, литературно-художественные аспекты данной работы.

Х.Д.БОЛОТОВ, кандидат философских наук.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Ахамад редактор А.А. АНГАРХАЕВ</p> <p>РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б-М.Ж. БААДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусагалата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Правительство), Д.Д.СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Н.А.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, А.Д. ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблээлэй директор).</p>	<p>Манай адрес:</p> <p>670000, Улаан-Үдэ, Каландаринвиллин үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 5 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хэлэг 13750 (хамта 25.900). Хэблэлдэ тушаагдаһан сар 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорайнь телефон: 21-40-45. Б-0079-дхи номертойгоор бүриххидэ абтанхай. Заказ № 8302</p>
--	---	--	--

Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, присмын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусагалата секретаринь - 21-50-52, секретарицай - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86 (даагшань), 21-34-05, соёлой, түүхын болон залуушуулай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээлэлэй болон рекламны - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусагалатай. Редакциин һанамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.